

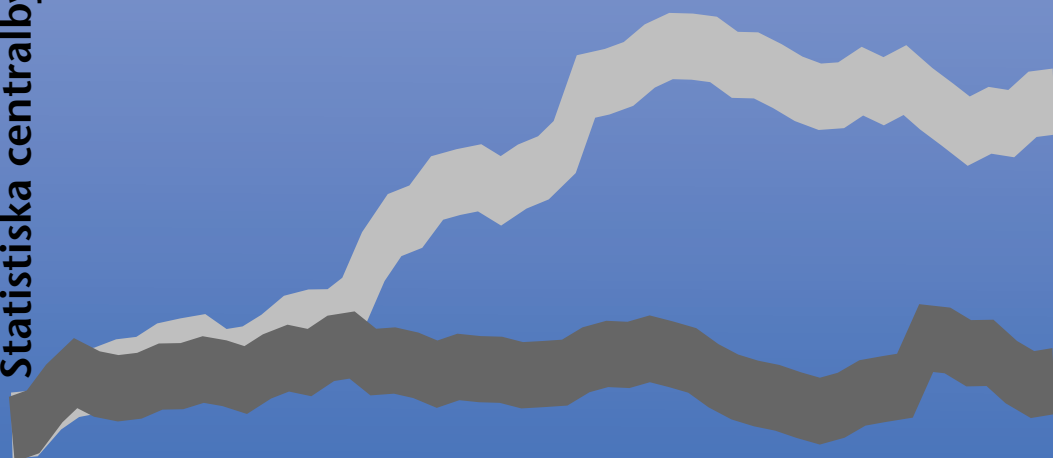

Statistics Sweden

Statistiska centralbyrån

Den offentliga sektorn

Bokslut för verksamhetsåret 2001

Den offentliga sektorn

***Bokslut för
verksamhetsåret 2001***

Sveriges officiella statistik

**Statistiska centralbyrån
2002**

Annual accounts for general government sector

Official Statistics of Sweden
Statistics Sweden
2001

Tidigare publicering Uppgifter rörande kommunernas finanser har publicerats i serien *Sveriges officiella statistik* under titeln *Kommunernas fattigvård och finanser* fr.o.m. 1874–1917, från 1918 under titeln *Kommunernas finanser*, från 1999 under titeln *Den offentliga sektorns finanser* samt från 2001 under titeln *Den offentliga sektorn. Bokslut för verksamhetsåret 2001*.

Under den långa tidsperiod som *Kommunernas finanser* publicerats har det skett genomgripande förändringar av det kommunala ansvarsområdet. Det har också betytt att publikationen genomgått väsentliga förändringar av såväl innehåll som sättet att samla in och bearbeta data.

Previous publication Information on municipal finances was published in the *Official Statistics of Sweden* series under the title *Kommunernas fattigvård och finanser* (*Municipal poor relief and finances*) from 1874 until 1917. From 1918 onwards 1998 the title used has been *Kommunernas finanser* (*Municipal finances*). From 1999 under the title *Den offentliga sektorns finanser* (*General Government Finance*). From 2001 under the title *Den offentliga sektorn. Bokslut för verksamhetsåret 2001* (*Annual accounts for general government sector 2001*).

In the course of the lengthy period during which *Kommunernas finanser* (*Municipal finances*) has been published, there have been radical changes in the range of responsibilities held by municipalities. As a result, the publication has undergone substantial changes in terms of both content and the way in which data is collected and processed.

Producent Statistiska centralbyrån
Producer Offentlig ekonomi
701 89 Örebro

Förfrågningar Se baksidan på omslaget.
Inquiries

Om du citerar ur denna publikation, var god uppgi: Källa: SCB, Den offentliga sektorn. Bokslut för verksamhetsåret 2001. Omslagets diagram, se diagram 2 i kapitlet Den offentliga sektorn.

ISSN 1650-1721
ISBN 91-618-1126-2

Printed in Sweden

Förord

I denna publikation redogörs översiktligt för statens, socialförsäkringssektorns, kommunernas, landstingens, kommunalförbundens, kommunkoncernernas och de kommunägda företagens finanser 2001.

De uppgifter som redovisas och kommenteras omfattar huvudsakligen resultat- och balansräkningar, finansiering, externa utgifter och inkomster.

I 1999 års upplaga utökades innehållet med ekonomisk statistik om staten och socialförsäkringssektorn. Dessutom tillkom ett kapitel med internationella jämförelser. Med anledning av detta ändrades publikationens tidigare titel, *Kommunernas finanser*, till *Den offentliga sektorns finanser*. För att betona att det är frågan om summeringar av bokslutsuppgifter och att det inte varit möjligt att eliminera transaktioner mellan den offentliga sektorns olika delar har titeln på föreliggande årgång förtydligats till, *Den Offentliga sektorn. Bokslut för verksamhetsåret 2001*.

Årets publikation innehåller ett temaavsnitt som ger en sammanfattande beskrivning över de kommunala bostadsbolagens ekonomiska utveckling 1996–2001. Deras villkor har i många avseenden förändrats under de senare åren. Förutom väsentligt minskade generella subventioner har de allmännyttiga företagens särregler inom skatte- och finansieringssystemen slopats. De arbetar idag efter samma regelverk som sina konkurrenter på bostadsmarknaden.

Innehållet i publikationen har koncentrerats på den kommunala sektorn och de olika kategorierna av kommuner.

Publikationen har utarbetats av Leif Heinstdt. För kapitlet Internationella jämförelser ansvarar Olle Storm.

Statistiska centralbyrån i december 2002

Svante Öberg

Margareta Andersson

Innehållsförteckning

Förord	3
Inledning	6
Den offentliga sektorn	8
<i>Sammansättning</i>	<i>8</i>
<i>Den offentliga sektorns tillväxt</i>	<i>10</i>
<i>Några mått på den offentliga sektorns storlek</i>	<i>13</i>
<i>Den offentliga sektorns resultat, en uppskattning</i>	<i>14</i>
<i>Tillgångar och skulder, en uppskattning</i>	<i>15</i>
Staten	17
<i>Förvaltning och organisation – förändringar under 1990-talet</i>	<i>17</i>
<i>Verksamhetens resultat</i>	<i>18</i>
<i>Tillgångar och skulder</i>	<i>21</i>
Socialförsäkringssektorn	22
<i>Socialförsäkringssektorns resultat, en uppskattning</i>	<i>23</i>
<i>Socialförsäkringssektorns tillgångar och skulder, en uppskattning</i>	<i>24</i>
Den kommunala sektorn	26
<i>Den kommunala sektorns externa utgifter</i>	<i>28</i>
<i>Den kommunala sektorns externa inkomster</i>	<i>30</i>
<i>Inkomsterna större än utgifterna</i>	<i>33</i>
<i>Den kommunala sektorns likviditet och soliditet</i>	<i>34</i>
Kommuner	38
<i>Verksamhetens resultat</i>	<i>38</i>
<i>Tillgångar och skulder</i>	<i>41</i>
<i>Kommunernas externa utgifter</i>	<i>43</i>
<i>Kommunernas externa inkomster</i>	<i>45</i>
<i>Inkomsterna större än utgifterna</i>	<i>47</i>
<i>Verksamheten – egentlig och affärsmässig</i>	<i>48</i>
<i>Köp av verksamhet – entreprenader</i>	<i>53</i>
<i>Finansiering av verksamheterna</i>	<i>55</i>
<i>Kommunernas investeringar</i>	<i>57</i>
<i>Borgensförbindelser och pensionsskuld</i>	<i>59</i>
Kommunägda företag	61
Kommunkoncerner	64
<i>Verksamhetens resultat i koncern och kommun</i>	<i>64</i>
<i>Likviditet och soliditet i koncern och kommun</i>	<i>67</i>
Landsting	69
<i>Verksamhetens resultat</i>	<i>69</i>
<i>Landstingens tillgångar och skulder</i>	<i>71</i>
<i>Landstingens externa utgifter</i>	<i>73</i>
<i>Landstingens externa inkomster</i>	<i>75</i>
<i>Utgifterna större än inkomsterna</i>	<i>76</i>
<i>Landstingens verksamheter</i>	<i>77</i>

<i>Finansiering av verksamheterna</i>	78
<i>Landstingens investeringsutgifter</i>	79
Kommunalförbund	81
<i>Verksamhetens resultat och likviditet</i>	81
<i>Verksamhetens soliditet</i>	83
Internationella jämförelser	84
Tema: Kommunala bostadsbolag	90
<i>Varför bostadsbolag som tema?</i>	90
<i>Motiven för bolagisering</i>	91
<i>Regler och grundläggande krav</i>	92
<i>Huvuddelen av företagen finns i de minsta kommunerna</i>	94
<i>Bostadsföretag – en ekonomisk belastning?</i>	96
<i>Bostadsdelegationen inrättas</i>	98
<i>Bostadsbolag – en ekonomisk tillgång?</i>	99
<i>Utförsäljning av bostäder</i>	100
<i>Finansiell styrka på kort och lång sikt</i>	102
<i>Sammanfattning</i>	105
<i>Litteraturförteckning</i>	108
Tabelldel	109
Kvalitet m.m.	135
Begreppsförklaringar	136
Teckenförklaringar	140
Källor och referenser	141
Omfattningen av storstadsområdena	142
Summary	143
<i>Central government</i>	143
<i>Local governments</i>	143
<i>Municipalities</i>	143
<i>County councils</i>	144
<i>Municipal associations</i>	144
List of terms	145

Inledning

Redovisningen i årets upplaga, *Den offentliga sektorns finanser. Verksamhetsåret 2001*, omfattar följande kapitel:

- Den offentliga sektorn
- Staten
- Socialförsäkringssektorn
- Den kommunala sektorn
- Internationell jämförelse
- Tema Kommunala bostadsbolag

Kapitlet, Den offentliga sektorn har även ingått i tidigare årgångar men är nu kompletterat med sammanställningar av resultat- och balansräkningar. Sammanställningar som ger en uppfattning om dels 2001 års totala resultat och balansomslutning, dels en uppfattning om storleken på de delar som utgör den offentliga sektorn. På motsvarande sätt beskrivs staten och socialförsäkringssektorn i sina respektive kapitel.

Frågor som ofta ställs är hur stor den offentliga sektorn är i jämförelse med andra länder och vilka skillnader det finns när det gäller sammansättningen. I kapitlet Internationell jämförelse görs vissa jämförelser mellan EU-länderna av den offentliga sektorns storlek (angiven som andel av BNP) för vart och ett av åren under 1990-talet.

I denna och i tidigare publikationer beräknas utgifter och inkomster för den offentliga sektorn utan att den har konsoliderats. Det innebär att de interna mellanhavandena mellan staten, socialförsäkringssektorn, kommuner, landsting och kommunalförbund inte har eliminerats.

Undantag är Kapitlet, Den offentliga sektorn, som följer nationalräkenskapernas definition. Det innebär att interna mellanhavanden mellan stat, kommun och socialförsäkringssektorn är eliminerade. Det gäller dock inte de uppskattningar som görs av den offentliga sektorns totala resultat, tillgångar och skulder.

Kapitlet Tema Kommunala bostadsbolag har tillkommit därför att deras förhållanden har förändrats i väsentliga avseenden under senare år. Utvecklingen har också lett till obalans på bostadsmark-

naden. Parallellt med bristen på bostäder i tillväxtregioner är uthyrda lägenheter en stor finansiell påfrestning för företag och kommuner i regioner med en stagnerande eller negativ befolkningsutveckling. I sådana kommuner har det varit nödvändigt med stödåtgärder i form av statliga bidrag.

Det har också ifrågasatts om det är rimligt att kommuner kvarstår som ägare när verksamheten ges en privaträttslig form (bolag). Föreslagna och genomförda utförsäljningar i sådana sammanhang har lett till livliga debatter.

Det finns således motiv till varför det är intressant att belysa kommunala bostadsbolag och nedan ges exempel på frågeställningar som behandlas i kapitlet Tema Kommunala bostadsbolag:

- Hur har företagens ekonomi utvecklats?
- Strukturella skillnader med avseende på kommunstorlek där företagen är verksamma
- Bostadsbolag – belastning eller tillgång för kommunen?
- Hur omfattande har utförsäljningarna varit?

Den offentliga sektorn

Sammansättning

Verksamheten inom den offentliga sektorn syftar till att förverkliga de mål som de politiska instanserna, främst riksdagen och regeringen, har fastställt. Den offentliga förvaltningens uppgift är att verkställa de politiskt fattade besluten och se till att målen uppnås. För att bedöma dess omfattning och betydelse ges i detta avsnitt en översiktlig beskrivning av sammansättningen, tillväxten, några storleksmått och slutligen något om den offentliga sektorns ekonomiska ställning 2001.

Att beskriva den offentliga sektorns sammansättning och dess förändringar har försvårats under de senaste åren på grund av den ökade förändringstakten med fler entreprenader och bolagiseringar. Det har bl.a. medfört att gränsdragningen mellan offentlig och privat verksamhet blivit mer oklar. I detta kapitel används nationalräkenskapernas definition på den offentliga sektorn, nämligen:

– *Staten* som består av regeringen och regeringskansliet samt de olika myndigheter som lyder under regeringen. Riksdagen och dess verk liksom olika fonder och ideella organisationer som kontrolleras av staten hör också hit. De statliga affärsverken, t.ex. Statens Järnvägar ingår inte bland myndigheterna i nationalräkenskaperna utan räknas till företagssektorn. Detsamma gäller de statliga bolagen, t.ex. LKAB.

– *Kommunala sektorn* som omfattar kommuner, landsting och kommunalförbund.

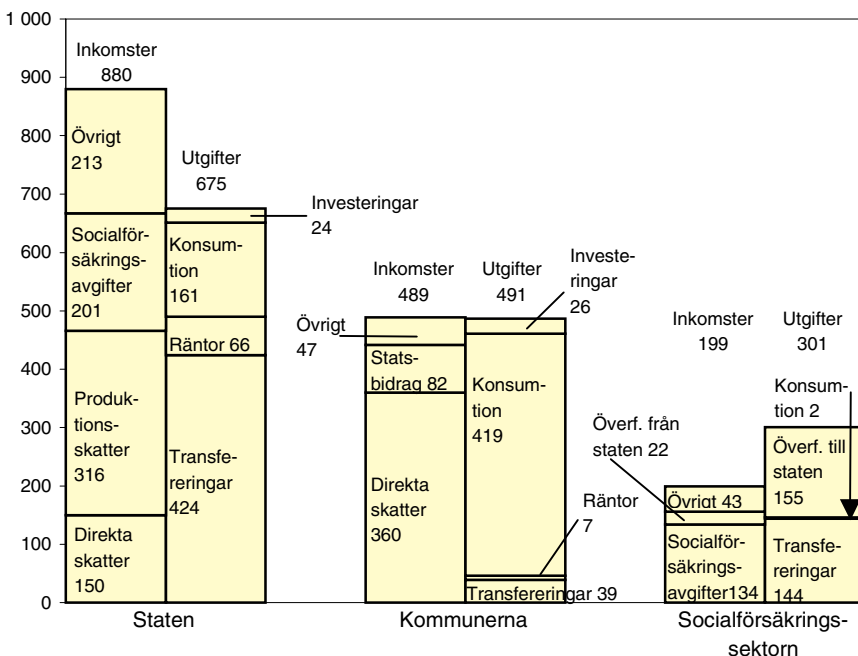
– *Socialförsäkringssektorn* utgörs fr.o.m. verksamhetsåret 1998 enbart av ålderspensionssystemet med Premiepensionsmyndigheten (PPM) och AP-fonderna.

Kommunägda och landstingsägda företag är exkluderade från den kommunala sektorn i nationalräkenskaperna. Dessa ingår i företagssektorn. Detsamma gäller för den affärsmässiga verksamhet som kommunerna bedriver i förvaltningsform.

För att få en uppfattning om hur de olika delsektorerna förhåller sig till varandra storleksmässigt redovisas i diagram 1 inkomster och utgifter för år 2001 uppdelade på staten, den kommunala sektorn och socialförsäkringssektorn.

1 Den offentliga sektorns inkomster och utgifter 2001, miljarder kronor

General government, revenues and expenditures, SEK billion

Källa: Konjunkturinstitutet och Nationalräkenskaperna (SCB).

Den offentliga sektorns utgifter består av transfereringar, konsumtion och investeringar. Transfereringar är utgifter som innebär överföringar av medel från den offentliga sektorn till andra sektorer i samhället som t.ex. folkpensioner, barnbidrag till hushållen och subventioner till företagssektorn. Med offentlig konsumtion menas t.ex. lönekostnader för offentligt anställda och utgifter för inköp av varor och tjänster. Investeringar avser nyanskaffning av varaktiga tillgångar som byggnader, anläggningar, maskiner och fordon.

Den offentliga sektorns inkomster utgörs av direkta och indirekta skatter, socialförsäkringsavgifter, räntor och övriga inkomster. Exempel på direkta skatter är skatt på inkomst och förmögenhet. Indirekta skatter utgår på förbrukning av flertalet varor och tjänster, t.ex. mervärdesskatt, skatt på bilism och energiskatt. Inkomster av socialförsäkringsavgifter är lagstadgade arbetsgivaravgifter för exempelvis ATP samt sjukförsäkringen.

Kommunsektorns utgifter och inkomster var i stort sett i balans 2001 medan statens inkomster översteg utgifterna med 205 miljarder kronor. I jämförelse med föregående år betydde det en ökning med 178 miljarder kronor. Det berodde huvudsakligen på en inleverans av 155 miljarder kronor från AP-fonderna i och med att en ny organisatorisk struktur trädde i kraft i det reformerade ålderspensionssystemet. Som regel har dock de statliga utgifterna överstigit inkomsterna under 1990-talet, vilket lett till en ökad upplåning och en växande statsskuld. Vidtagna åtgärder har dock vänt den negativa utvecklingen och 1998 var det första året under 1990-talet då inkomsterna översteg utgifterna. När underskottet var som störst 1993 uppgick det till ca 230 miljarder kronor.

Den offentliga sektorns tillväxt

Den offentliga sektorns andel av den totala samhällsekonomin har ökat kraftigt under de senaste decennierna oberoende av vilken metod som väljs för att mäta den. Invånarna har ställt ökade krav på bl.a. sjukvård, social service, teknisk standard på kommunala anläggningar som gator, vattenverk, idrottsplatser m.m. Framför allt beror ökningen på de sociala reformer som genomförts under 1900-talet, främst under årtiondena närmast efter andra världskriget.

Mellan år 1900 och 1950 ökade de offentliga utgifterna i förhållande till BNP från 12 till 20 procent. Under denna period tillkom bl.a. folkpensionerna (1937), de allmänna barnbidragen (1948) och skolsystemet byggdes ut. Mellan 1950 och 1984 ökade de offentliga utgifterna i förhållande till BNP från 20 till 64 procent. Under denna tid tillkom den nioåriga enhets/grundskolan (1962), de kommunala bostadstilläggen (1952) och bostadstilläggen till barnfamiljer (1959), den obligatoriska sjukförsäkringen (1959), ATP-reformen (1959), det s.k. miljonprogrammet (föresatsen att bygga en miljon nya bostäder under en tioårsperiod), utbyggnaden av gymnasieskolan och daghemsutbyggnaden.

En stor del av de offentliga utgifterna utgörs av transfereringar från den offentliga till den privata sektorn. Syftet med många av de reformer som genomförts under efterkrigstiden har varit att bygga upp ett omfattande transfereringssystem för att garantera en materiell grundtrygghet för alla människor. Denna reformpolitik har lett till att idag består nästan hälften av den offentliga sektorns utgifter av transfereringsutgifter, som används för konsumtion eller investeringar av hushållen och företagen.

Studeras hur stora resurser som förbrukas inom den offentliga sektorn får man rensa bort transfereringarna från de totala utgifterna. Då kvarstår de medel som används för konsumtion och investeringar. Fördelas dessa på kommunal och statlig sektor visar det sig att utvecklingen inom de två sektorerna skiljer sig väsentligt från varandra (se diagram 2). Den statliga sektorn har under hela efterkrigstiden haft en i stort sett oförändrad andel av bruttonationalprodukten (BNP), värdet av den totala produktionen av varor och tjänster. Konsumtion och investeringar inom den kommunala sektorn har däremot fördubblats i jämförelse med BNP från mitten av 1950-talet och fram till idag.

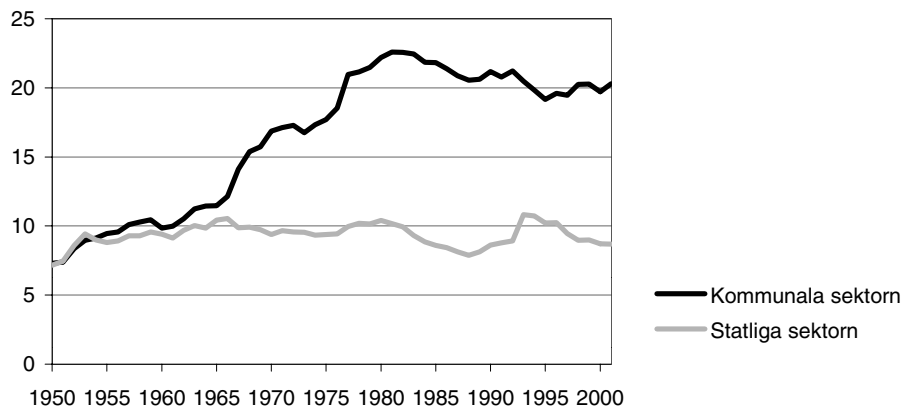
Innan det varit möjligt att ta sig an nya eller utökade verksamheter, som reformarbetet gett upphov till, har det varit nödvändigt med omfattande investeringar i byggnader och inventarier inom den kommunala sektorn. En höjd investeringsnivå har varit en indikator på en kommande ökning av konsumtionsvolymen. Av diagram 3 framgår också att den kommunala sektorns årliga investeringar låg på en mycket hög nivå under de två första årtiondena under efterkrigstiden.

Under 1970- och 1980-talen har investeringsnivån sjunkit kraftigt, vilket kan ses som ett tecken på att den stora reformperioden har ebbat ut. Den kommunala konsumtionen får i fortsättningen en lugnare utveckling.

2 Den statliga resp. den kommunala sektorns andel av BNP 1950–2001. Procent

Central government sector and local government sector, percentage of GDP

Procent

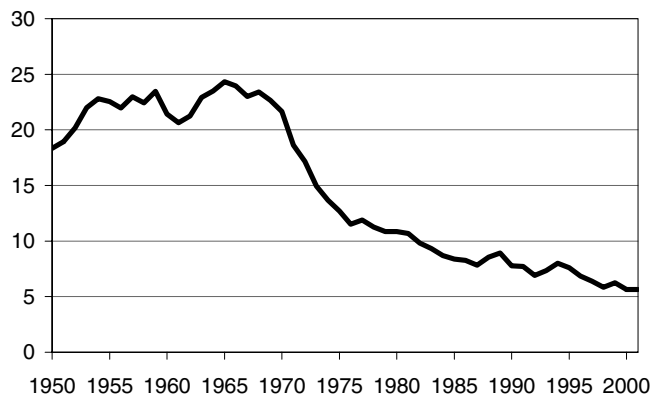

Källa: SCB, Konsumtion och investeringar i relation till BNP till marknadspriser, löpande priser. Utvecklingen t.o.m. 1992 enligt gamla nationalräkenskaperna och därefter enligt nya nationalräkenskaperna. Se Nya NR. Produkträkenskaperna NR-PM 1999:17.

3 Den kommunala sektorns investeringar i procent av summa konsumtion och investeringar 1950–2001, löpande priser

Local government sector, investments in per cent of the total of consumption and investment, current prices

Procent

Källa: SCB, Utvecklingen t.o.m. 1992 enligt gamla nationalräkenskaperna och därefter enligt nya nationalräkenskaperna. Se Nya NR. Produkträkenskaperna NR-PM 1999:17.

Några mått på den offentliga sektorns storlek

I den samhällsekonomiska debatten vill man ofta ange mått på hur stor betydelse den kommunala och den offentliga sektorn har för Sveriges totala ekonomi. I nedanstående tablå anges några mått som ofta används. De angivna värdena avser 2001.

	Offentlig sektor, %	Kommunal sektor, %
1 Bidrag till BNP ¹	19	14
2 Konsumtion, andel av BNP ²	27	19
3 Konsumtion och investeringar, andel av BNP ²	29	20
4 Totala utgifter i förhållande till BNP ²	52	21
5 Totala inkomster i förhållande till BNP ²	57	21
6 Andel av finansiella tillgångar	10	1
7 Andel av sysselsättningen (arbetade timmar)	27	22

1) Förädlingsvärdet för offentliga myndigheter/BNP till marknadspris.

2) BNP till marknadspris.

Källa: SCB, Nationalräkenskaperna och Finansräkenskaperna.

Det första måttet visar den offentliga respektive den kommunala sektorns bidrag till BNP. Här avses förädlingsvärdet, dvs. produktionen efter avdrag för inköp av varor och tjänster från andra delar av ekonomin. De varor och tjänster som förbrukas i produktionsprocessen dras av för att undvika dubbelräkningar.

De två följande måtten visar andelar av den totala produktionen av varor och tjänster (BNP) som används av offentliga myndigheter. Mått 2 visar storleken av den slutliga användningen av samhällets resurser för konsumtionsändamål. I mått 3 har även samhällets investeringar – för att möjliggöra framtida konsumtion – räknats in och i det fjärde måttet ingår dessutom sektorernas utgifter för transfereringar, dvs. lämnade bidrag m.m.

Konsumtionens andel av BNP har förts fram som det mest invändningsfria måttet för jämförelser mellan olika länder och olika tidsperioder. Om de totala offentliga eller kommunala utgifterna används i stället får man stora variationer beroende på skillnader i uppbyggnaden av transfereringssystem.

I de totala offentliga utgifterna och inkomsterna utgör transfereringar respektive skatter betydande delar. Syftet med dem är att omfördela ekonomiska medel i samhället och de motsvarar inte ett värde av varor och tjänster som framställs i landet. Därför utgör de

inga delar av BNP, vilket innebär att mått 4 och 5 – åtminstone i teorin – kan överstiga 100 procent. Trots detta används måtten ofta både i nationella och internationella sammanhang.

Den offentliga sektorns och framför allt den kommunala sektorns andel av Sveriges totala finansiella tillgångar är av relativt liten omfattning. Det beror delvis på den stora omfattningen av transaktioner internt inom företagssektorn, t.ex. mellan producerande och finansiella företag. Motsvarande transaktioner mellan kommuner eller mellan stat och kommuner förekommer i liten omfattning. Den offentliga sektorn har dessutom lättare än den privata sektorn att förutse sina in- och utbetalningar, och har därmed mindre behov av finansiella tillgångar.

Den offentliga sektorns resultat, en uppskattning

En summering av årets resultat, för de delar som tillsammans utgör den offentliga sektorn, bör kunna ge svar på frågan om den samlade verksamheten medfört ett över- eller underskott. En sådan räkneoperation med 2001 års bokslut som utgångspunkt visar att den offentliga sektorn skulle ha gett ett överskott på 36 miljarder kronor, en minskning med 54 miljarder i jämförelse med 2000. Resultatets omslutning på 36 miljarder bör dock användas med försiktighet då det inte varit möjligt att eliminera transaktioner mellan staten, den kommunala sektorn och socialförsäkringssektorn. Det kan också förekomma vissa skillnader beträffande begrepp och principer som berör redovisningen av de sektorer som tillsammans utgör den offentliga sektorn.

4 Resultaträkning för den offentliga sektorns olika sektorer 2001, miljarder kronor

Profit and loss account for general government, by sector, SEK billion

	Staten	Kommunala sektorn	Soc.försäkr. sektorn	Summa (ej kon- soliderad)
Summa intäkter	938	563	-28	1 473
Summa kostnader	-881	-555	-1	-1 437
Årets resultat	57	8	-29	36

Källor: Regeringens skrivelse "Årsredovisning för staten 2001", ESV. Räken-
skapssammandrag för kommuner, SCB. Ekonomisk basstatistik 2001, Lands-
tingsförbundet. Årsredovisningar från PPM och AP-fonderna.

Socialförsäkringssektorns negativa resultat beror huvudsakligen på den värdeminskning av aktiekapitalet som skett under året och som i resultaträkningen redovisats som orealiserade värdeförändringar. Den kommunala sektorns resultat, ett överskott på 8 miljarder kronor, avviker väsentligt från statens resultat. De påfrestningar som den kommunala ekonomin varit utsatt för under 1990-talet präglar fortfarande verksamheten och den kommunala sektorn har ännu inte kunnat tillgodogöra sig den tillväxt som utmärkt den svenska ekonomin under slutet av 1990-talet. Det bör dock påpekas att situationen är mycket varierande inom kommunsektorn, både när det gäller ekonomin och tillståndet i verksamheterna.

Tillgångar och skulder, en uppskattning

Förutsättningarna för en uppskattning av den offentliga sektorns tillgångar och skulder är desamma som beskrevs i det avsnitt där sektorns samlade resultat presenterades. Dvs. att resultatet av summeringarna i tabell 5 inte få tas för exakta storheter eftersom det inte varit möjligt att eliminera transaktioner inom den offentliga sektorn. De redovisade uppgifterna bör dock klargöra sammansättningen och vilken betydelse de olika delarna har för den offentliga sektorn.

5 Balansräkning för den offentliga sektorns olika sektorer 2001, miljarder kronor

Balance sheet for the general government, by sector, SEK billion

	Staten	Kommunala sektorn	Soc.försäkr. sektorn	Summa (ej konsoliderad)
<i>Tillgångar</i>				
Samtliga tillgångar	777	518	682	1 977
<i>Skulder</i>				
Eget kapital (netto- förmögenhet)	-813	269	563	19
Summa skulder	1 590	249	119	1 958
Summa skulder o. eget kapital	777	518	682	1 977

Källor: Regeringens skrivelse "Årsredovisning för staten 2001", ESV. Räken-
skapssammandrag för kommuner, SCB. Ekonomisk basstatistik 2001, Lands-
tingsförbundet. Årsredovisningar från PPM och AP-fönderna.

Av den uppskattade totala balansomslutningen på ca 1 977 miljarder kronor 2001 svarade staten, socialförsäkringssektorn och kommunerna för 40, 34 respektive 26 procent. Mer ojämnt fördelad var det egna kapitalet eller nettoförmögenheten där t.ex. den statliga sektorn hade en negativ nettoförmögenhet. Statens skulder var större än tillgångarna. Det berodde till största delen på statsskulden som uppgick till 1 154 miljarder kronor 2001. Jämfört med 2000 betydde det dock en minskning av statsskulden med 123 miljarder kronor.

Staten

Med utgångspunkt från statsbudgeten planeras och styrs den statliga delen av den offentliga sektorns verksamhet genom att medel fördelas till verksamheterna. Formerna för budgeten och budgetarbetet regleras i en särskild budgetlag. Vid redogörelser och diskussioner om statens finanser utgår man vanligen från statsbudgeten och dess utfall.

Statens samlade resurser samt värdet av statens tillgångar och skulder redovisas dock inte i statsbudgeten. Det innebär att den inte ger en fullständig bild av det statsfinansiella läget. Information om statens samlade resurser återfinns däremot i Årsredovisning för staten 2001, Regeringens skrivelse 2001/02:101. Denna rapport, som utgör underlag för detta avsnitt, innehåller resultaträkning, balansräkning och finansieringsanalys med noter och underliggande analyser. Redovisningen utgår från vedertagna redovisnings- och värderingsprinciper som i så stor utsträckning som möjligt hållits konstanta över tiden. I resultat- och balansräkningen redovisas statens finanser enligt bokföringsmässiga grunder, dvs. en redovisning av intäkter och kostnader.

Resultat- och balansräkningarna, finansieringsanalysen och noterna omfattar myndigheterna, inklusive affärsverken, under riksdagen och regeringen och de fonder som redovisas av myndigheterna. Dessutom ingår försäkringskassorna men däremot inte Riksbanken.

Ovanstående definition eller avgränsning av staten skiljer sig från nationalräkenskapernas. Enligt nationalräkenskaperna (NR) omfattar staten departementen med tillhörande myndigheter och inrättningar samt vissa statliga fonder. Dessutom klassificeras bolag och stiftelser som till mer än 50 procent finansieras med statliga medel som ingående i den statliga sektorn. De statliga affärsverken hör enligt NR:s definition till näringslivet. NR:s definition tillämpas i kapitlet *Den offentliga sektorn* och *Den kommunala sektorn*.

Förvaltning och organisation – förändringar under 1990-talet

Svensk statsförvaltning har under 1990-talet genomgått omfattande strukturförändringar och omorganisationer. Bidragande orsaker har varit krav på ökad effektivitet, decentralisering, rättssäkerhet och service. Det har medfört avregleringar av statliga monopol, bolagiseringar av affärsverk och andra myndigheter.

Sammantaget har det medfört att de statliga myndigheternas åtagande har minskat och att de blivit färre till antalet. Samtidigt har kvarvarande myndigheter i många fall blivit större. Renodling och koncentration till kärnverksamheten har präglat förändringsarbetet och regeringen har också i sitt förvaltningspolitiska program gett uttryck för att den vill fortsätta renodlingen och omprövningen av statlig verksamhet.

Syftet med renodlingen är att statens uppgifter ska avgränsas till påtagliga statliga åtaganden och att ansvarsfördelningen ska bli tydlig mellan staten och andra huvudmän. Kärnverksamheten ska värnas och det som inte hör dit ska avvecklas eller överlåtas till andra huvudmän. Mellan de olika verksamhetsformerna affärsverk, annan myndighet och statligt bolag har förändringarna skett utifrån renodlingstanken. Utgångspunkten har varit att myndigheter ska ägna sig åt myndighetsutövning och att konkurrensutsatt verksamhet bör bedrivas i bolagsform.

Ett argument för att bolagisera konkurrensutsatt verksamhet är att minska riskerna för att konkurrensen på marknaden snedvrids. Vissa av de tjänster som myndigheterna tillhandahåller kan också effektiviseras om de upphandlas i konkurrens. Det har bl.a. inneburit att verksamheter som bedrivits i offentlig regi sålts ut till privata bolag. Det har främst gällt den statliga bolagssektorn som minskat kraftigt under 1990-talet. Även affärsverken har i hög grad påverkats av avregleringen genom att flertalet av dem bolagiserats. I dag finns bara Svenska Kraftnät, Luftfartsverket och Sjöfartsverket kvar.

Inriktningen mellan de olika nivåerna, inom den offentliga sektorn, har också präglats av att ansvar och befogenheter i så stor utsträckning som möjligt ska decentraliseras. Det har då vanligtvis handlat om en omfördelning av verksamheter från staten till den kommunala nivån. Uppgiftsfördelningen har emellertid aldrig blivit tydligt fastlagd och invändningsfri och nya utredningar prövar ständigt frågan. Regeringen aviserade hösten 2001 en mer genomgripande översyn av uppgifts- och ansvarsfördelningen mellan staten, kommunerna och landstingen.

Verksamhetens resultat

Staten redovisar i sin konsoliderade resultaträkning intäkter och kostnader som genererats under redovisningsperioden. Skatteintäkter m.m. liksom kostnader i de stora bidrags- och försäkrings-system som staten hanterar, redovisas till stor del kassamässigt,

dvs. med de belopp som faktiskt inbetalts respektive utbetalts under året.

År 2001 uppvisade staten ett positivt resultat på 57 miljarder kronor vilket kan jämföras med ett överskott på 25 miljarder kronor föregående år. Den kraftiga förbättringen, en dryg fördubbling av överskottet, berodde främst på att skatter m.m., inklusive Riksbankens inlevererade överskott, ökade med 75 miljarder kronor. Kostnaden för verksamheten, transfereringar och bidrag ökade marginellt medan det finansiella nettot, skillnaden mellan finansiella intäkter och kostnader, försämrades med omkring 30 miljarder kronor.

6 Statens konsoliderade resultaträkning 2000–2001. Miljarder kronor

Consolidated profit and loss account for the central government, SEK billion

	2000	2001
Intäkter		
Skatter m.m.	792,3	867,7
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	47,3	35,6
Intäkter av bidrag	16,9	22,9
Summa intäkter	856,6	926,2
Summa transfereringar och bidrag	–620,1	–638,3
Kostnader egen verksamhet		
Kostnader för personal	–76,8	–71,8
Kostnader för lokaler	–10,7	–11,8
Övriga driftkostnader	–57,9	–56,2
Avskrivningar	–16,8	–15,7
Summa statens egen verksamhet	–162,2	–155,6
Summa kostnader	–782,4	–793,8
Saldo före resultat från andelar och fin. poster	74,2	132,2
Resultat från andelar i dotter- och intresseföretag	8,2	11,9
Summa finansiella poster	–57,2	–87,4
Årets över-/underskott	25,2	56,7

Källa: Årsredovisning för staten 2001, Regeringens skrivelse 2001/02:101. Vid upprättandet av ÅRS 2001 har jämförelsetalen för 2000 justerats för att uppnå jämförbarhet mellan åren.

Den ogynnsamma utvecklingen av finansnettot 2001 berodde huvudsakligen på exceptionella finansiella intäkter år 2000 då försäljningen av Telia ägde rum.

Intäkterna från skatter m.m. utgjorde det dominerade intäkttsslaget med 868 miljarder kronor. Fysiska personers inkomstskatt ökade med 20 miljarder i jämförelse med 2000 och motsvarande utveckling av inkomstskatten för juridiska personer var 25 miljarder kronor. Ökningen för juridiska personers inkomstskatt berodde dels på högre vinster 2000, dels på återbäringar från försäkringsbolaget Alecta (tidigare SPP).

De största kostnaderna i den statliga verksamheten uppstår i bidrags- och transfereringssystemen. Totalt uppgick de till 638 miljarder kronor 2001 vilket innebar en ökning med tre procent i jämförelse med 2000. De största enskilda posterna avser ålderspensioner inklusive ATP samt olika former av statliga bidrag till kommuner och landsting.

Kostnaderna för transfereringar i form av lämnade bidrag m.m. har ökat med 19 miljarder kronor jämfört med 2000. Bland bidragen har kostnaderna för socialförsäkringar ökat varje år under den senaste femårsperioden. Mellan 2000 och 2001 uppgick ökningen till 17 miljarder eller fem procent.

När det gäller ersättning vid arbetsoförmåga och till funktionshindrade har kostnaderna ökat kraftigt varje år sedan 1997. Sammanlagt under perioden uppgick ökningen till 32 miljarder kronor eller nära 50 procent. Den dominerande delen avser kostnader för sjukpenning som under 2001 ökade med sex miljarder kronor.

Inom området arbetsmarknad har kostnaderna fortsatt att successivt minska sedan 1997 vilket lett till att de reducerats till 52 miljarder kronor 2001. Det betydde en minskning med 24 miljarder kronor eller 32 procent. Under 2001 var ersättningarna sex miljarder kronor lägre än 2000 vilket till stor del förklaras av ökad sysselsättning och en minskad andel långtidsarbetslösa.

Kostnaderna för statens egen verksamhet, myndighetsutövning och statlig förvaltning, uppgick till 156 miljarder kronor 2001. I jämförelse med 2000 innebar det en reduktion med sju miljarder kronor. Huvuddelen utgjordes av minskade personalkostnader främst beroende på överföringen av järnvägstrafiken till bolagsform.

Tillgångar och skulder

I den konsoliderade balansräkningen redovisas värdet av statens tillgångar till sammanlagt 777 miljarder kronor. Det innebar att de ökade med 87 miljarder kronor under 2001. Större delen av tillskottet, 60 miljarder kronor, utgjordes av anläggningstillgångar som steg till 513 miljarder kronor. Av dem svarade de materiella anläggningstillgångarna för 58 procent och de finansiella för 41 procent.

7 Statens konsoliderade balansräkning 2000 och 2001. Miljarder kronor

Consolidated balance sheet for the central government, SEK billion

	2000	2001
Tillgångar		
Anläggningstillgångar	452,6	512,8
Utlåning	127,0	150,6
Varulager m.m.	12,1	11,8
Fordringar	39,0	56,1
Kortfristiga placeringar	20,1	10,5
Periodavgränsningsposter	34,8	30,0
Kassa och bank	3,9	4,9
Summa tillgångar	689,6	776,8
Skulder och eget kapital		
Nettoförmögenhet	-1 009,0	-813,1
Fonder	40,1	44,3
Avsättningar	139,4	148,7
Statsskulden	1 277,9	1 154,4
Övriga skulder och periodavgränsningsp.	241,2	242,4
Summa skulder och eget kapital	689,6	776,8

Källa: Årsredovisning för staten 2001, Regeringens skrivelse 2001/02:101. Vid upprättandet av ÅRS 2001 har jämförelsetalen för 2000 justerats för att uppnå jämförbarhet mellan åren.

Statens totala skulder och avsättningar utgjorde 1 590 miljarder kronor. Då statens skulder är större än tillgångarna blir statens nettoförmögenhet negativ. Förändringen av nettoförmögenheten mellan två år samvarierar i huvudsak med statsskuldens förändring.

Statens totala nettoförmögenhet uppgick till -813 miljarder kronor vilket innebar en förbättring med 196 miljarder kronor i jämförelse med 2000. Den huvudsakliga orsaken till förbättringen var att statsskulden minskade med 124 miljarder kronor till 1 154 miljarder.

Socialförsäkringssektorn

Socialförsäkringssektorn omfattar offentliga institutioner vars huvudsakliga aktivitet är att tillhandahålla sociala förmåner som berör våra pensioner. Fr.o.m. verksamhetsåret 1999 utgörs sektorn av följande försäkringssystem:

- Allmän tilläggspension (ATP)
- Reformerat ålderspensionssystem
- Premiepension

De institutioner som administrerar de olika socialförsäkringssystemen är de allmänna pensionsfonderna (AP-fonderna) och Premiepensionsmyndigheten (PPM).

Det reformerade ålderspensionssystemet är indelat i två huvuddelar, dels inkomstgrundad ålderspension, dels ett grundskydd i form av garantipension. Den inkomstgrundade ålderspensionen finansieras genom ålderspensionsavgifter, allmänna pensionsavgifter och statliga ålderspensionsavgifter samt genom avkastning på avgiftsmedel (lag 1998:674, 1kap. 2§). Avgifterna är baserade på den aktiva befolkningens förvärvsinkomster och förs till ett fördelningssystem med buffertfonder (1:a–4:e AP-fonden) och ett fullfonderat premiereservsystem (7:e AP-fonden). Garantipensionen, tillsammans med ATP-systemets förtidspension och efterlevnadespension, finansieras över statsbudgeten. Det reformerade ålderspensionssystemet ersätter successivt tidigare gällande regler för folkpension, ATP, delpension och pensionstillskott.

En ny organisatorisk struktur trädde i kraft 2000 varvid 1:a–5:e fondstyrelserna ombildades till 1:a–4:e AP-fonderna och 6:e fondstyrelsen bytte namn till 6:e AP-fonden. En motsvarande omfördelning av kapital genomfördes internt mellan 1:a–4:e AP-fonderna, samt en inleverans av 155 miljarder kronor från fonderna till staten. Samtidigt med dessa omdispositioner började nya placeringsregler och delar av en ny lagstiftning att gälla.

7:e AP-fonden, som också är en egen myndighet, är det statliga alternativet inom premiepensionssystemet som förvaltar premiepensionsmedel för de personer som avstår från att göra ett aktivt val. Det sker genom att dessa personers medel förs till 7:e AP-fondens Premiesparfond. Sjunde AP-fonden förvaltar också Premievals-fonden som är ett alternativ bland andra valbara fonder inom premiepensionssystemet.

Av förstagångsväljarna 2001 avstod 82 procent från att välja fond och fick därmed sina premiepensionsmedel placerade i Premiesparfonden. Sammantaget hade 1 850 000 individer sina premiepensionsmedel i Premiesparfonden vid utgången av 2001. Det innebär att fonden förvaltade 29 procent av det totala premiepensionssystemet vid detta tillfälle och var därmed den klart största fonden i premiepensionssystemet. Vid utgången av 2001 hade premievals-fonden 120 000 fondsparare vars placerade medel uppgick till en procent av det totala premiepensionskapitalet.

År 1998 inrättades PPM för att vara försäkringsgivare för premiepensionen i det reformerade ålderspensionssystemet. PPM:s huvudsakliga uppgift är att hantera individuella konton för pensionsmedel i olika värdepappersfonder, att besluta om och medverka vid utbetalning av pensioner, att tillhandahålla efterlevnads-skydd samt att informera om premiepensionssystemet.

Målet för PPM:s verksamhetsområde, enligt ett riksdagsbeslut, är att administration och förvaltning av premiepensionerna ska bedrivas kostnadseffektivt och till nytta för pensionsspararna. De erbjudna försäkringsprodukterna ska över tiden var för sig bära sina egna kostnader och avgifterna för försäkringsprodukterna som ska vara lägre än i privata försäkringar.

Myndighetens centrala förvaltning är lokaliserad till Stockholm. I Söderhamn bedrivs bl.a. kundservice, dokumenthantering och fondadministration.

Socialförsäkringssektorns resultat, en uppskattning

Ränteintäkter och aktieutdelningar utgör huvuddelen av socialförsäkringssektorns nettointäkter. De kan variera mellan sektorns olika delar främst beroende på skiftande innehav av placeringstillgångar. Det betyder också att det finns relativt stora variationer vad beträffar årets resultat då förvaltningskostnaderna generellt är marginella.

Genomgående för 2001 är att samtliga AP-fonder uppvisar negativa resultat. Det beror huvudsakligen på den värdeminskning av aktiekapitalet som skett under året och som i resultaträkningen redovisas som orealiserade värdeförändringar. Sådana värdeförändringar av aktier och räntebärande placeringar bestäms utifrån de officiella marknadsnoteringarna vid årets utgång.

PPM:s underskott förklaras av att försäkringsrörelsen varit verksam under relativt kort tid. Arbetet har istället dominerats av in-

satser med att bygga upp myndighetens olika tekniska system och organisatoriska struktur.

8 Resultaträkning för socialförsäkringssektorn 2001, miljoner kr

Profit and loss account for the social insurance sector, SEK million

	Förvaltnings- kostnader	Nettointäkt	Årets resultat
PPM	-442	153	-289
1:a AP-fonden	-176	-7 535	-7 711
2:a AP-fonden	-187	-4 818	-5 005
3:e AP-fonden	-110	-5 664	-5 774
4:e AP-fonden	-175	-6 738	-6 913
6:e AP-fonden	-272	-1 408	-1 680
7:e AP-fonden ¹	-161	-1 642	-1 803
Summa (ej konsoliderad)	-1 523	-27 652	-29 175

1) Avser Premiespar-, Premievals-fonden och myndigheten 7:e AP-fonden.

Källa: Redovisning av AP-fondernas verksamhet 2001, Regeringens skrivelse 2001/02:180. Årsredovisning för Premiepensionsmyndigheten 2001.

Summeras årets resultat för AP-fonderna och PPM får man en uppfattning om nivån på socialförsäkringssektorns totala resultat. Det visade på ett underskott på 29 miljarder kronor, vilket innebar en kraftig försämring jämfört med föregående års resultat, ett överskott på 56 miljarder kronor. Den ofördelaktiga utvecklingen ska främst ses mot bakgrunden av de stora kursfallen på både inhemska och utländska aktiemarknader. Dessutom har de stora omfördelningarna av tillgångar som fonderna genomförde under första halvåret också påverkat resultatet negativt.

Socialförsäkringssektorns tillgångar och skulder, en uppskattning

Den omfördelning av AP-fondernas tillgångar som skedde under första halvåret 2001 har bidragit till att omfattningen på balansomslutningarna för 1:a–4:e AP-fonderna i stort sett blivit desamma, drygt 130 miljarder kronor. De 6:e- och 7:e AP-fonderna har också omslutningar med ungefär samma omfattning men på en betydligt

lägre nivå, ca. 20 miljarder kronor. Summeras tillgångarna för samtliga fonder får man en uppskattning av socialförsäkringens totala balansomslutning. Den uppgick 2001 till 682 miljarder kronor, vilket betydde en minskning med nästan 150 miljarder i jämförelse med 2000. Den minskade balansomslutningen förklaras till största delen av överföringen av obligationer, till ett marknadsvärde på 155 miljarder kronor, den 1 januari 2001 från AP-fonderna till statsbudgeten.

9 Socialförsäkringssektorns tillgångar och skulder 2001, miljoner kronor

Assets and liabilities for the social insurance sector, SEK million

	Tillgångar			Skulder		
	Plac.tillg.	Andra tillg.	Summa tillg.	Fondkap/eget kap.	Summa skulder	Summa skulder o. fondkap.
PPM	107 962	513	108 475	-1 253	109 728	108 475
1:a AP-fonden	136 185	1 370	137 555	130 788	6 767	137 555
2:a AP-fonden	130 639	3 152	133 791	133 493	298	133 791
3:e AP-fonden	128 275	4 496	132 772	132 724	47	132 772
4:e AP-fonden	130 437	1 373	131 810	131 585	225	131 810
6:e AP-fonden	17 770	142	17 912	16 728	1 184	17 912
7:e AP-fonden ¹	19 591	536	20 127	19 642	485	20 127
Summa (ej kosnoliderad)	670 859	11 582	682 441	563 707	118 734	682 441

1) Avser Premiespar-, Premievals-fonden och myndigheten 7:e AP-fonden.

Källa: Redovisning av AP-fondernas verksamhet 2001, Regeringens skrivelse 2001/02:180. Årsredovisning för Premiepensionsmyndigheten 2001.

Den kommunala sektorn

Den kommunala sektorn omfattar kommuner och landsting samt den verksamhet som bedrivs i samarbete mellan kommuner eller landsting i form av kommunalförbund.

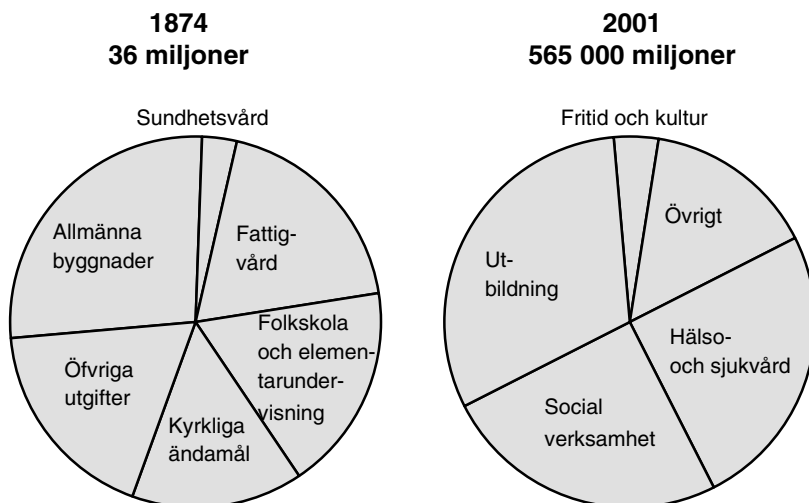
Verksamhet som bedrivs i kommunägda och landstingsägda företag ingår inte i den kommunala sektorn. Däremot ingår kommunernas affärsverksamhet i den kommunala sektorn i detta och i följande kapitel. Här används en något vidare definition än i kapitlet Den offentliga sektorn.

Under de många år som Statistiska centralbyrån belyst den kommunala ekonomin har kommunernas verksamheter genomgått genomgripande förändringar både vad beträffar omfattning och inriktning. En viss uppfattning om hur genomgripande förändringarna har varit i ett längre tidsperspektiv kan man få genom att jämföra den kommunala sektorns utgifter 1874 och 2001. Räknas 1874 års utgifter på 36 miljoner kronor om med hjälp av konsumentprisindex¹ till 2001 års priser motsvarade det ca 1 470 miljoner kronor. Detta belopp skall jämföras med 2001 års utgifter på 565 000 miljoner kronor. Jämförelsen ger naturligtvis inte en riktig bild av utvecklingens omfattning bl.a. därför att förhållandena vad avser målsättning och innehåll för kommunal verksamhet har förändrats mycket på så många år. Befolkningstillväxten, som inneburit att antalet invånare mer än fördubblats, har t.ex. haft stor betydelse när det gäller ökade utgifter. Om hänsyn tas till befolkningsförändringarna blir utgifterna per invånare, i 2001 års priser, 400 kronor för 1874 och 63 000 kronor för 2001.

1) Levnadskostnadsindex för 1874 är 95,7 och för 2001 3 902. Tal före 1914 bygger på det s.k. Myrdal-Bouvins konsumentprisindex, en ekonomisk-historisk efterhandskonstruktion. Tal efter 1914 bygger på officiella indexserier.

10 Den kommunala sektorns utgifter fördelade på olika verksamheter 1874 och 2001. Procent

Expenditure by area of activity for the local government sector

Det blir naturligtvis än mer osäkert att göra meningsfulla jämförelser om utgifterna fördelas på lägre nivåer. Därför återges här bara hur de fördelade sig på olika verksamheter 1874 och 2001 utan några försök till jämförelser. Enligt den uppdelning som tillämpades 1874 utgjorde de största utgiftsslagen allmänna byggnader, fattigvård samt folkskola och elementarundervisning. Deras andelar av de totala utgifterna var 27, 19 respektive 18 procent. Enligt 2001 års uppdelning var gruppen utbildning, hälso- och sjukvård samt social verksamhet de största utgiftsposterna. De uppgick till 32, 28 respektive 26 procent.

En kommunalekonomisk jämförelse som borde kunna göras utan invändningar gäller differensen mellan inkomster och utgifter. Detta mått speglar i viss mån det kärva ekonomiska klimat som kommunal verksamhet bedrivits i under 1990-talet. Den kommunala sektorns verksamhet har som regel gett underskott under denna period men 2001 gav den ett överskott på 0,7 procent av de totala inkomsterna. Motsvarande situation 1874 var ett finansiellt underskott på 8,5 procent. Vi kan konstatera att en underbalanserad kommunalekonomi inte är en modern företeelse.

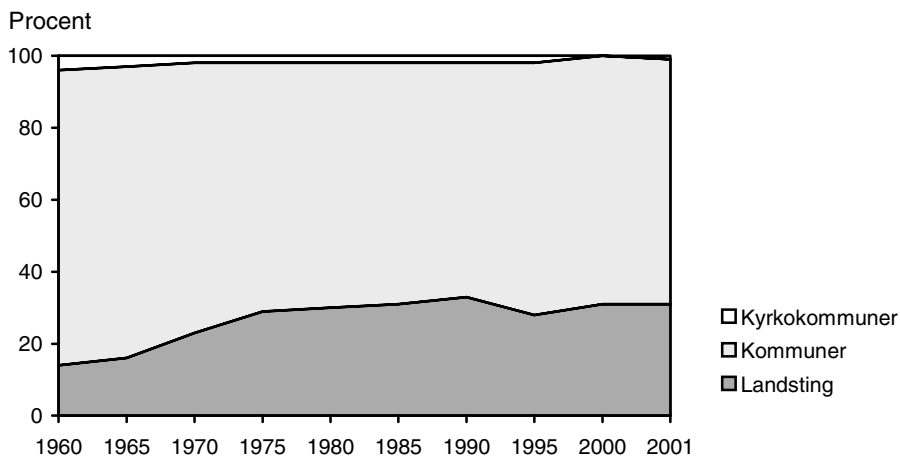
Den kommunala sektorns externa utgifter

Den verksamhet som bedrivs inom de olika kommuntyperna är mycket varierande till storlek och omfattning. Av den totala kommunala sektorns utgifter på 565 miljarder kronor 2001 svarade kommunerna för två tredjedelar och landstingen för en tredjedel.

Landstingens verksamhet har, framför allt mellan 1965 och 1975, byggts ut i snabbare takt än kommunernas. Det har inneburit att landstingens andel av den totala kommunala sektorns utgifter ökat från ungefär en åttondel i början av 1960-talet till dagens andel på nästan en tredjedel. I början av 1990-talet förändrades den trenden då kommunernas verksamhet ökade. En förklaring är kommunernas övertagande av omsorgen om äldre och funktionshindrade som genomfördes 1992 med den s.k. ÄDEL-reformen.

11 Kommuntypernas utgifter 1960–2001. Procent av den kommunala sektorns externa utgifter

External expenditure for the different types of local government, in per cent of the total government

I diagrammet redovisas de bokförda värdena. Fr.o.m. 2000 ingår inte Svenska kyrkan i den offentliga sektorn.

Den kommunala sektorns externa utgifter 1997 uppgick till 462 miljarder kronor. I jämförelse med 1996 betydde det en minskning av utgifterna med sju procent. Det berodde främst på att den ekonomiska utjämningen mellan kommuner respektive landsting redovisades netto i stället för brutto. Det innebar att redovisade kostnader och intäkter blev lägre och att de externa utgifterna och inkomsterna för 1997 inte är helt jämförbara med 1996. Det totala nettot – skillnaden mellan inkomster och utgifter – är däremot jämförbart. Det förändrades från ett underskott på 12 miljarder 1996 till ett överskott på 87 miljoner kronor 1997.

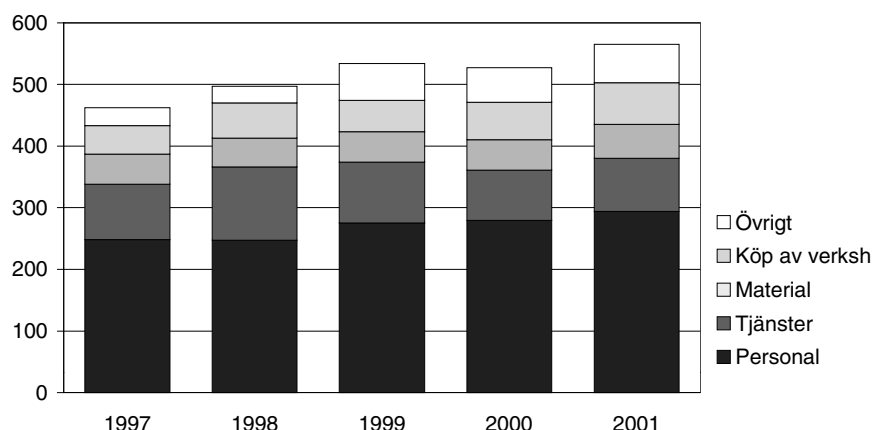
Under verksamhetsåren 1998 och 1999 steg utgifterna med sju respektive tre procent vilket motsvarade 35 miljarder och 17 miljarder kronor i löpande priser. Denna utveckling berodde främst på betydande utgiftsökningar som landstingen svarade för.

För verksamhetsåret 2000 redovisades en minskning av utgifterna med sju miljarder till 527 miljarder kronor. Det berodde i första hand på att Svenska kyrkan fr.o.m. 2000 inte räknades till den kommunala sektorn. Under 2001 steg utgifterna åter bl.a. på grund av att kostnaderna för köp av material och verksamhet ökade med ca 13 procent var. Totalt uppgick utgiftsökningen 2001 för den kommunala sektorn till sju procent vilket motsvarade 37 miljarder kronor.

12 Den kommunala sektorns externa utgifter fördelade på olika utgiftsslag 1997–2001. Miljarder kronor i löpande priser

Local government's external expenditure by type. SEK billion, current prices

Miljarder kronor

Personalkostnaderna, dvs. löner och arbetsgivaravgifter utgör den kommunala sektorns största utgiftspost. Den har svarat för ungefär hälften av de totala utgifterna varje år under andra hälften av 1990-talet. År 2001 svarade personalkostnaderna för 52 procent av de totala utgifterna vilket motsvarade 294 miljarder kronor. I jämförelse med 2000 betydde det en ökning med fem procent eller sex miljarder kronor.

13 Den kommunala sektorns externa utgifter 2001. Miljoner kronor

Local government's external expenditure, SEK million

Utgiftsslag	2001	
	Miljoner kronor	Procent
Personalkostnader	294 012	52
därav arbetsgivaravgifter	78 178	14
Tjänster	85 525	15
Material	55 272	10
Köp av verksamhet	68 594	12
Bidrag och transfereringar	33 139	6
Övrigt	28 271	5
Summa utgifter	564 813	100

Den kommunala sektorns externa inkomster

Den kommunala sektorns externa inkomster 1997 uppgick till 462 miljarder kronor. I jämförelse med 1996 innebar det en minskning med 25 miljarder kronor. Det var till stor del en följd av att den ekonomiska utjämningen nettoredovisades (se externa utgifter). Det medförde lägre redovisade inkomster och utgifter och utfallet 1997 är därför inte helt jämförbart med tidigare år.

Under 1998 steg de externa inkomsterna med sju procent till 493 miljarder kronor. Det var främst de ökade statsbidragen som bidrog till förbättringen. De steg med 22 procent eller 12 miljarder kronor. Denna utveckling, stigande inkomster, fortsatte 1999 då de ökade med fem procent till 520 miljarder kronor. Det berodde till stor del på att avgifter, bidrag och ersättningar ökade med nästan 10 miljarder kronor.

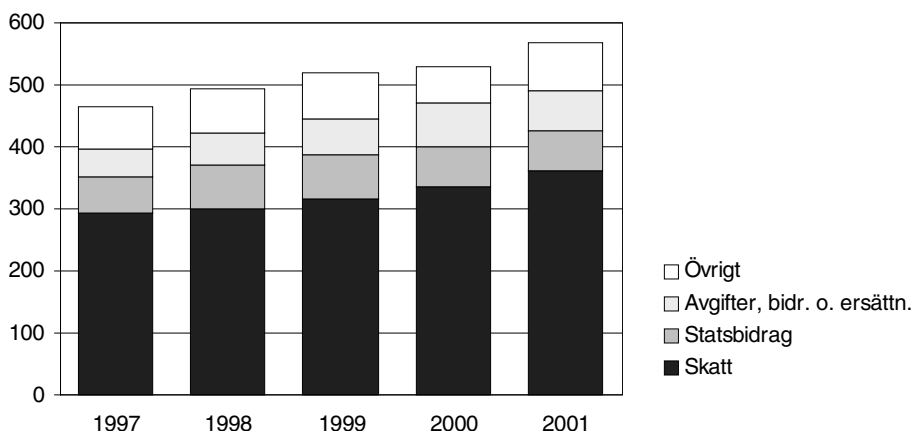
Utvecklingen, stigande inkomster, avmattades något under 2000 då de ökade med två procent till 529 miljarder kronor. Tillskottet kan främst hänföras till en gynnsam konjunktur med förbättrade inkomster och därmed större skatteintäkter. Dessa ökade med fem

procent eller 17 miljarder kronor. Utvecklingen, stigande skatteinkomster, fortsatte 2001 då de ökade med ytterligare åtta procent eller 27 miljarder kronor. Dessutom höjdes statsbidragen med nästan två miljarder kronor och sammantaget steg sektorns externa inkomster 2001 med åtta procent eller 40 miljarder kronor.

14 Den kommunala sektorns externa inkomster fördelade på olika inkomstslag 1997–2001. Miljarder kronor i löpande priser

Local government, external revenue, by type. SEK billion, current prices

Miljarder kronor

Den kommunala inkomstskatten är kommunsektorns största inkomstkälla och dess betydelse har tilltagit under senare delen av 1990-talet. År 2001 uppgick andelen till 64 procent. Tillsammans med statsbidragen svarade de för tre fjärdedelar av de totala inkomsterna.

Andelen taxor och avgifter samt bidrag har minskat under senare delen av 1990-talet bl.a. beroende på att delar av den kommunala affärsmässiga verksamheten förts över till kommunägda företag. Av de totala inkomsterna 2001 utgjorde taxor och avgifter samt bidrag 11 procent eller 64 miljarder kronor.

15 Den kommunala sektorns externa inkomster 2001. Miljoner kronor

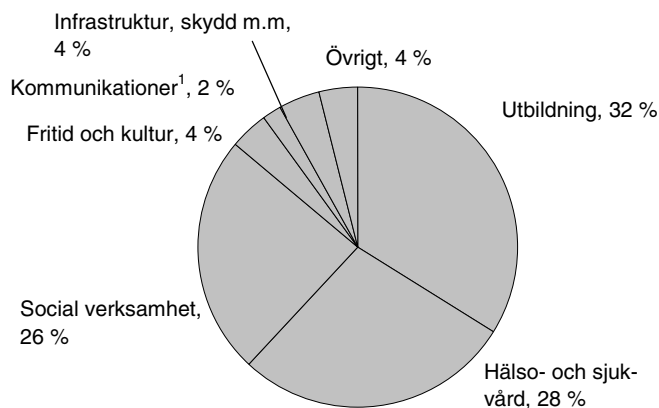
Local government, external revenue, SEK million

Inkomstslag	2001	
	Miljoner kronor	Procent
Skatt	361 438	64
Statsbidrag	66 401	12
Försäljning av tillgångar	21 325	4
Försäljning verksamhet	25 209	4
Taxor och avgifter	34 929	6
Bidrag	29 439	5
Övrigt	29 918	5
Summa	568 659	100

Hur skatteintäkter och generella statsbidrag, dvs. driftintäkter som inte är knutna till något speciellt ändamål, används för att finansiera olika kommunala löpande verksamheter framgår av diagram 16. Huvuddelen av intäkterna används inom utbildning, hälso- och sjukvård samt social verksamhet. Deras andelar av de totala skatteintäkterna 2001, var 32, 28, respektive 26 procent.

16 Skatteintäkternas användning inom olika verksamhetsområden 2001. Procent

Use of tax revenue, by activity, per cent

1) Exklusive gator och vägar som ingår i infrastruktur, skydd m.m.

Inkomsterna större än utgifterna

Skillnaden mellan inkomster och utgifter ger en uppfattning om den kommunala sektorns möjligheter att t.ex. finansiera investeringar med egna medel. I början av 1980-talet var ekonomin i balans med årliga överskott, men fr.o.m. mitten av 1980-talet försämrades utvecklingen. Denna utveckling har fortsatt under 1990-talet med undantag för 1992 då ökade skatteinkomster gav en tillfällig förbättring. Förklaringen var en gynnsam inkomstutveckling som möjliggjorde en kortvarig återhämtning. Därefter har utvecklingen med årliga underskott fortsatt fram till 1997 då det skedde en markant förbättring, ett överskott på 87 miljoner kronor. Den fortsatta utvecklingen har gett både under- och överskott. Överskottet 1999 på drygt 6 miljarder kronor var en förbättring med drygt 10 miljarder kronor. Det var främst kommunernas extraordinära intäkter som bidrog till den gynnsamma utvecklingen. De ökade med nästan nio miljarder kronor till totalt 13 miljarder.

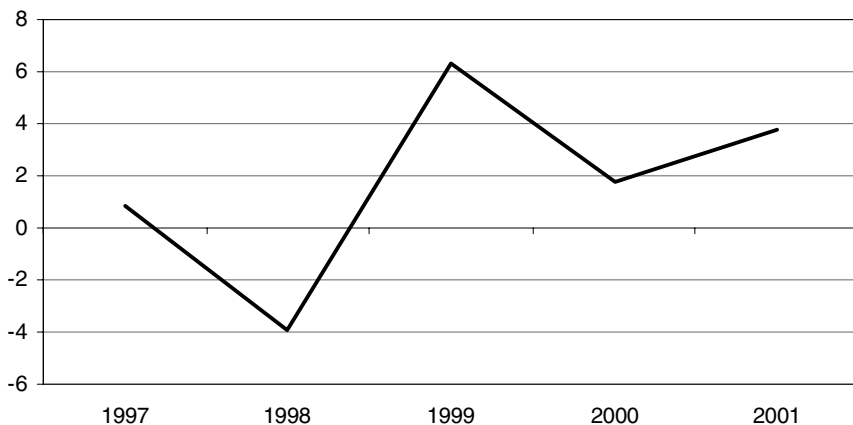
Även för verksamhetsåren 2000 och 2001 har de sammantagna inkomsterna överstigit utgifterna. Nivån har dock sjunkit från sex miljarder 1999 till ca. fyra miljarder kronor 2001.

Skillnaden mellan inkomster och utgifter ska dock inte förväxlas med verksamhetens resultat som utgörs av skillnaden mellan de periodiska intäkterna och kostnaderna. För verksamhetsåret 2001 uppgick resultatet till drygt en miljard kronor.

17 Differensen mellan inkomster och utgifter. Miljarder kronor i löpande priser 1996–2000

Local government, difference between income and expenditure, SEK billion, current prices

Miljarder kronor

Den kommunala sektorns likviditet och soliditet

Hur det ekonomiska tillståndet utvecklas kan också beskrivas med hjälp av olika likviditets- och soliditetsmått. Likviditeten visar vilken beredskap som finns för att klara de löpande betalningarna medan soliditeten anger den finansiella ställningen på lång sikt. Dvs. soliditeten visar vilken beredskap det finns för att möta framtida resultatförsämringar.

I detta kapitel uttrycks likviditeten som rörelsekapitalet i procent av verksamhetens kostnader. Verksamhetens kostnader har beräknats som externa utgifter minus investeringsutgifter. Det valda måttet rörelsekapital – omsättningstillgångar minus kortfristiga skulder, inklusive semesterlöneskuld – i förhållande till verksamhetens kostnader visar hur känslig kommunernas ekonomi är för oförutsedda händelser.

De olika kommuntypernas likviditet eller betalningsberedskap för den löpande verksamheten har varierat kraftigt från mitten av 1960-talet och fram till sekelskiftet. Trenden har varit nedåtgående men den höga nivå som utmärkt kyrkokommunerna skiljer dem från kommuner och landsting.

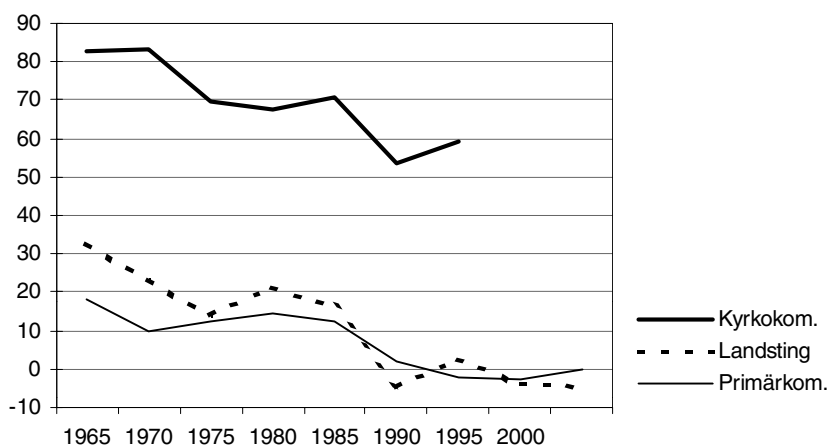
För kommuner och landsting har situationen blivit bekymmersam. Deras likviditet låg under noll procent 1999 och denna ofördelak-

tiga utveckling har fortsatt för landstingen. Det har inneburit att deras underskott ökat till åtta miljarder kronor 2001. För kommunerna har utvecklingen däremot vänt och deras underskott har fram t.o.m. 2001 krympt till en miljarder kronor. De kortfristiga skulderna är dock fortfarande större än omsättningstillgångarna och anläggningstillgångarna måste därför delvis finansieras med hjälp av kortfristiga skulder.

18 De olika kommuntypernas likviditet 1965–2001. Procent

Local government, by type. Liquidity in per cent

Procent

Fr.o.m. 2000 räknas inte kyrkokommuner till den kommunala sektorn. I diagrammet finns värden angivna t.o.m. 1995.

Soliditeten (exkl. pensionsskulden) för de olika kommuntyperna ligger på en hög nivå under den period som redovisas i diagram 19. Trenden har dock varit avtagande fr.o.m. 1990. Landstingen avviker något genom att de med hjälp av besparingar och minskade kostnader kunde förbättra resultaten och på så sätt förbättra soliditeten mellan 1990 och 1995.

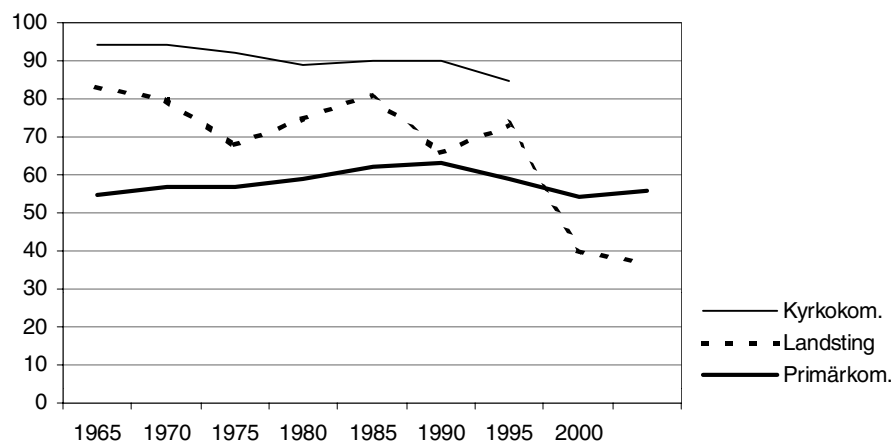
Ett kommunalt problem är de växande (kommunala) pensions-skuldena. Medel som avsätts till dem skall redovisas i balansräkningen och fr.o.m. 1989 finns också sådana skulder upptagna där. I enlighet med en ny redovisningslag skall dock pensionsförmåner som intjänats före 1998 redovisas tillsammans med borgensförbindelser och övriga ansvarsförbindelser. Det innebär att pensions-skulden, som 1998 uppgick till 128 miljarder kronor, lyftes ut från

balansräkningen. En förändring som medfört att utvecklingen fr.o.m. 1998 inte är jämförbar med tidigare år.

19 De olika kommuntypernas soliditet (exkl. pensionsskuld) 1965–2001. Procent

Local government, by type. Solvency in per cent (excluding pension liabilities)

Procent

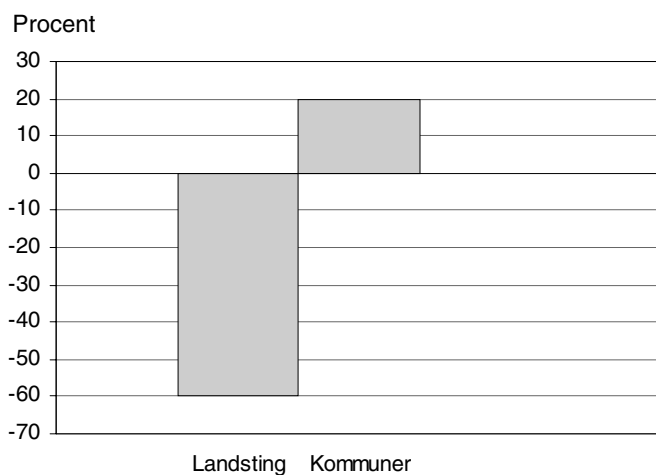

Fr.o.m. 2000 räknas inte kyrkokommuner till den kommunala sektorn. I diagrammet finns värden angivna t.o.m. 1995.

Den finansiella ställningen för landstingen och kommunerna blir betydligt sämre om hänsyn tas till pensionsskulderna. Det egna kapitalet skall då reduceras med de pensionsåtaganden som är intjänade före 1998 (fr. o. m. 2000 ingår också löneskatt). Det innebär en minskning av det egna kapitalet på 148 miljarder för kommunerna och 90 miljarder kronor för landstingen. Soliditeten år 2001 sjunker då till -60 procent respektive 20 procent. För landstingen betyder det att de sammantagna skulderna blir betydligt större än tillgångarna.

20 De olika kommuntypernas soliditet 2001 (inklusive pensions- skuld). Procent

Local government, by type. Solvency in per cent (including pension liabilities)

Kommuner

Dagens kommuner har en omfattande verksamhet där vård och omsorg samt den pedagogiska verksamheten svarar för 80 procent av driftkostnaderna (exklusive affärsverksamhet). En andel som i löpande priser varit bestående under senare delen av 1990- talet.

Verksamheten i kommunerna är till stor del reglerad genom olika förordningar. Skilda lokala förutsättningar och varierande ambitionsnivåer ger utrymme för skillnader mellan verksamheterna i olika kommuner. En kommun, Gotland, har själv hand om den verksamhet som i övriga landet sköts av landstingen. Det berör i första hand sjukvården. Gotland är därför i vissa avseenden inte jämförbar med övriga kommuner.

Uppgifterna om kommunernas finanser grundar sig på den bokslutsstatistik som SCB samlar in varje år genom det s.k. räkenskapssammandraget. Ett räkenskapssammandrag som genomgått en omfattande förändring fr.o.m. bokslutsåret 1995. Förändringarna avser både utgifts- och inkomstslagen samt verksamhetsindelningen vilket bl.a. höjt kvaliteten. Det har förbättrat möjligheterna att göra jämförelser och beskriva utvecklingen från 1995 och framåt.

Redovisningen i detta kapitel omfattar enbart förvaltningskommunen vilket betyder att uppgifter som berör de kommunala företagen inte ingår. De fångas upp i kapitlet Kommunägda företag samt i den kommunala koncernredovisningen som redovisas i det särskilda kapitlet Kommunkoncerner.

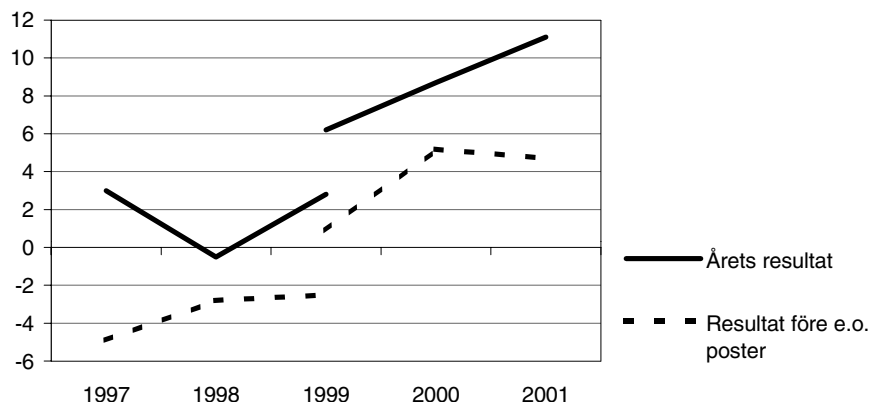
Verksamhetens resultat

För att få en uppfattning om hur den löpande verksamheten utvecklats under ett år kan måttet resultat före extraordinära poster användas. Sammantaget för kommunerna visar det på årliga underskott för andra hälften av 1990-talet. Trenden har dock varit uppåtgående och 1999 gav verksamheten ett mindre överskott som växte ytterligare under 2000. Resultatet 5,2 miljarder kronor som då redovisades var nästan sju gånger större än överskottet 1999. Den uppåtgående trenden bryts emellertid 2001 när överskottet minskade med 10 procent till 4,7 miljarder kronor.

21 Kommunernas resultat före extraordinära poster och årets resultat. Miljarder kronor i löpande priser 1997–2001

Municipalities, profit/loss before extraordinary items and net profit/loss for the year, SEK billion, current prices

Miljarder kronor

Kommunernas resultat fr.o.m.1999 är inte jämförbart med tidigare år. Detta år ändrades redovisningen så att det i skatteintäkterna ingår en prognos för årets slutavräkning samt en justering av slutavräkningen för föregående år. Tidigare år ingick enbart slutavräkningen för föregående år.

Beaktas kommunernas samtliga intäkter och kostnader under ett år åskådliggörs årets resultat. Det innebär att hänsyn tas till extraordinära poster som utgörs av stora engångsbelopp, t.ex. viss försäljning av anläggningstillgångar eller aktier i kommunägda företag. Det är poster som normalt inte räknas in i den ordinarie verksamheten.

Överskottet på de extra ordinära posterna har bidragit till att årets resultat utvecklats positivt under senare delen av 1990-talet. Med undantag för 1998 har det varit frågan om årliga överskott som under 2001 kom att uppgå till 11,1 miljarder kronor. Det motsvarade en förbättring med 28 procent i jämförelse med 2000.

22 Resultaträkning för samtliga kommuner 1999–2001, miljarder kronor i löpande priser

Profit and loss account for all municipalities, SEK billion, current prices

	1999	2000	2001
Verksamhetens intäkter	77,7	78,3	82,5
Verksamhetens kostnader	-318,8	-328,9	-349,4
Avskrivningar	-12,6	-12,9	-12,4
Verksamhetens nettokostnader	-253,7	-263,4	-279,4
Skatteintäkter	212,2	226,0	243,4
Generella statsbidrag o utjämning	43,1	41,3	39,4
Finansiella intäkter	8,0	8,8	9,2
Finansiella kostnader	-7,7	-7,5	-7,9
Resultat före e.o. poster	0,9	5,2	4,7
Extraordinära intäkter	12,9	7,4	11,0
Extraordinära kostnader	-7,6	-3,9	-4,7
Årets resultat	6,2	8,7	11,1

Sammanställningen över kommunernas samtliga intäkter och kostnader visar att den huvudsakliga inkomstkällan, skatteintäkterna, ökade med 17,4 miljarder kronor eller 8 procent under 2001. Motsvarande utveckling för verksamhetens kostnader var en ökning med 20,5 miljarder kronor eller 6 procent.

Anmärkningsvärt är att generella statsbidrag och utjämning fortsätter att minska samtidigt som de specialdestinerade bidragen ökar. Generella bidrag och utjämning reducerades med ca. 2 miljarder kronor, vilket i omfattning motsvarade den nedskärning som redan föregående år drabbade kommunerna. I de redovisade beloppen ingår ersättningar och avgifter till kommunkontosystemet som ökade med 1,8 miljarder kronor. I sammanställningen ovan har posterna nettoredovisats för att visa det reella stödet som kommunerna får. Granskas den enskilda posten generella statsbidrag visar det sig emellertid att den stödformen har ökat med 1,4 miljarder kronor under 2001.

Den kärva ekonomiska utvecklingen under 1990-talet har ställt stora krav på besparingar och omstruktureringar. Flera kommuner har haft problem att anpassa sin verksamhet till dessa förutsättningar och det är bl.a. mot denna bakgrund som riksdagen fattade beslut om att det s.k. balanskravet skall gälla fr.o.m. år 2000. Det innebär att årets resultat skall överstiga noll kronor. Flera av de extraordinära posterna får dock inte ingå när balanskravet beräknas, varför det är mer relevant att analysera resultatet före extra-

ordinära poster för att få en uppfattning om i vilken utsträckning kommunerna lever upp till kravet. Mätt med det måttet var det 32 procent av kommunerna som inte klarade balanskravet 2001. Det var en förbättring i jämförelse med 2000 då 40 procent inte kunde uppfylla balanskravet.

Enligt riksdagens beslut om balanskravet innebär det för de kommuner som inte uppnår lägst ett nollresultat att de har två år på sig att vända utvecklingen så att det ackumulerade resultatet för treårsperioden blir positivt.

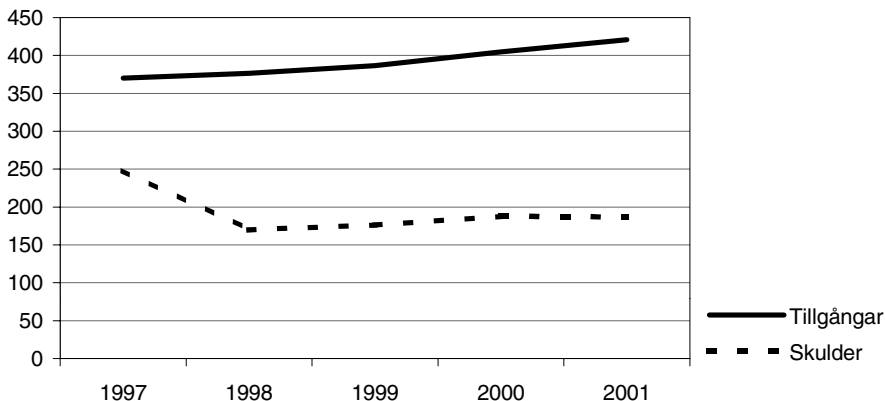
Tillgångar och skulder

Balansräkningen visar vilka tillgångar och skulder kommunen har vid årets slut. Tillgångar utgörs av anläggnings- och omsättnings-tillgångar medan skulder består av avsättningar, lång- och kortfristiga skulder. Skillnaden mellan tillgångar och skulder ger det egna kapitalet eller nettoförmögenheten.

23 Tillgångar och skulder. Miljarder kronor i löpande priser 1997–2001

Assets and liabilities, SEK billion, current prices

Miljarder kronor

Tillgångarna har proportionellt ökat något mer än skulderna sedan 1998. Det har samtidigt betytt att det egna kapitalet förbättrats med 13 procent eller 27 miljarder kronor mellan 1998 och 2001. De kraftigt förbättrade finanserna 1998, en redovisad minskning av skulderna med ca 30 procent, svarade emellertid inte mot en faktisk utveckling utan är en följd av den nya redovisningslagen som tillämpas fr.o.m. bokslutsåret 1998. Enligt den skall pensions-

skulder (intjänade före 1998) i fortsättningen inte tas upp i balansräkningen utan att istället redovisas tillsammans med borgensförbindelser och övriga ansvarsförbindelser. Detta belopp uppgick då till 128 miljarder kronor och den nya tillämpningen av redovisningen innebär att utvecklingen fr.o.m. 1998 inte är jämförbar med tidigare år.

24 Balansräkning för samtliga kommuner 1999–2001, miljarder kronor i löpande priser

Balance sheet for all municipalities, SEK billion, current prices

	1999	2000	2001
Tillgångar			
Anläggningstillgångar	324,5	327,0	337,6
därav mark o byggnader	214,7	208,4	213,9
Omsättningstillgångar	61,8	77,7	83,3
därav likvida medel	10,3	12,0	13,9
Summa tillgångar	386,3	404,7	420,9
Eget kapital	210,1	216,8	233,9
därav Årets resultat	6,2	8,7	11,1
Skulder			
Avsättningar för pensioner	13,1	7,1	6,9
Andra avsättningar	8,3	5,1	6,5
Långfristiga skulder	91,2	87,9	89,2
Kortfristiga skulder	63,5	87,8	84,4
Summa skulder	154,7	175,7	173,6
Skulder, Avsättn. o Eget kapital	386,3	404,7	420,9

Under verksamhetsåret 2001 har värdet på tillgångarna ökat med 16,3 miljarder kronor. Anläggningstillgångarna svarade för nästan två tredjedelar av ökningen främst genom att posterna mark och byggnader samt de långfristiga fordringarna på koncernföretagen steg. Omsättningstillgångarnas tillskott utgjordes huvudsakligen av de kortfristiga placeringarna i värdepapper som steg med 4,6 miljarder kronor eller 44 procent.

Summa skulder har minskat med 2,1 miljarder kronor mellan 2000 och 2001. Det berodde uteslutande på att bland de kortfristiga skulderna har upplupen pensionskostnad individuell del minskat med 57 procent eller 7,2 miljarder kronor. Förklaringen är att den pensionsskuld som redovisades förgående år omfattade tre år medan den post som tagits upp för 2001 i huvudsak bara avser ett år.

Kommunernas externa utgifter

I kommunernas externa utgifter ingår löpande externa driftkostnader och investeringsutgifter. Avskrivningar och interna räntersättningar ingår ej. De externa utgifterna har konstant ökat under lång tid med undantag för 1993. Det berodde bl.a. på att då minskade betalningsströmmarna mellan kommunerna och staten när ett nytt bidragssystem infördes. Samtidigt utsattes den kommunala verksamheten för omprövningar och neddragningar som tvingades fram av en allt kärvare ekonomi. Trots det ansträngda ekonomiska läget har utgifterna fortsatt att stiga efter 1993. En utveckling som också gäller 2001 då ökningen uppgick till 5,5 procent eller nästan 20 miljarder kronor i löpande priser.

Kommunernas totala redovisade utgifter på 383 miljarder kronor 2001 utgjorde drygt två tredjedelar av den kommunala sektorns utgifter. Ställs utgifterna i relation till den totala svenska ekonomin uppgick de till 18 procent i förhållande till BNP. Den totala kommunala konsumtionen beräknas ha uppgått till 269 miljarder kronor 2001, en ökning med 5,9 procent jämfört med 2000. Uttrycks förändringen i fasta priser motsvarade den en volymökning på 2,0 procent.

25 Vissa utgiftsslag för kommunerna 2000–2001. Andelar och belopp i miljoner kronor

Municipalities, certain items of expenditure, shares in per cent and SEK million

Utgiftsslag	2000		2001	
	Mnkr	Procent	Mnkr	Procent
Personalkostnader	198 042	54	210 148	55
därav löner	138 178		145 621	
därav sociala avgifter	50 109		53 444	
Inköp av anläggningstillgångar	11 111	3	7 925	2
därav mark, byggn. och tekn. anlägggn.	2 839		2 158	
Material	22 856	7	23 907	6
Tjänster, inkl köp av verksamhet	101 796	28	110 248	29
därav husbyggnadsentreprenader	10 615		11 542	
därav anläggnings- och reparationsentr.	7 774		8 542	
därav övr.entr. och köp av verksamhet	40 165		45 534	
därav lokalhyror	14 008		14 527	
Bidrag och transfereringar	20 986	6	23 200	6
därav bidrag till enskilda	10 568		9 947	
Finansiella kostnader	7 083	2	7 536	2
Extraordinära kostnader	1 242		—	
Summa utgifter¹⁾	363 116	100	382 964	100

1) Nettoredovisning: Följande poster är exkluderade:

Skattekostnader	20 244
Utbildningsavgift för inkomstutjämnning	10 330
Utbildningsavgift för kostnadsutjämnning	4 938
Införandeavdrag	553

Av sammanställningen ovan framgår att det helt dominerade utgiftsslaget 2001 var personalkostnader inklusive pensionsutbetalningar. Sammantaget utgjorde det 55 procent av samtliga utgifter eller 210 miljarder kronor. Det innebar en ökning med sex procent vilket motsvarade 12 miljarder kronor i löpande priser.

Andra mer betydande förändringar kan urskiljas inom områden där kommunerna köpt eller lagt ut verksamhet på entreprenad. Bland utgiftsslaget tjänster har t.ex. kostnaderna för övriga entreprenader och köp av verksamhet stigit med fem miljarder kronor eller 13 procent.

En utgiftspost bland bidrag till enskilda som brukar uppmärksammas i massmedia är socialbidragen (inklusive flyktingbidrag). I löpande priser har de nästan fördubblats under 1990-talet. Det är en kostnad som vuxit i takt med den stigande arbetslösheten men ökningstakten har mattats av och under 1998 minskade socialbidragen för första gången under 1990-talet. Denna utveckling har fortsatt under 2001. Kostnaderna för bidragen sjönk då med 805 miljoner kronor.

De externa utgiftsslagen innehåller utgifter både för drift- och investeringsändamål. Under rubriken material ingår t.ex. material för löpande förbrukning som bränsle, energi och vatten.

Tjänster kan omfatta allt från telefonavgifter till köp av tjänster som erbjuds kommuninvånarna men som kommunen har huvudansvaret för. Hit räknas även husbyggnads-, anläggnings- och reparationsentreprenader.

Av kommunernas externa utgifter utgjorde investeringarna omkring sex procent 2001. I utgifterna ingår inte amorteringar och utlämnade lån.

Kommunernas externa inkomster

Under senare hälften av 1990-talet har kommunernas inkomstutveckling präglats av måttliga ökningar. Denna utveckling, årliga förbättringar, har fortsatt men ökningstakten under 2001 blev betydligt bättre i jämförelse med de senaste åren. I löpande priser steg inkomsterna med 22 miljarder kronor vilket nästan innebar en fördubbling i jämförelser med 2000.

26 Vissa inkomstslag för kommunerna 2000–2001. Andelar och belopp i miljoner kronor

Certain types of revenues for municipalities, shares in per cent and SEK million

Inkomstslag	2000		2001	
	Mnkr	Procent	Mnkr	Procent
Försäljning av tillgångar	19 049	5	21 325	6
därav finansiella anläggningstillg.	5 043		11 219	
därav fastigheter och anläggningar	9 326		5 092	
Taxor och avgifter	29 995	8	30 233	8
Försäljning av verksamhet och entreprenad	11 401	3	12 190	3
därav till andra kommuner och landsting	7 785		8 0735	
Hyror och arrenden	12 153	3	12 431	3
därav bostads- och lokalhyror	7 914		8 328	
Bidrag	20 271	5	23 076	6
därav specialdestinerade statsbidrag	11 257		12 914	
Skatteintäkter	226 002	61	243 447	62
därav allmän kommunalskatt	220 909		235 463	
Generella statsbidrag netto ¹	39 205	11	37 161	9
Inkomst- och kostnadsutjämning netto ²	2 069	1	2 254	1
Finansiella intäkter	8 765	2	9 156	2
därav ränteintäkter	6 613		7 092	
Bidrag från bostadsdelegationen	655		284	
Summa inkomster¹	369 565	100	391 557	100

Nettoredovisning: Följande poster är exkluderade:

1) Skattekostnader	20 244
1) Avdrag för finansiering av övergångsregler	1 731
2) Utjämningsavgifter för inkomstutjämning	10 330
2) Utjämningsavgifter för kostnadsutjämning	4 938
2) Införandeavdrag	553

Av tabell 26 framgår att tre femtedelar av kommunernas totala externa inkomster på 392 miljarder kronor utgörs av kommunal-skatter. Kommunalskattens betydelse som inkomstkälla har ökat under 1990-talet och totalt steg de med 17 miljarder kronor till 235 miljarder 2001. Den kraftiga förbättringen grundar sig på en två år tidigare gynnsam inkomstutveckling med goda förvärvsinkomster, som med två års fördröjning gav ökade skatteintäkter.

Tillsammans med de generella statsbidragen utgjorde kommunal-skatteerna ca. 70 procent av kommunernas totala inkomster. Bland dessa inkomster fortsatte de nettoredovisade generella statsbi-dragen att minska. De utgörs av en del som beräknas per invånare i kommunen och av en åldersrelaterad del. Dessutom ingår den kompensation kommunerna erhåller från staten avseende avgifter till kommunkontosystemet. Som skattekostnad redovisas den av-gift som kommunen betalar för att finansiera återbetalning av mervärdesskatt för skattefria verksamheter. Totalt redovisades 39,4 miljarder kronor i generella statsbidrag och utjämning vilket är en minskning med nästan 2 miljarder kronor sedan 2000 och 3,6 miljarder sedan 1999.

Taxor och avgifter avser inkomster från de tjänster och den service som lämnas till kommuninvånarna. Exempel på taxor och avgifter är avgifter för barnomsorg, hemtjänst, el, värme, vatten etc. Under senare år har delar av den affärsmässiga verksamheten sålts ut till enskilda företag. För vissa kommuner kan det bl.a. ha inneburit att de sammanlagda avgifterna/inkomsterna till den verksamhet som bedrivs i förvaltningsform minskat. Detta trots att avgiftshöjningar inom t.ex. omsorgen om äldre och funktionshindrade betytt större inkomster till den sammantagna verksamheten oavsett driftsform. Avgifterna inom t.ex. barnomsorgen samt omsorgen om äldre och funktionshindrade uppgick till 14,1 miljarder kronor 2001. En in-täkt som huvudsakligen härrör från den verksamhet som kommu-nerna bedriver i förvaltningsform därför att avgifter för verksam-heter som bedrivs i enskild regi vanligtvis går direkt till entreprenören.

Under rubriken försäljning av verksamhet och entreprenad redo-visas intäkter i samband med försäljning av kommunala verksam-heter, entreprenaduppdrag, konsulttjänster o. d. till andra kom-muner, landsting eller andra företag och organisationer.

Med bidrag avses medel som skiljer sig från försäljningsintäkter av verksamhet – taxor och avgifter – genom att det är bidragsgivaren som bestämmer omfattningen på bidraget och att det inte krävs någon riktad motprestation. Exempel på denna typ av bidrag är driftbidrag från staten och AMS. De största riktade statsbidragen går till komvux, arbetsmarknadsåtgärder och flyktingmottagning.

Inkomsterna större än utgifterna

Skillnaden mellan externa inkomster och utgifter år 2001 betydde ett överskott på 8,6 miljarder kronor. Sådana jämförelser under

1990-talet har vanligtvis visat årliga underskott. Med hjälp av utförsäljningar av finansiella tillgångar och ökade skatteintäkter vändes utvecklingen 1997 till ett överskott på 6,2 miljarder kronor. Den fortsatta utvecklingen har också medfört att de årliga inkomsterna överstigit utgifterna och utfallet 2001 innebar att det ökade med 34 procent eller 2,2 miljarder kronor i jämförelse med 2000.

Om saldot mellan externa inkomster och utgifter är positivt några år i följd visar det att det finns möjligheter att låna ut pengar eller att amortera på tidigare upptagna skulder. När det är negativt uttrycker det ett behov av att låna upp pengar. Saldot ska dock inte förväxlas med verksamhetens resultat som utgörs av skillnaden mellan de periodiserade intäkterna och kostnaderna.

27 Differensen mellan inkomster och utgifter. Miljarder kronor i löpande priser 1997–2001

Difference between revenues and expenditures for municipalities, SEK billion, current prices

Miljarder kronor

Verksamheten – egentlig och affärsmässig

Man brukar skilja på kommunernas obligatoriska respektive deras frivilliga uppgifter. De obligatoriska uppgifterna som huvudsakligen omfattar, det som vanligtvis benämns, den egentliga verksamheten regleras av tvingande lagar som ger kommunerna ett direkt förvaltningsansvar. Exempel på områden som berörs är socialtjänsten, barnomsorgen samt den grundläggande utbildningen.

Kommunernas fria sektor, inkl. den s.k. affärsmässiga verksamheten, regleras av den kommunallag som trädde i kraft 1992. Den

sätter endast generella gränser för vilka verksamheter som kan komma ifråga. En kommun har t.ex. rätt, men inte skyldighet, att driva hamnar och friskvårdsinrättningar. Andra exempel på afärsmässig verksamhet är energi, vatten och avfallshantering.

I denna publikation behandlas huvudsakligen kommunernas egentliga verksamhet. En mer detaljerad verksamhetsredovisning finns dock i kapitlet Tabelldelen, tabell 71, som även inkluderar den affärsmässiga verksamheten.

Principerna för kostnadsfördelningen är att alla direkta och indirekta kostnader påförs verksamheterna. Kostnader för kommun-gemensam och verksamhetsrelaterad administration samt lokal-kostnader fördelas därför i sin helhet ut till respektive verksamhet. Sådana fördelningar är i vissa fall komplicerade att göra och i många fall kan uppdelningen bara göras med hjälp av olika schabloner.

Definitionen på kostnader per verksamhet som tillämpas här omfattar bruttokostnad minus interna intäkter och försäljningsintäkter från andra kommuner och landsting. Kostnaderna för den egentliga verksamheten uppgick till 329 miljarder kronor 2001. Hur de kommunala kostnaderna för några verksamhetsområden förhåller sig i relation till den totala egentliga verksamheten framgår av tabell 28.

28 Kostnaderna inom vissa verksamheter 2001 samt andelar i procent av den egentliga verksamheten 1999–2001. Miljoner kronor
Municipalities, costs for certain municipal activities, SEK million and shares in per cent

Verksamhetsområde	Procent			2001 Milj. Kr
	1999	2000	2001	
Infrastruktur, skydd m.m.	8	7	8	24 762
Fritid och kultur	5	5	5	17 658
Barnomsorg	13	13	13	41 087
Utbildning	31	32	32	105 707
Därav Grundskola inkl. förskoleklass				68 420
Gymnasieskola				24 447
Vård och omsorg, äldre o funktionsh.	30	31	31	101 756
Individ- och familjeomsorg, exkl. flyktingm.	8	8	7	24 303
Särskilt rikt. insatser (flyktingm., arb.markn.åtg.)	3	2	2	7 094
Övrig verksamhet	2	2	2	6 859
Totalt	100	100	100	329 226

Kostnader för vård och omsorg

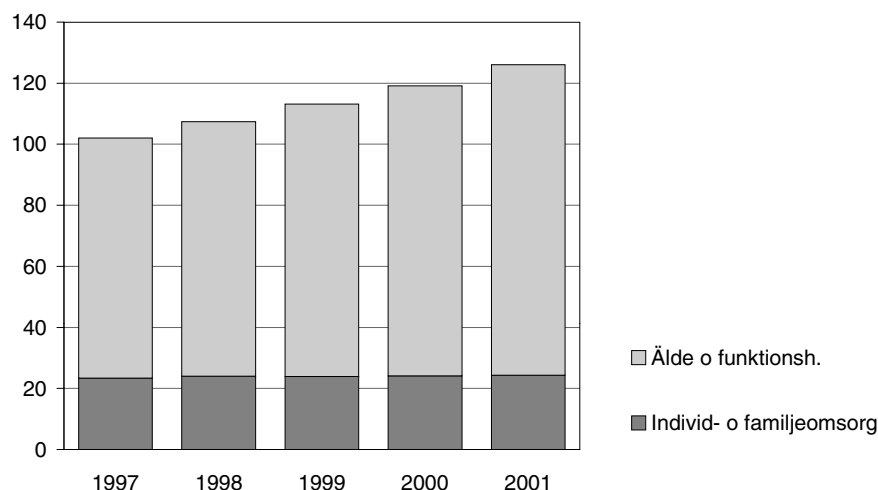
De till största delen åldersberoende verksamheterna, vård och omsorg, barnomsorg samt utbildning utgör de områden som kostnadsmässigt väger tyngst i den kommunala verksamheten. Tillsammans uppgick de till 273 miljarder kronor vilket motsvarade drygt 80 procent av kommunernas totala kostnad för den egentliga verksamheten 2001.

Kostnaderna för *vård och omsorg*, som omfattar omsorg om äldre och funktionshindrade samt individ- och familjeomsorg, har stigit för varje år under 1990-talet och 2001 uppgick de till 126 miljarder kronor. Det motsvarade en kostnadsökning på sex procent eller sju miljarder kronor jämfört med föregående år.

29 Kostnader för vård och omsorg 1997–2001. Miljarder kronor i löpande priser

Costs for community care services, SEK billion, current prices

Miljarder kronor

Under senare hälften av 1990-talet har kostnaderna främst stigit inom omsorgen om äldre och funktionshindrade. Framförallt märktes det under 1996 då arbetet med att flytta över ansvaret för omsorgen om psykiskt utvecklingsstörda från landstingen till kommunerna avslutades. Huvuddelen av den totala ökningen som då uppgick till nio miljarder kronor förklaras av det utökade ansvarsområdet. Därefter har ökningstakten dämpats men trenden

har utmärkts av årliga kostnadsökningar som 2001 uppgick till 6,7 miljarder kronor.

Insamlingen av uppgifter som berör vård och omsorg utökades inför verksamhetsåret 1998. Det var främst frågan om en mer detaljerad uppdelning av variabler som tidigare samlats in på en grövre nivå. T.ex. har kostnaderna för hemtjänsten och boendet enligt SoL och HSL fördelats på äldre respektive funktionshindrade. Kostnaderna för LSS och LASS har också specificerats på finare nivåer.

30 Fördelning av kostnaderna för omsorg om äldre och funktionshindrade 1999–2001. Miljarder kronor

Distribution of care service costs for of elderly and disabled persons, SEK billion

Verksamhet	Kostnad		
	1999	2000	2001
Äldre			
Vård och omsorg enl. SoL och HSL ¹	61,7	65,3	69,5
därav i ordinärt boende	17,1	18,1	20,3
i särskilt boende	44,6	47,2	49,2
Förebyggande verksamhet	2,1	2,0	1,9
Summa äldre	63,8	67,3	71,4
Funktionshindrade			
Vård och omsorg enl. SoL och HSL	4,4	4,6	5,0
därav i ordinärt boende	2,1	2,2	2,5
i särskilt boende	2,3	2,4	2,5
Insatser enligt LSS och LASS ² totalt ³	21,0	23,2	25,4
därav boende enligt LSS	9,9	10,4	11,1
personlig ass. enl. LSS och LASS	5,7	7,3	8,2
daglig verksamhet enl. LSS	3,1	3,2	3,5
övriga insatser enl. LSS	2,3	2,2	2,5
Summa funktionshindrade	25,4	27,8	30,4
Summa äldre och funktionshindrade	89,2	95,1	101,8

1) Socialtjänstlagen och Hälso- och sjukvårdslagen.

2) Lagen om stöd och service för vissa funktionshindrade och Lagen om assistansersättning.

3) Därav ersättning från Försäkringskassan 3,6 miljarder 1999, 4,3 miljarder 2000 och 5,0 miljarder kronor 2001.

Relativt sett ökade kostnaderna för de äldre med 6 procent medan motsvarande ökning uppgick till 9 procent för de funktionshindrade. Att ökningstakten var större för de funktionshindrade överens-

stämmer med den utveckling som skett sedan 1998 då uppdelningen på äldre och funktionshindrade infördes i redovisningen. Huvuddelen av insatserna för de funktionshindrade, drygt fyra femtedelar, utgörs av kostnader för LSS och LASS. De har ökat med 41 procent mellan 1998 och 2001 medan motsvarande utveckling för de äldre var 18 procent.

Inom individ- och familjeomsorgen har det inte skett någon utökning av ansvarsområdet liknande den som berört äldreomsorgen under 1990-talet. Detta i kombination med rationaliseringar och nedskärningar har bidragit till måttliga kostnadsökningar. Kostnadsökningarna har huvudsakligen berott på en vikande konjunktur med stigande arbetslöshet och ett ökat antal socialbidragstagare. I takt med att konjunkturen förbättrats har kostnadsökningarna mattats av och de totala utgifterna har legat på en konstant nivå, ca. 24 miljarder kronor, fr.o.m. 1998.

Kostnader för pedagogisk verksamhet

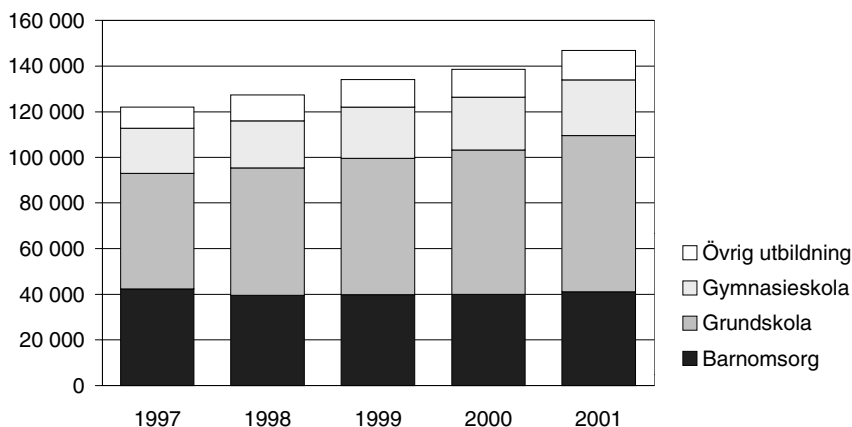
Kommunernas kostnader för *pedagogisk verksamhet*, som förutom utbildning också omfattar barnomsorg, utgjorde 45 procent av kommunernas totala kostnad för den egentliga verksamheten 2001. Det motsvarade 147 miljarder kronor. I löpande priser steg kostnaderna med 20 procent eller med ca 25 miljarder kronor mellan 1997 och 2001. Det berodde främst på ökade resurser till grundskolan och den kraftiga utbyggnaden av vuxenutbildningen som började 1998 (kunskapslyftet).

Kommunernas allt kärvare ekonomi har tvingat dem till omprövningar och rationaliseringar, vilket bl.a. märkts inom barnomsorgen. Där har kostnaderna, i löpande priser, legat på i stort sett samma nivå, ca. 40 miljarder kronor, trots att verksamheten byggts ut under 1990-talet. Detta har samtidigt betytt att den sammanlagda pedagogiska verksamheten som andel av kommunens totala verksamhet i stort sett förblivit oförändrad efter 1998.

31 Kommunernas kostnader för pedagogisk verksamhet 1997–2001. Miljarder kronor i löpande priser

Municipal costs for educational activities, SEK billion, current prices

Miljarder kronor

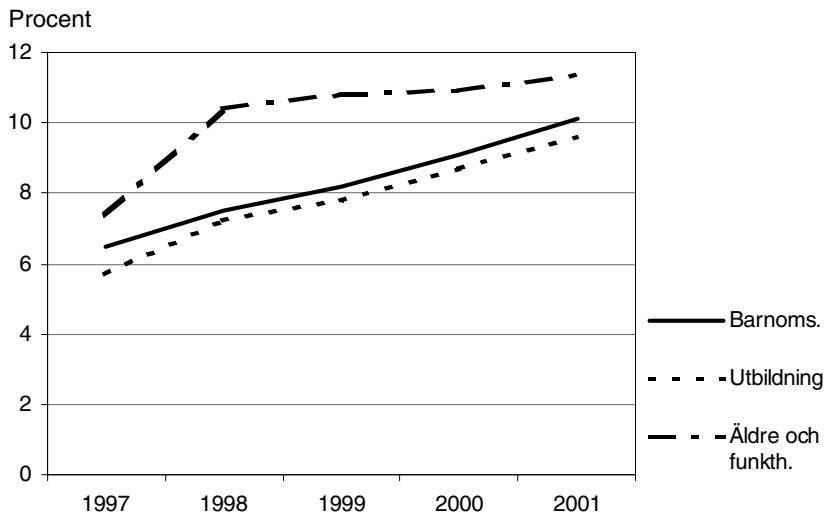

Köp av verksamhet – entreprenader

Kommunerna bedriver sin verksamhet i stor utsträckning i egen regi. Av de totala verksamhetskostnaderna på 350 miljarder kronor härrörde elva procent av köp från olika entreprenörer (köp mellan kommuner ingår inte här). I jämförelse med 2000 innebar det en redovisad ökning med en procentenhet vilket motsvarade 5 miljarder kronor. Större delen, 80 procent, avser verksamhet som finansieras via skatter medan den resterande delen avser verksamhet som brukarna huvudsakligen själva finansierar, t.ex. vattenförsörjning och avfallshantering.

År 1997 svarade den totala entreprenadverksamheten för 18 miljarder kronor, en verksamhet som ökat till 37 miljarder 2001. Den största kostnaden, 23 miljarder kronor, utgjordes av köp från aktiebolag, handelsbolag och enskilda. De områden där entreprenadverksamheten främst tilltagit under senare delen av 1990-talet och i början av 2000-talet är omsorgen om äldre och funktionshindrade samt utbildning. Deras andel utgjorde tre femtedelar av den totala entreprenadverksamheten 2001.

32 Andelen köp av verksamhet i några verksamhetsområden 1997–2001

Köp av verksamhet som andel av de totala driftkostnaderna har ökat kontinuerligt, från en procent 1997 till elva procent 2001. Jämförs enskilda kommuner är det stor skillnad på hur vanligt det är att köpa verksamhet i stället för att utföra den i egen regi. Oftast förekommer entreprenader i större städer och i synnerhet bland kommunerna i stockholmsregionen.

Som köp av verksamhet räknas t.ex. köp av omsorgs-/vårdplatser från landsting eller staten, betalningar till fristående skolor och till icke-kommunal barnomsorg. Hit räknas även kommunens kostnader för placering av vuxna missbrukare på institutioner som bedrivs i enskild regi inom individ- och familjeomsorgen.

33 Kommunernas köp av kommunal verksamhet 2001, miljoner kr

Municipal purchases of municipal activities, SEK million

Verksamhet	Totalt ¹	Från						
		Före- ningar och Stiftel- ser	Kom- mun- ägda företag	Övriga företag	Kom- munal- för- bund- m.m.	Lands- ting	Staten	En- skilda
Förskoleverks- och skolbarns- omsorg	4 158	2 448	26	1 575	..	10	10	94
Utbildning (inkl.förskole- klass)	10 166	2 615	349	4 498	1 666	757	117	164
Vård och omsorg om äldre och funk.hindrade	11 552	1 469	147	8 447	57	952	72	408
Individ- och familjeomsorg	4 816	563	66	2 665	45	230	706	547
Övrig verk- samhet	4 009	334	1 232	1 560	476	45	67	308
Summa egent- lig verksamhet	34 234	7 403	1 464	18 709	2 223	1 979	966	1 515
Affärsverk- samhet	2 743	14	849	1 718	139	4	8	11
Totalt	37 444	7 443	2 669	20 526	2 225	2 068	980	1 533

1) Köp och försäljning av verksamhet från andra kommuner är nettoredovisad (exkluderad).
I tabellen finns transaktioner mellan kommuner och kommunalförbund redovisade.

Finansiering av verksamheterna

Det finns stora variationer när det gäller finansieringen av de kommunala verksamheterna.

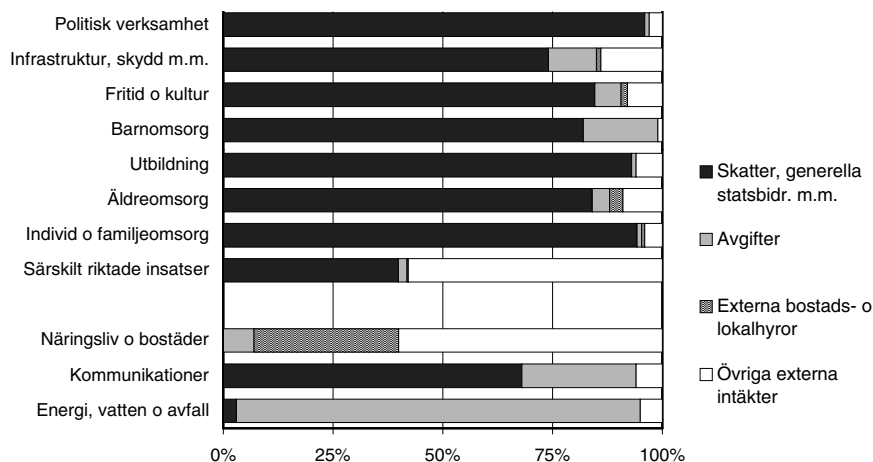
Kommunernas utbildningsverksamhet, fritid och kultur samt vård och omsorgsverksamhet är nästan helt finansierade med skattemedel medan driftskostnaderna för de affärsmässiga verksamheterna energiförsörjning, vatten och avfallshantering täcks nästan helt med avgifter.

Finansiering med hjälp av externa bostads- och lokalhyror är vanligast inom verksamheten näringsliv och bostäder, medan övriga externa intäkter har störst betydelse inom särskilt riktade insatser. Exempel på sådana insatser är flyktingmottagning, arbetsmarknadsåtgärder och kunskapslyftet som till stor del finansieras med specialdestinerade statsbidrag.

Intäkterna i form av avgifter avser endast kommunernas externt erhållna avgifter och ersättningar för olika tjänster.

34 Finansiering av kommunernas kostnader 2001. Procent

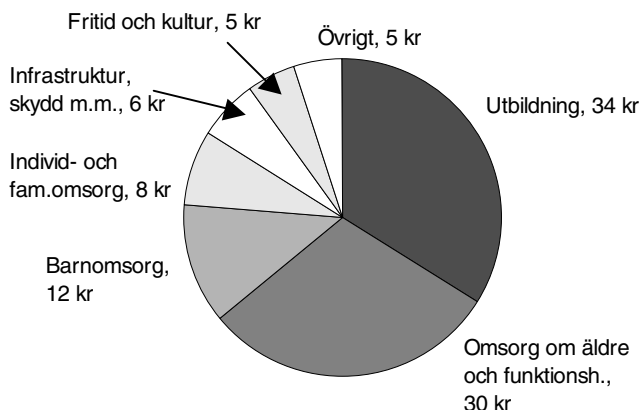
Municipalities, financing of municipal activities, by type of financial source, per cent

När kommunernas intäkter i form av avgifter, bostads- och lokalhyror samt övriga externa intäkter exkluderas från driftkostnaderna återstår kommunens nettokostnad för verksamheterna. Den finansieras helt med skatteintäkter – kommunalskatt, generella statsbidrag och utjämningsbidrag – medel som inte är knutna till någon viss verksamhet. Totalt uppgick de till 282 miljarder kronor för den egentliga verksamheten. Huvuddelen 34, 30 respektive 12 procent av dessa skatteintäkter förbrukades inom verksamheterna utbildning, omsorg om äldre och funktionshindrade samt barnomsorg. Det kan också uttryckas som att i genomsnitt gick 34 kronor av varje hundralapp som kommuninvånarna betalade i kommunalskatt (inklusive generella statsbidrag och statliga utjämningsbidrag) till utbildning.

35 Hur stor del av 100 kronor i kommunalskatt¹ som går till olika verksamheter

Municipalities, distribution of SEK 100, by type of municipal activity

1) I kommunalskatt ingår även generella statsbidrag (13 procent) och statliga utjämningsbidrag (1 procent).

Kommunernas investeringar

Kommunernas investeringsutgifter eller *bruttoinvesteringar* omfattar inköp av fastigheter och anläggningar, utgifter för byggnadsverksamhet samt inköp av maskiner, inventarier, fordon m.m. Mellan 2000 och 2001 ökade de med 7,7 procent eller 1,7 miljarder kronor i löpande priser till 23,3 miljarder.

Huvuddelen av bruttoinvesteringarna betalas med skattemedel eller nyupplåning. Under den redovisade perioden, 1997-2001, har den finansieringsformen årligen svarat för drygt fyra femtedelar av den totala finansieringen. Undantag är 2000 då andelen var mindre, 72 procent eller uttryckt i absoluta tal 15,8 miljarder kronor. Ökningen 2001, till den mer regelmässiga nivån, innebar ett tillskott på 4,1 miljarder till totalt 19,9 miljarder kronor.

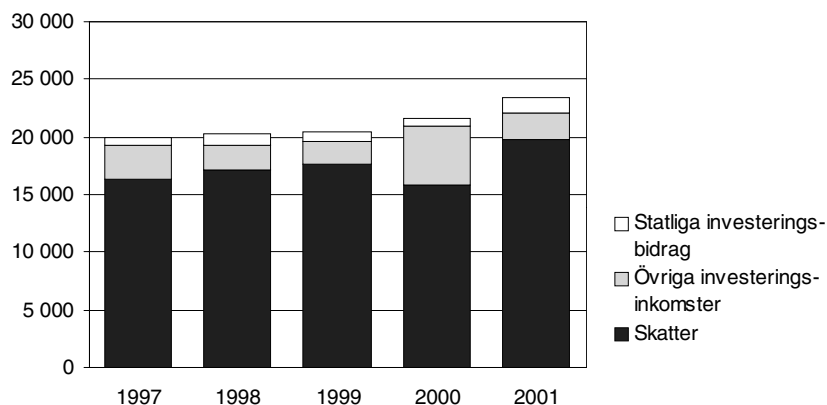
En viss del av de övriga finansieringskällorna utgörs av försäljning av anläggningstillgångar. De uppgick till en miljard kronor 2001 vilket betydde en minskning med nästan 3 miljarder kronor i jämförelse med 2000. Den kraftiga minskningen 2001 förklaras av ovanligt stora inkomster 2000 som till stor del kom från försäljningar av tomter i ett storstadsområde.

36 Finansiering av kommunernas investeringar 1997–2001.

Miljoner kronor i löpande priser

Municipalities, financing of investments, SEK million, current prices

Miljoner kronor

Exkluderas inköp av fastigheter och anläggningar samt maskiner och inventarier från bruttoinvesteringarna framträder de investeringar som syftar till att öka samhällets realkapital. De uppgick till ca 19 miljarder kronor 2001 eller 87 procent av bruttoinvesteringarna. De betydde att investeringarna i realkapital ökade med 2,6 miljard kronor under 2001. Den uppnådda nivån, omkring 20 miljarder kronor, har i löpande priser varit relativt konstant under 1990-talet och i början av 2000-talet.

Fördelat på olika verksamheter framgår det att under 2001 gjordes de största investeringarna inom infrastruktur, skydd m.m. samt utbildning. Trots att investeringarna i löpande priser var störst inom dessa områden minskade deras betydelse i relation till de totala bruttoinvesteringarna. Andelen investeringar inom infrastruktur sjönk med två procentenheter och motsvarande minskning för utbildning uppgick till fem procentenheter.

Utvecklingen inom verksamheten Energi, vatten och avfall bör också uppmärksammas. Där har de kommunala investeringarna varit måttliga under 1990-talet. Denna utveckling speglar dock inte den totala kommunala realkapitalförändringen på ett helt riktigt sätt. Verksamhet inom detta område har nämligen successivt förts över till kommunägda och privata bolag.

Nyinvesteringar i byggnader och anläggningar lades till 80 procent ut på entreprenader under 2001, medan resterande 20 procent utgjordes av kommunernas byggnadsverksamhet i egen regi.

37 Kommunernas bruttoinvesteringar 2001. Andelar och belopp i miljoner kronor, löpande priser

Municipal gross investments, shares in per cent and SEK million

Verksamhet	Procent	Mnkr	Därav investeringar	
			i bygg- nader o. anlägg- ningar	inköp av fordon, maskiner o. inven- tarier
Infrastruktur, skydd m.m.	28	6 510	5 960	550
Fritid och kultur	7	1 543	1 238	305
Barnomsorg	2	399	317	82
Utbildning	22	5 125	3 775	1 350
Vård och omsorg, äldre o funkt.	7	1 629	1 242	387
Övrigt	1	314	212	102
Summa egentlig verksamhet	67	15 520	12 744	2 776
Näringsliv och bostäder	17	3 982	3 935	47
Kommunikationer	2	527	522	5
Energi vatten och avfall	14	3 296	3 063	233
Summa affärsverksamhet	33	7 805	7 520	285
Totalt	100	23 325	20 264	3 061

Borgensförbindelser och pensionsskuld

Kommunernas borgensförbindelser ökade kraftigt fram till år 1995. Då vände utvecklingen och de sjönk med tre miljarder kronor. Denna utveckling har fortsatt och 2001 minskade de med 3 miljarder kronor till 159 miljarder. I jämförelse med 1991, som var det första året som borgensförbindelserna redovisades, är åtagandena emellertid större 2001. Uttryckt i kronor per invånare motsvarar det en ökning från 18 200 kronor till 23 000 kronor räknat i löpande priser. Den största delen av borgensförbindelserna 2001, 67 procent, avsåg borgen för lån till kommunala bostadsföretag medan två procent utgjorde borgens- och förlustansvar för egna hem och småhus.

Spridningen mellan kommunernas åtaganden är mycket stor och 2001 varierade kommungruppernas genomsnittliga borgensförbindelser mellan 10 400 och 22 600 kronor per invånare. Den viktigaste orsaken till variationen mellan kommunerna är skillnaden i ägandet av kommunägda företag som t.ex. bostadsföretag.

De kommungrupper, enligt Kommunförbundets kommungruppsindelning, som har högst borgensförbindelser per invånare är *övriga större städer* och *större städer*. Det beror på ett expansivt bostadsbyggande under 1980-talet. Landsbygdskommunerna har låga borgensåtaganden beroende på att där är den verksamhet som bedrivs i kommunägda företag av mindre omfattning.

De som arbetar inom den kommunala sektorn erhåller vid pensioneringen ett tillägg utöver den statliga allmänna tilläggspensionen (ATP). Tillägget kallas kommunal kompletteringspension (KP) och fr.o.m. 1989 har flera kommuner tagit upp den som pensionsskuld i sina balansräkningar. Antalet som redovisade skulden ökade successivt för varje år. Inför verksamhetsåret 1998 förändrades dock förutsättningarna då lagen om kommunal redovisning (SFS 1997:614) trädde i kraft. Den innebar att pensionsförmåner som intjänats före 1998 inte skulle tas upp som skuld eller avsättning i balansräkningen. Istället skall den redovisas som en ansvarsförbindelse bland borgens- och övriga ansvarsförbindelser. Denna förändring har medfört att pensionsskulder, som tas upp i balansräkningen fr.o.m. 1998 inte är jämförbara med tidigare år. Den del av pensionsskulden som redovisas där har minskat med 200 miljoner 2001 samtidigt som den del som redovisas under ansvarsförbindelser minskat med 2 miljarder till 118 miljarder kronor.

Till skillnad från borgensförbindelserna fanns det inga större avvikelser mellan kommungruppernas åtaganden vad beträffar kommunernas pensionsskulder 2001. Glesbygdskommunerna och storstäderna avviker dock något. Deras samlade pensionsskulder uppgick i genomsnitt till 16 800 kronor och 11 500 kronor per invånare. Det motsvarade 24 procent mer än - respektive 14 procent mindre än genomsnittet för samtliga kommuner som låg på 13 500 kronor per invånare.

Kommunägda företag

Med kommunägda företag avses företag där en eller flera kommuner har ett avgörande inflytande, dvs. äger minst 50 procent av det röstetal som grundas på innehav av aktier, andelar e.d. Företag där staten har övriga 50 procent av röstetalet räknas dock som statliga. På motsvarande sätt betecknas företag som landstingsägda, då minst 50 procent av röstetalet innehas av landsting. Uppgifter om de kommunägda företagen ingår inte i de sammanställningar som redovisas i kapitlen *Den offentliga sektorn* och *Den kommunala sektorn*. Där används den definition som tillämpas i nationalräkenskaperna där de kommunägda företagen hänförs till företagssektorn.

Kommunägda företag som redovisas i detta kapitel utgörs av rörelsedrivande (verksamma) företag. Landstings- och kommunägda företag ingår i tabell 37 medan övriga tabeller endast omfattar kommunägda företag.

Mellan 2000 och 2001 har antalet kommunägda företag ökat med 16 st. till 1 447 företag. Branschen el-, gas-, värme- och vattenförsörjning har ökat med 7 st. samtidigt som företag med fastighets- och uthyrningsverksamhet ökat med 15 st. De landstingsägda företagen har minskat med 3 till 90 st.

Omsättningen för kommunägda och landstingsägda företag ökade under 2001 med 6 procent till 159 miljarder kronor.

38 Kommunägda och landstingsägda företag

Municipality and county council-owned enterprises

Ägare	Antal företag den 31 dec. resp. år					Omsättning, miljoner kr		
	1997	1998	1999	2000	2001	1999	2000	2001
Kommun	1 471	1 450	1 435	1 431	1 447	118 858	129 706	134 559
Landsting	105	79	97	93	90	14 131	20 747	24 246
Totalt	1 576	1 529	1 532	1 524	1 537	132 989	150 453	158 805

Av företagen var 89 procent verksamma som aktiebolag medan den näst största gruppen stiftelser endast utgjorde 7 procent. Under den redovisade perioden 1997–2001 har det skett stora förändringar av antalet verksamma ekonomiska föreningar. De har minskat med en tredjedel och uppgick 2001 till 12 st.

39 Kommunägda företag efter juridisk form*Number of municipality owned-enterprises, by legal type*

Juridisk form	Antal företag					Andel företag, procent 2001
	1997	1998	1999	2000	2001	
Handelsbolag och Kommanditbolag	39	41	37	40	44	3
Aktiebolag	1 281	1 271	1 270	1 265	1 283	89
Ekonomisk förening	18	15	14	12	12	1
Ideell förening	1	9	7	7	6	0
Stiftelse	127	106	106	106	101	7
Övriga	5	8	1	1	1	0
Totalt	1 471	1 450	1 435	1 431	1 447	100

Hälften av de kommunägda företagen var verksamma med fastighetsförvaltning. Det näst största verksamhetsområdet var energi och vattenförsörjning som uppgick till 22 procent.

Rangordnas företagen efter antal anställda så dominerade även här verksamhetsområdena fastighetsförvaltning samt energi och vattenförsörjning. Där fanns 36 respektive 26 procent av de anställda i kommunägda företag 2001. Transporter och kommunikationer svarade för 16 procent av de anställda.

Bäst årsresultat i kronor per anställd hade företagen energi och vattenförsörjning samt företagen inom fastighetsförvaltning. I jämförelse med verksamhetsåret 2000 förbättrades årets resultat i genomsnitt för samtliga företag med 17 procent. I den dominerande branschen fastighetsförvaltning sjönk dock resultatet med 27 procent till 208 000 kronor per anställd.

40 Antal kommunägda företag 2001 samt några ekonomiska mått, miljoner kronor

Number of municipality owned enterprises and some economic measures, SEK million

	Antal företag	Omsätt- ning	Årets resultat	Eget kapital	Summa tillgångar
El-, gas-, värme- och vatten- försörjning	318	62 037	6 551	39 359	158 986
Hotell- och restaurang- verksamhet	31	549	12	61	468
Transport, magasinering, kommunikation	125	6 747	-131	2 406	10 739
Fastighets- och uthyrnings- verksamhet	735	56 406	3 249	85 416	389 420
Andra samhälls- och person- liga tjänster	138	6 231	-422	1 094	9 325
Övriga	100	2 589	-108	1 644	13 163
Total	1 447	134 559	9 151	129 980	582 101

41 Antal anställda 2001 inom kommunägda företag samt några ekonomiska mått, tkr/anställd

Number of employees within municipality owned enterprises and some economic measures, SEK 1000 per employee

	Antal anställda	Omsätt- ning	Årets resultat	Eget kapital	Summa tillgångar
El-, gas-, värme- och vatten- försörjning	11 436	5 425	573	3 442	13 902
Hotell- och restaurang- verksamhet	866	634	14	71	541
Transport, magasinering, kommunikation	7 136	946	-18	337	1 505
Fastighets- och uthyrnings- verksamhet	15 986	3 528	203	5 343	24 360
Andra samhälls- och person- liga tjänster	6 872	907	-61	159	1 357
Övriga	1 729	1 497	-63	951	7 613
Total	44 025	3 056	208	2 952	13 222

Antalet anställda i kommunägda företag uppgick 2001 till 44 025. Det innebar att de ökade med 1 100 i jämförelse med 2000. Som mest har antalet anställda uppgått till drygt 55 000 i början av 1990-talet.

Kommunkoncerner

Enligt 1992 års kommunallag skall kommunerna i sin årsredovisning även upprätta en koncernredovisning. Syftet med koncernredovisningen är att få en helhetsbild av kommunens ekonomi och åtaganden. Samtidigt möjliggör den relevanta jämförelser mellan kommunerna eftersom det förekommer olika organisationsformer för verksamheten. Koncernredovisningen är därför den naturliga och riktiga jämförelsenivån eftersom den eliminerar de skillnader som finns beroende på om t.ex. den affärsmässiga verksamheten bedrivs i förvaltnings- eller bolagsform.

Antalet kommuner som sammanställer koncernredovisningar har ökat från 18 st. 1988 till 285 det senaste året. Det betyder att 2001 var det fyra kommuner som inte äger bolag och därmed inte upprättar koncernredovisning.

Verksamhetens resultat i koncern och kommun

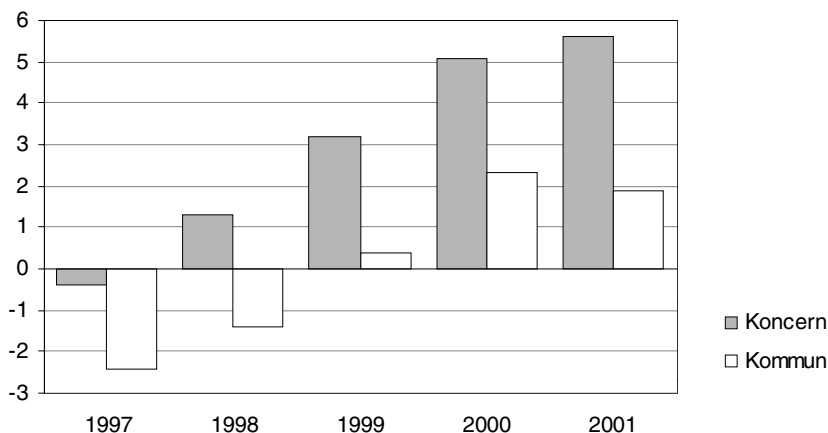
Kommunkoncernernas resultat före extraordinära poster uppgick till 13,8 miljarder kronor 2001. Det var nästan dubbelt så mycket i jämförelse med kommunernas resultat, som uppgick till 4,7 miljarder kronor. Att resultatet före extraordinära poster på koncernnivå är högre beror framför allt på att verksamheternas intäkter i förhållande till kostnaderna är betydligt större än motsvarande förhållande för kommunerna. Koncernernas resultat efter skatteintäkter och finansnetto skall också räcka till att täcka avskrivningarna, vilka är dubbelt så höga som kommunernas.

Koncernernas resultat före extraordinära poster som andel av skatteintäkterna har utvecklats positivt under senare delen av 1990-talet (se diagram 42). Från ett underskott på 0,4 procent 1997 har andelen ökat till ett överskott på 5,6 procent 2001. För kommunerna har trenden varit densamma men skillnaden i nivå är påfallande. Mellan 1997 och 2001 uppgick t.ex. det ackumulerade värdet på koncernernas resultat före extraordinära poster till 34 miljarder kronor. Motsvarande resultat för kommunerna var 3 miljarder kronor.

42 Resultat före extraordinära poster som andelar av skatteintäkterna för koncerner och kommuner 1997–2001. Procent

Profit/loss before extraordinary items as shares of tax revenue for municipal groups and municipalities, per cent

Procent

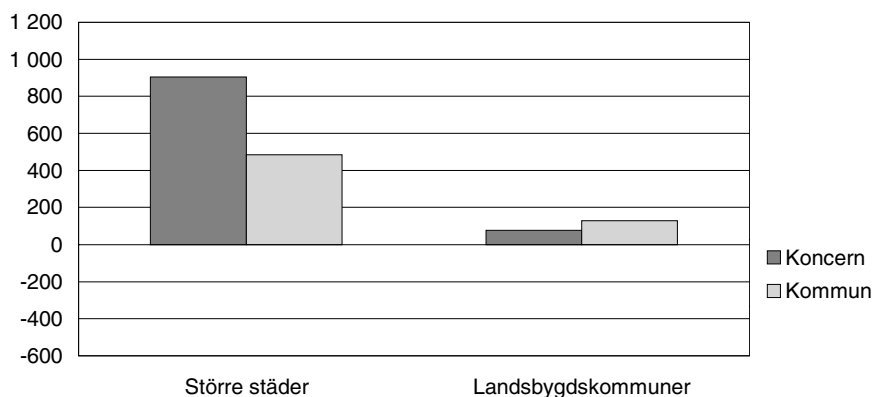
Jämförs olika kommungrupper¹ visar det sig att skillnaderna mellan resultaten på koncern- respektive kommunnivå är stora. Ju större kommuner, desto större är skillnaderna. Det beror på att stora kommuner, som regel, har en mer omfattande koncernverksamhet och att den verksamhet som man hittills valt att bolagisera har en högre avgiftsfinansieringsgrad än de verksamheter som bedrivs i förvaltningsform. På koncernnivå uppgick t.ex. resultatet före extraordinära poster för kommungruppen större städer till 904 kronor per invånare 2001. Det var nästan dubbelt så mycket som motsvarande resultat på kommunnivå. För gruppen landsbygdskommuner var skillnaden på koncern- respektive kommunnivå relativt sett obetydlig.

1) Kommunförbundets kommungruppsindelning.

43 Resultat före extraordinära poster för kommungruppen större städer och landsbygdskommuner 2001. Kronor per invånare

Profit/loss before extraordinary items for municipal grouping of middle urban areas and rural areas, SEK per inhabitant

Kronor per invånare

Resultatet av den kommunala verksamheten påverkas också av extraordinära poster. Genom att hänsyn tas till dessa poster erhålls årets resultat. Detta mått har, under den senaste tiden, fått en viss uppmärksamhet i den ekonomiska debatten. Anledningen är statsmakternas strävan att främja en god hushållning med offentliga medel genom en lag om krav på balanserade kommunala budgetar. Enligt förslaget skall det inte vara möjligt att budgetera ett negativt resultat. Om utfallet enligt bokslutet ändå skulle bli negativt ska kommunen täcka underskottet med ett motsvarande överskott senast det andra året därefter.

Bland enskilda koncerner var det 30 procent som inte klarade ett balanserat resultat 2001 om man ser till resultatet före extraordinära poster. Motsvarande andel bland kommunerna var 32 procent. På riksnivå var årets resultat positivt både för koncerner och kommuner. Utfallet för koncerner uppgick till 14 miljarder kronor och motsvarade resultat för kommunerna var 11 miljarder kronor.

44 Resultat före extraordinära poster och årets resultat 1997–2001. Miljoner kronor i löpande priser

Profit/loss before extraordinary items and profit/loss for the year, SEK million, current prices

Resultat	Koncern					Kommun				
	1997	1998	1999	2000	2001	1997	1998	1999	2000	2001
Resultat före extraordinära poster	-867	2 664	6 703	11 620	13 830	-4 896	-2 838	936	5 212	4 727
Extraordinära intäkter	5 130	9 524	5 506	8 622	6 527	9 286	4 529	12 869	7 359	11 006
Extraordinära kostnader	-1 557	-1 476	-6 168	-6 539	-3 229	-1 498	-2 146	-7 560	-3 894	-4 654
Skattekostnader	-961	-1 037	-1 281	-1 688	-3 010	-	-	-	-	-
Årets resultat	1 745	9 654	4 760	12 015	14 118	2 892	-455	6 240	8 677	11 079

Årets resultat har under senare delen av 1990-talet i regel varit positiva både för koncerner och kommuner. Undantag för kommunerna var 1998 då de redovisade ett underskott på 455 miljoner kronor.

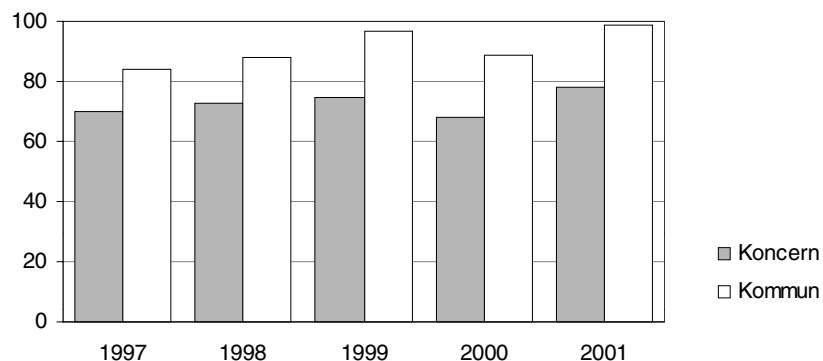
Likviditet och soliditet i koncern och kommun

Likviditeten, uttryckt som omsättningstillgångar i relation till kortfristiga skulder, har för koncerner legat på en relativt konstant nivå under perioden 1997–2001. Utvecklingen har varit gynnsammare för kommunerna som redovisat årliga förbättringar av likviditeten med undantag för 2000. År 2001 hade den stigit till 99 procent medan motsvarande andel för koncerner uppgick till 78 procent. Varken koncernerna eller kommunerna har dock nått en nivå som ligger över 100 procent. Det betyder att rörelsekapitalet är negativt, dvs. de kortfristiga skulderna överstiger omsättningstillgångarna.

45 Likviditet i kommuner och koncerner 1997–2001. Procent

Municipal groups and municipalities, liquidity in per cent

Procent

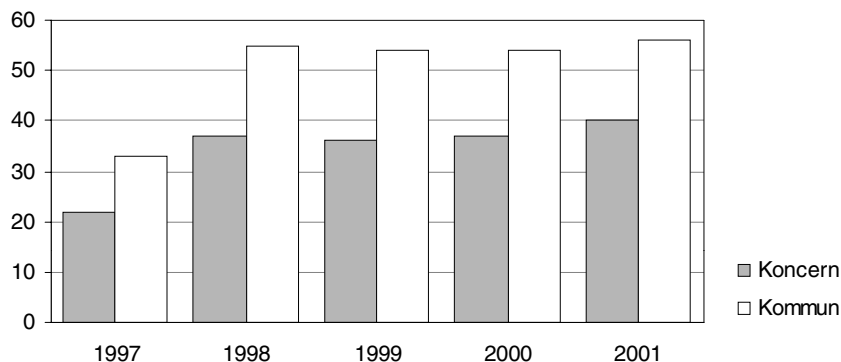

Beräkningen och redovisningen av kommunernas pensionsskulder förändrades inför verksamhetsåret 1998. Det innebar bl.a. att redovisningstekniskt uppvärderades det egna kapitalet vilket i sin tur påverkade soliditeten. Uppgifterna om soliditet är fr.o.m. 1998 därför inte jämförbara med tidigare år. Skillnaden i soliditet mellan koncerner och kommuner går dock fortfarande att jämföra och den har ökat med fem procentenheter mellan 1997 och 2001. År 2001 uppgick koncernernas soliditet till 40 procent vilket var 16 procentenheter lägre än kommunernas. Det är alltså betydligt vanligare att koncernernas tillgångar är lånefinansierade.

46 Soliditet i kommuner och koncerner 1997–2001. Procent

Municipal groups and municipalities, solvency in per cent

Procent

Landsting¹

Sverige är 2001 indelat i 20 landsting samt Gotland som står utanför indelningen i landsting. De uppgifter som annars utförs av landsting sköts för Gotlands del av kommunen själv. Göteborgs och Bohus län, Älvsborgs län och Skaraborgs län (utom Habo och Mullsjö kommuner) har efter riksdagsbeslut lagts samman till ett län som benämns Västra Götalands län fr.o.m. 1998. De tre landstingen fanns dock kvar under 1998 men fr.o.m. 1999 bildar de tillsammans ett separat landsting, Västra Götalands regionen. På motsvarande sätt bildades också Region Skåne 1999 av tidigare Kristianstads läns landsting och Malmöhus läns landsting. Organisatoriskt har också den landstingsverksamhet som Malmö och Göteborgs kommuner ansvarade för t.o.m. 1998 förts över till Region Skåne respektive Västra Götalandsregionen. Det innebär att 1999 års uppgifter inte är helt jämförbara med tidigare års.

Landstingens historia sträcker sig tillbaka till 1862, då en förordning om landsting infördes i kommunalförfattningarna. Landstingens verksamhet har under åren förändrats och utvecklats dels genom ändringar i förordningar som reglerar landstingens obligatoriska verksamhet, dels genom landstingens egna åtaganden. Den dominerande verksamheten för dem har varit sjukvården. Till en början var ansvaret begränsat till lasarettsvård och viss annan sjukvård. Fr.o.m. 1950-talet har skyldigheterna efter hand kraftigt utökats och omfattar nu praktiskt taget all slags hälso- och sjukvård. Den 1 januari 1992 flyttades emellertid ansvaret för äldreomsorgen enligt den s.k. ÄDEL-reformen över från landstingen till kommunerna. Detta berörde ca 58 000 landstingsanställda som då gick över till primärkommunal verksamhet. Landstingen lämnade bl.a. över ansvaret för vissa sjukhem och andra vårdinrättningar för somatisk långtidssjukvård.

Verksamhetens resultat

För att få en uppfattning om hur den löpande verksamheten utvecklats under ett år används vanligtvis måttet resultat före extraordinära poster. Trenden för landstingen har varit nedåtgående under den senare delen av 1990-talet. Trenden bröts 1999 då underskottet stannade på samma nivå som 1999, ca. 5 miljarder kronor. Därefter har resultaten förbättrats främst på grund av ökade

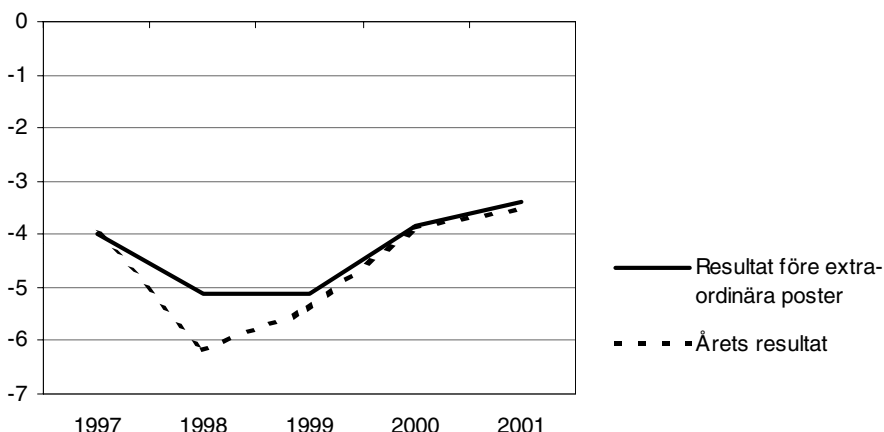
1) Uppgifterna för Uppsala läns landsting är preliminära. Slutgiltiga uppgifter fanns inte tillgängliga då publikationen sammanställdes.

skatteintäkter och 2001 hade underskottet krympt till omkring 3,5 miljarder kronor.

47 Landstingens resultat före extraordinära poster och årets resultat 1997–2001. Miljarder kronor i löpande priser

County councils, profits/loss before extraordinary items and profit/loss for the year, SEK billion, current prices

Miljarder kronor

Källa: Ekonomisk basstatistik 2001. Landstingsförbundet.

Beaktas landstingens samtliga intäkter och kostnader under ett år åskådliggörs årets resultat. Det innebär att hänsyn tas till extraordinära poster som normalt inte räknas in i den ordinarie verksamheten. Det kan gälla försäljning av anläggningstillgångar eller aktier i landstingsägda företag, dvs. stora engångsbelopp. Sådana transaktioner har varit sällsynta under den studerade perioden vilket inneburit att det inte är någon större skillnad oavsett val av mått.

En skillnad, jämfört med kommunerna, är att landstingens extraordinära poster till största delen utgjorts av kostnader. Kostnader som ytterligare har förvärrat den ekonomiska situationen. Kommunerna har istället tack vare extraordinära intäkter (försäljning av anläggningstillgångar och aktier) som regel lyckats vända underskott i den ordinarie verksamheten till överskott.

Landstingen har haft svårigheter att anpassa sin verksamhet till den kärva ekonomiska utvecklingen under 1990-talet. Mot den bakgrunden har riksdagen fattat beslut om att det s.k. balanskra-

vet skall gälla fr.o.m. år 2000. Det innebär att årets resultat skall överstiga noll kronor, men flera av de extraordinära posterna får inte räknas med. Det är därför mer relevant att analysera resultatet före extraordinära poster för att få en uppfattning om i vilken utsträckning landstingen lever upp till kravet. Mätt med måttet resultat före extraordinära poster var det nio landsting som klarade balanskravet 2001. Det betydde en ökning med tre landsting i jämförelse med 2000.

Landstingens tillgångar och skulder

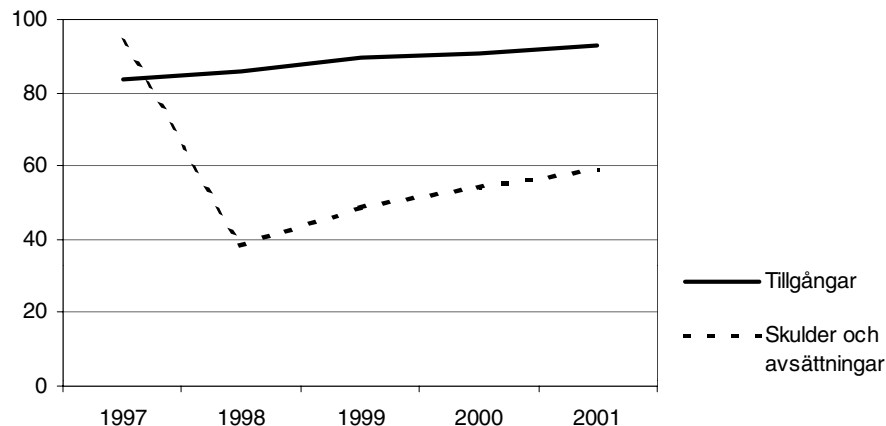
Vilka tillgångar och skulder som landstingen har vid årets utgång framgår av balansräkningen. Tillgångarna delas vanligen upp i anläggnings- och omsättningstillgångar medan skulderna grovt delas upp i avsättningar samt lång- och kortfristiga skulder. Skillnaden mellan tillgångar och skulder visar det egna kapitalet eller nettoförmögenheten.

Under senare hälften av 1990-talet har tillgångarna förändrats marginellt genom årliga tillskott med någon procent. Däremot har skulderna ökat kontinuerligt och redan 1995 översteg de tillgångarna. Samtliga tillgångar finansierades med främmande kapital vilket betydde att skuldsättningsgraden (skulder/totala tillgångar) översteg 100 procent.

48 Utvecklingen av landstingens tillgångar och skulder 1997–2001. Miljarder kronor i löpande priser

County councils, assets and liabilities, SEK billion, current prices

Miljarder kronor

1998 infördes en ny redovisningslag som bl.a. innebar att avtalspensioner som intjänats före 1998 inte skall skuldbokföras utan istället anges som en ansvarsförbindelse.

Källa: Ekonomisk basstatistik 2001. Landstingsförbundet.

En ny redovisningslag som infördes 1998 möjliggjorde emellertid en betydande minskning av de bokförda skulderna. Lagen innebar bl.a. att avtalspensioner som intjänats före 1998 inte skall skuldbokföras utan istället anges som en ansvarsförbindelse. Bokföringstekniskt betydde det att ca 70 miljarder av pensionsskulden lyftes bort från balansräkningen. De redovisade skulderna och avsättningarna på tillsammans 38 miljarder kronor 1998, en minskning med 59 procent i jämförelse med 1997, är därför inte jämförbara med tidigare år. Den fortsatta utvecklingen har inneburit att skulderna stigit bl.a. på grund av en ökad upplåning. Tillsammans med avsättningarna 2001 utgjorde skulderna 59 miljarder kronor samtidigt som det egna kapitalet uppgick till 34 miljarder kronor. Det betydde att de samlade skulderna ökat med 55 procent sedan 1998 samtidigt som det egna kapitalet minskat med 30 procent.

Landstingens externa utgifter

Landstingens utgifter har stigit kontinuerligt under den redovisade perioden 1997–2001. Ökningen var störst 1998 då utgifterna steg med 18 miljarder kronor eller 15 procent. Därefter har ökningstakten pressats ned och 2001 hade utgiftsökningen reducerats till 7 procent eller 11 miljarder kronor.

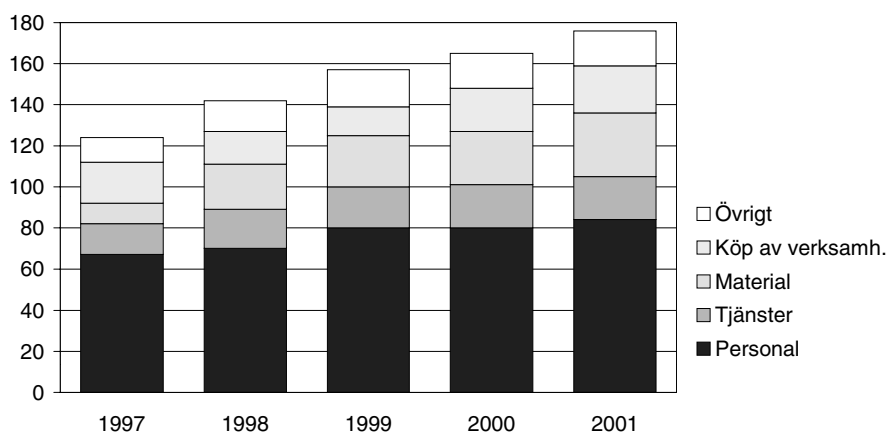
Den kraftiga ökningen 1998 berodde främst på att kostnaderna för verksamheten material, läkemedel och sjukvårdsartiklar steg när landstingen övertog det betalningsansvar som tidigare åvilat staten. Det betyder att 1998 års uppgifter inte är helt jämförbara med tidigare år.

Inför verksamhetsåret 1999 genomfördes en organisatorisk förändring som försvårar jämförbarheten med tidigare år. Då överfördes den landstingsverksamhet, som Malmö och Göteborgs kommuner tidigare ansvarat för, till landstingssektorn. Det bidrog till att de totala utgifterna steg med 15 miljarder till 157 miljarder kronor. Personalkostnaderna ökade med 14 procent eller nästan 10 miljarder kronor. Den största procentuella ökningen svarade dock investeringarna för, som steg med 38 procent.

49 Landstingens externa utgifter fördelade på olika utgiftsslag 1997–2001. Miljarder kronor i löpande priser

County councils, certain items of expenditure, by type. SEK billion, current prices

Miljarder kronor

Källa: Ekonomisk basstatistik, Landstingsförbundet.

Utvecklingen mellan 1999 och 2000 var befriad från förändringar, regler och ansvarsförbindelser liknande dem som berörde verksamheterna tidigare år. Det betyder t.ex. att den redovisade utgiftsökningen 2000 på 4,5 procent svarar mot den faktiska utvecklingen på ett betydligt bättre sätt. En utgiftsökning som huvudsakligen berodde på kraftigt stigande kostnader för avgifter och ersättningar som för köp av verksamhet. Totalt ökade denna post med 45 procent eller 6,5 miljarder kronor.

Utgiftsökningarna under 2001 berodde främst på att kostnaderna för material och köp av verksamhet steg. Totalt kom de externa utgifterna att uppgå till 176 miljarder kronor. De utgjorde drygt en fjärdedel av den totala kommunala sektorns utgifter 2001. Relateras de till den totala svenska ekonomin svarade de för 8 procent av BNP.

Av sammanställningen nedan framgår att det dominerande utgiftsslaget var löner och arbetsgivaravgifter som 2001 uppgick till 47 procent eller 84 miljarder kronor. En utveckling som innebar att andelen personalkostnader minskade med 2 procentenheter i jämförelse med 2000. Till viss del har sådana utgifter ersatts av köp av verksamhet som ökade med 2,3 miljarder kronor.

50 Vissa utgiftsslag för landstingen 2001. Andelar och belopp i miljoner kronor

County councils, certain items of expenditure, shares per cent and SEK million

Utgiftsslag	2001	
	Milj. kr	Procent
Löner och arbetsgivaravgifter	83 864	47
Material	31 365	18
Tjänster	20 811	12
Bidrag	9 939	6
Köp av verksamhet	23 060	13
därav från privata vårdgivare	11 456	
andra landsting	4 415	
kommunalförbund	123	
Investeringsutgifter	6 214	3
Övriga utgifter	1 672	1
Summa utgifter	176 925	100

Källa: Landstingsförbundets hemsida, www.lf.se/sek/tankstatistik/htm.

Landstingens externa inkomster

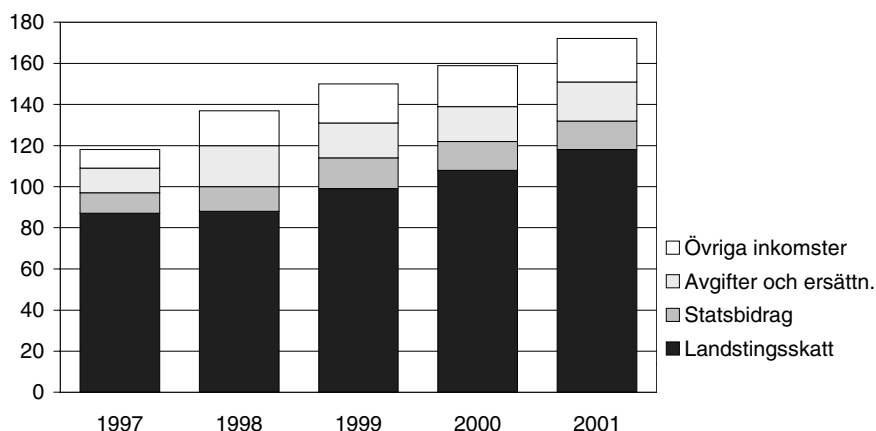
Landstingens externa inkomster har liksom utgifterna stigit kontinuerligt mellan 1997 och 2001. Ökningstakten visar samma mönster som utgiftsökningarna. De årliga tillskotten har minskat successivt från 16 procent 1998 till 8 procent 2001.

Utfallet 1998 på 137 miljarder kronor betydde en kraftig ökning av inkomsterna i jämförelse med 1997. Det var framförallt det statliga bidraget till läkemedelsförmånen på 12,5 miljarder kronor bland inkomstslaget övriga erhållna bidrag som ledde till denna utveckling. Det betyder också att 1998 års uppgifter inte är helt jämförbara med tidigare år.

51 Landstingens externa inkomster fördelade på olika inkomstslag 1997–2001. Miljarder kronor i löpande priser

County councils, external revenue, by type. SEK billion, current prices

Miljarder kronor

Källa: Ekonomisk basstatistik, Landstingsförbundet.

En stor del av inkomstökningarna under 1999 och fram t.o.m. 2001 kan förklaras av ökade skatteintäkter och de organisatoriska förändringar som genomfördes då landstingen tog över verksamhet från Malmö och Göteborgs kommuner.

Av tabell 52 framgår att den helt dominerande inkomstkällan 2001 var landstingsskatten som svarade för 68 procent av de samlade inkomsterna. Totalt ökade de med 10 miljarder till 118 miljarder kronor. Resterande inkomstslag utgjorde var för sig en relativt liten andel av de totala inkomsterna. Undantag var övriga erhållna

bidrag som sammantaget uppgick till 23 miljarder kronor. Dessa tillsammans med landstingsskatten svarade för fyra femtedelar av de totala inkomsterna.

52 Vissa inkomstslag för landstingen 2001. Andelar och belopp i miljoner kronor

County councils, certain items of revenue, shares in per cent and SEK million

Inkomstslag	2001	
	Milj. kr	Procent
Landstingsskatt	117 991	68
Generella statsbidrag	10 507	6
Patientavgifter m.m.	4 696	3
Försäljning av verksamhet	7 540	5
Försäljning av tjänster	5 479	3
Försäljning av material och varor	1 165	1
Övriga erhållna bidrag	22 558	13
Därav läkemedelsförmånen	16 854	
specialdestinerade statsbidrag	3 565	
Övriga inkomster	2 476	1
Summa inkomster	172 412	100

Källa: Landstingsförbundets hemsida, www.lf.se/sek/tankstatistik/htm.

Utgifterna större än inkomsterna

Skillnaden mellan externa inkomster och utgifter används ibland för att få en uppfattning om möjligheterna att låna ut pengar när den är positiv och behovet att låna upp pengar när den är negativ. Det är ett mått som inte skall förväxlas med verksamhetens resultat som utgörs av skillnaden mellan de periodiserade intäkterna och kostnaderna.

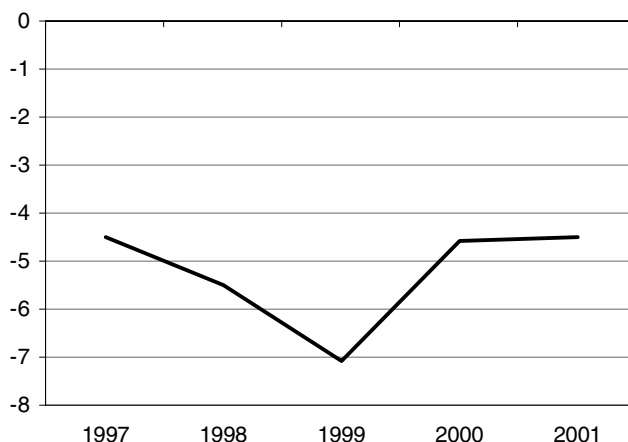
Under 1990-talet har differensen mellan utgifter och inkomster betytt årliga underskott. Trenden har varit klart nedåtgående från ett underskott på 4,5 miljarder 1997 till 7,1 miljarder kronor 1999. Under 2000 bryts dock trenden då underskottet reducerades med 35 procent och kom att uppgå till 4,6 miljarder kronor. En utveckling som stabiliserades under 2001 då underskottet kom att uppgå till 4,5 miljarder kronor.

Under decenniet fram t.o.m. 2000 har landstingen ackumulerat ett underskott på 48 miljarder kronor. Det har inneburit ett årligt underskott på i genomsnitt drygt 4 miljarder kronor.

53 Differensen mellan inkomster och utgifter. Miljarder kronor i löpande priser 1997–2001

County councils, difference between income and expenditure, SEK billion, current prices

Miljarder kronor

Källa: Ekonomisk basstatistik, Landstingsförbundet.

Landstingens verksamheter

Landstingen delar för budget- och bokslutsändamål in sin verksamhet i åtta verksamhetsområden, s.k. huvudtitlar. På sju av huvudtitlarna redovisas landstingens egentliga verksamheter.

Inför 2001 har verksamhetsindelningen förändrats så att t.ex. den helt dominerande verksamheten hälso- och sjukvård delats in i fem mindre undergrupper, primärvård, specialiserad somatisk vård, specialiserad psykiatrisk vård, tandvård och övrig hälso- och sjukvård. Tillsammans uppgick deras kostnader till 144 miljoner kronor varav nästan hälften utgjordes av specialiserad somatisk vård. Den samlade hälso- och sjukvården motsvarade 89 procent av de totala driftkostnaderna vilket betydde att andelen ökade med en procentenhet i jämförelse med 2000.

Förutom hälso- och sjukvård var det trafik och infrastruktur som utgjorde den huvudsakliga verksamheten. Den svarade för 5 procent vilket motsvarade 7 miljoner kronor. Totalt uppgick driftkostnader till 161 miljarder kronor 2001 vilket innebar en ökning med 4 miljarder kronor.

54 Landstingens kostnader 2001. Miljoner kronor*County councils, costs by type of activity, shares in per cent*

Verksamhet	2001	
	Milj.kr	Procent
Driftkostnader		
Primärvård	36 976	23
Specialiserad somatisk vård	73 920	46
Specialiserad psykiatrisk vård	12 583	8
Tandvård	6 249	4
Övrig hälso- och sjukvård	14 456	9
Politisk verksamhet avseende hälso- och sjukvård	2 527	2
Utbildning och kultur	5 242	3
Trafik och infrastruktur	7 284	5
Övrigt	1 371	1
Summa	160 608	100

Källa: Landstingsförbundets hemsida, www.lf.se/sek/tankstatistik/htm.

Finansiering av verksamheterna

Landstingen har i de flesta fall en högre grad av skattefinansiering av kostnaderna än kommunerna. I skatter m.m. ingår förutom landstingsskatt också generella statsbidrag och de fr.o.m. 1994 kraftigt reducerade ersättningarna från sjukförsäkringen.

Vårdavgifter, bidrag och ersättningar utgörs till största delen av patientavgifter samt ersättningar för köpta tjänster från bl.a. landsting och kommuner. Här spelar de statliga driftbidragen en mindre roll än vad de gör för kommunerna. I gruppen övrigt ingår som de största posterna försäljningsintäkter och ersättningar för lämnade tjänster.

55 Landstingens finansiering av kostnaderna 2001. Miljoner kronor
Financing of county council activities, by type of financial source, per cent

Verksamhet	Kostnader	Betalas med		
		Skatter m.m.	Vårdavg., Bidrag, Ersättn ¹	Övrigt
Primärvård	36 976	20 570	12 901	505
Specialiserad somatisk vård	73 920	68 376	4 463	1 080
Specialiserad psykiatrisk vård	12 583	11 983	422	178
Tandvård	6 249	3 584	2 565	100
Övrig hälso- och sjukvård	14 456	9 275	4 466	715
Politisk verksamhet avseende hälso- och sjukvård	2 527	2 050	448	29
Utbildning och kultur	5 242	3 693	1 157	390
Trafik och infrastruktur	7 284	6 132	113	1 039
Övrigt	1 371	1 209	108	54
Summa	160 608	129 874	26 644	4 089

Källa: Landstingsförbundets hemsida, www.lf.se/sek/tankstatistik/htm.

1) Patientavgifter och bidrag.

Landstingens investeringsutgifter

Landstingens investeringsutgifter eller bruttoinvesteringar omfattar utgifter för byggnadsverksamhet samt inköp av fastigheter, anläggningar, maskiner, inventarier, utrustning, fordon m.m. Till landstingens investeringar i inventarier räknas bl.a. all anskaffning av teknisk utrustning till sjukhusen. Denna kategori av inköp är omfattande och motsvarade nästan 50 procent av de totala bruttoinvesteringarna 2001. Landstingen skiljer sig från kommunerna när det gäller investeringarnas fördelning på inköp av inventarier m.m. respektive på byggnader. Motsvarande andel för kommunernas investeringar i inköp av inventarier uppgick till 13 procent 2001.

Bruttoinvesteringarna inklusive finansiering uppgick 2001 till 6 214 miljoner kronor, en ökning med 6 procent i jämförelse med 2000. Skillnaden mellan brutto- och nettoinvesteringarna utgörs av investeringsinkomster som 2001 var 35 miljoner.

56 Landstingens bruttoinvesteringar 2001. Miljoner kronor*County councils, gross investments, shares in per cent and SEK million*

Verksamhet 2001	Procent	Mnkr	Därav investeringar i	
			mark och byggnader	inventarier
Hälso- och sjukvård	57	3 546	1 745	1 801
Regional utveckling	1	86	21	65
Serviceverksamheter	40	2 483	1 404	1 079
Finansiering	2	99	0	0
Totalt, procent och kronor	100	6 214	3 170	2 945

Källa: Landstingsförbundets hemsida, www.lf.se/sek/tankstatistik/htm.

Huvuddelen av investeringarna 2001 avsåg hälso- och sjukvård samt serviceverksamheter. Inom hälso- och sjukvårdsområdet gick ungefär lika stora delar av investeringsutgifterna till mark och byggnader som till inventarier. Motsvarande fördelning för serviceverksamheterna var att ca. tre femtedelar användes för mark och byggnader och de resterande två femtedelarna till inventarier.

Kommunalförbund

Kommunalförbund bildas för att sköta en eller flera angelägenheter som är gemensamma för de kommuner och/eller landsting som ingår i förbundet.

Antalet verksamma kommunalförbund uppgick år 2001 till 69 stycken, en ökning med 10 i jämförelse med 2000. Av dem finns det flera som är verksamma inom flera områden. De vanligaste verksamheterna är:

- energi, vatten och avfall
- utbildning
- vård och omsorg
- räddningstjänst (ingår i verksamheten infrastruktur)
- kommunikation

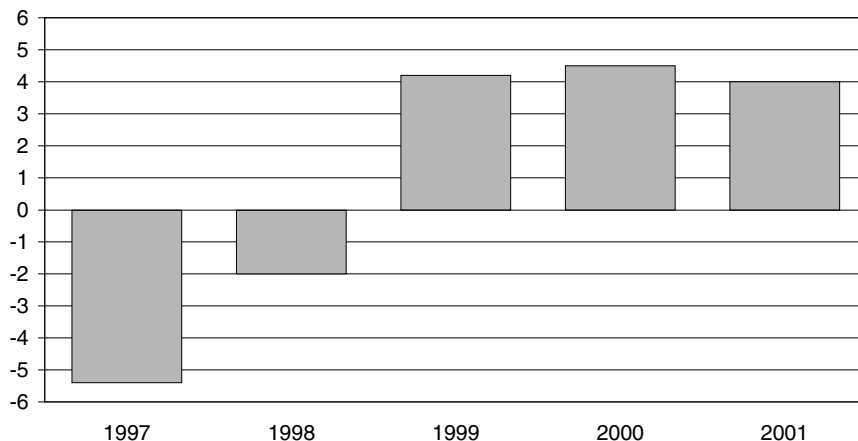
För den kommunala sektorns totala ekonomi är kommunalförbundens betydelse relativt liten. Av den kommunala sektorns totala utgifter 2001 svarade kommunalförbunden bara för 0,8 procent.

Verksamhetens resultat och likviditet

Resultatet före extraordinära poster, före avskrivningar och efter finansnetto, uppvisade ett överskott på 192 miljoner kronor 2001. Det motsvarade fyra procent av rörelsens intäkter och innebar, i relation till intäkterna, att andelen minskade marginellt i jämförelse med 2000. Då gav verksamheten i absoluta tal ett överskott på 185 miljoner kronor.

57 Kommunalförbundens resultat före avskrivningar och extraordinära poster som andel av rörelsens intäkter 1997–2001. Procent
Municipal associations, profit/loss before depreciation and extraordinary items in per cent of revenue

Procent

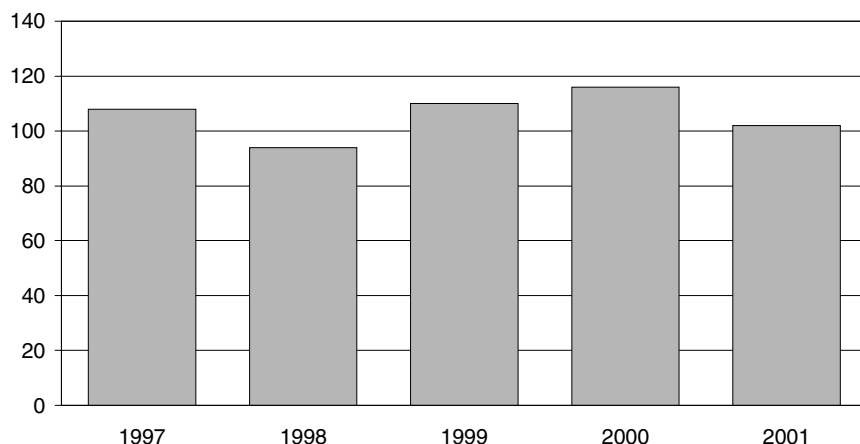
Källa: Räkenskapssammandrag för kommunalförbund 2001.

Likviditeten, uttryckt som omsättningstillgångar i relation till kortfristiga skulder, har legat på en relativt stabil nivå under perioden 1997–2001. Under verksamhetsåret 1998 sjönk den dock under 100 procent vilket innebar att de kortfristiga skulderna översteg omsättningstillgångarna. Därefter har likviditeten förbättrats men under 2001 försämrades den med 14 procentenheter till 102 procent.

58 Kommunalförbundens likviditet 1997–2001. Procent

Municipal associations, liquidity in per cent

Procent

Källa: Räkenskapssammandrag för kommunalförbund 2001.

Verksamhetens soliditet

Soliditeten, den del av tillgångarna som finansieras med eget kapital, har försämrats gradvis fram t.o.m. 1998. Då hade soliditeten sjunkit till minus 2,7 procent. Det egna kapitalet var förbrukat och de totala skulderna översteg de samlade tillgångarna. För att stärka kommunalförbundens ekonomi genomfördes en sanering av skulderna under 1999. Soliditeten har därigenom stärkts och 2001 stabiliserades den på samma nivå som 2000 då den uppgick till 17 procent.

Internationella jämförelser

Vid ekonomiska jämförelser mellan länder bör man ha i åtanke att det kan finnas skillnader i fråga om definitioner av använda begrepp. Även om man inom exempelvis EU och OECD mer eller mindre kontinuerligt arbetar med att ta fram gemensamma standarder bör man fortfarande iakttä viss försiktighet vid jämförelser.

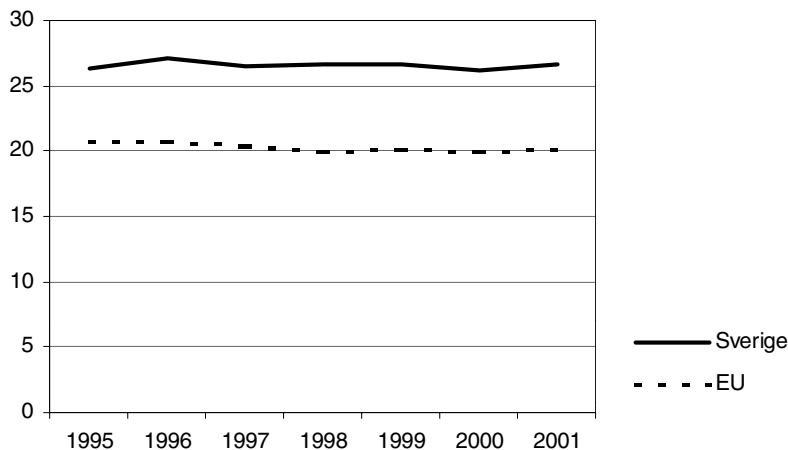
Underlaget för tabellerna 89–97 i tabelldelen har med två undantag hämtats från EU:s statistikbyrå, Eurostat, och dess makroekonomiska databas, New Cronos. Underlaget för de båda återstående tabellerna, tabellerna 91 och 95, kommer från budgetpropositionen för 2003 och från Nordic Social-Statistical Committee (NOSOSCO), de nordiska ländernas socialstatistikkommitté.

Som en utgångspunkt vid internationella jämförelser används ofta bruttonationalprodukten, BNP, som är ett mått på det samlade värdet av en nations produktion av varor och tjänster. I *tabell 89* har de offentliga utgifterna för länderna inom EU ställts i relation till BNP för vart och ett av åren under perioden 1996–1999. Som framgår av tabellens engelska underrubrik omfattar jämförelsen utgifterna för *general government*. I detta begrepp inlemmas staten, kommunerna och socialförsäkringssektorn samt verksamheter och inrättningar som inte verkar på någon marknad och som kontrolleras och i huvudsak finansieras av stat och kommun. I sammanställningen ingår utgifter för konsumtion, transfereringar och investeringar. Andelarna för Sverige liksom för exempelvis Danmark låg som synes klart över genomsnittet för EU-länderna sammantagna. För så gott som samtliga länder gällde också att utgifternas andel av BNP minskade under perioden.

59 Offentliga sektorns konsumtion 1995–2001, andel av BNP i procent, löpande priser

General government's final consumption expenditure, percentage of GDP, current prices

Procent

Nivån på och omfattningen av transfereringarna har stor betydelse för nivån på de offentliga utgifterna. I Sverige är många transfereeringar beskattade, medan man på andra håll valt att på andra sätt, t.ex. med obeskattade bidrag, rätt till avdrag eller skattereduktion, söka uppnå samma eller likartade mål för välfärden. Man har valt lösningar som dels inte överensstämmer med våra, dels också betingas av skillnader i tradition, kultur, befolkningssammansättning etc. Beskattade transfereringar höjer dels utgiftsnivån, dels nivån på skatteinkomsterna. Om man som i *tabell 90* väljer att studera den offentliga konsumtionen separat, dvs. sedan man tagit bort bl.a. transfereringarna, blir jämförelsen mer rättvisande och skillnaderna mellan länderna minskar också. Även här hade Sverige likväl de högsta andelarna, drygt en procentenhet högre än Danmark som kommer därefter.

Uppgifterna i *tabell 91* baseras på de internationella jämförelser som presenterats i den senaste budgetpropositionen. I tabellen är de offentliga utgifterna för år 2000 fördelade på olika ändamål enligt en internationell standard, COFOG, som skall uttydas *Classification of Function of Government*. För att motverka effekterna av brister i statistikunderlaget redovisas dock uppgifterna sammanförda till fyra ändamålsgrupper, nämligen allmän offentlig förvaltning m.m. (COFOG 01–06), hälso- och sjukvård (COFOG 07), ut-

bildning m.m. (COFOG 08–09) samt socialt skydd eller social trygghet (COFOG 10). Fortfarande saknas också uppgifter för fyra EU-länder, nämligen Frankrike, Irland, Spanien och Storbritannien.

I tabell 91 redovisas ändamålsfördelade utgifter dels som andelar av BNP, dels som andelar av de offentliga utgifterna. Andelarna uttrycks genomgående i procent. Även om ingående länders totala utgifter som andelar av BNP skiljer sig åt, framstår skillnaderna som något mindre om man i stället tittar på utgifternas sammansättning. För Sverige gäller att de andelar av utgifterna som avser hälso- och sjukvård samt utbildning m.m. är lägre än genomsnittet för ingående länder. För socialt skydd däremot överstiger Sveriges andel medelvärdet för de elva länderna, medan andelen för allmän förvaltning m.m. överensstämmer med medelvärdet.

De offentliga utgifterna finansieras till stor del av skatter och socialförsäkringsavgifter. I tabell 92 har dessa ställts i relation till BNP. Ett genomgående mönster är att skatternas och avgifternas andel av BNP ökade mellan 1995 och 1999. Det gällde för alla länder utom Irland, där skatteuttaget var i stort sett oförändrat eller t.o.m. minskade något. Sverige (52,0 procent), Danmark (50,8 procent) och Finland (46,2 procent) hörde till de länder vilkas andelar för 1999 översteg genomsnittet för EU-länderna (41,8 procent). För Finland ökade skatte- och avgiftsuttaget något till 2000, medan det för Sveriges del var oförändrat och för Danmarks del ser ut att ha minskat kraftigt.

Även beträffande skatte- och avgiftsinkomsternas fördelning mellan olika skatteslag kan man konstatera att det finns skillnader inom EU. Vissa länder lägger tyngdpunkten på beskattning av arbete och kapital (med inkomst- och förmögenhetsskatter m.m.), medan skatter på produktion och import (t.ex. moms, tullar, energi-, punkt-, fastighets- och löneskatter) har större relativ betydelse på andra håll. Socialförsäkringsavgifternas relativa betydelse varierar också i ganska stor omfattning mellan länderna. I tabell 93 redovisas skatte- och avgiftsinkomsterna för år 2000 med fördelning på de tre huvudgrupperna för respektive land. Man kan där se att de svenska skatterna på arbete och kapital hade en relativt sett större betydelse (43,0 procent) än vad som gällde för EU sammantaget (34,9 procent), medan förhållandet var det omvända för socialförsäkringsavgifterna med 29 procent för Sverige och 32 procent för EU som helhet. Danmark avvek märkbart från andra länder med den klart högsta andelen skatter på arbete och kapital

(62,5 procent) och den klart lägsta vad gällde socialförsäkringsavgifterna (4,8 procent). Utöver Danmark hade även Finland, Irland och Storbritannien andelstal för skatter på arbete och kapital som var högre än Sveriges. I Frankrike, Grekland, Italien, Portugal, Spanien och Österrike har skatter på produktion och import större relativ betydelse än vad skatter på arbete och kapital har. I ett land, Tyskland, översteg socialförsäkringsavgifternas andel 40 procent. För EU-länderna sammantagna fördelar sig skatte- och avgiftsinkomsterna i stort sett lika mellan skatter på arbete och kapital, skatter på produktion och import respektive socialförsäkringsavgifter. Sverige ligger således över EU-genomsnittet vad beträffar skatt på arbete m.m. och under EU-genomsnittet för de båda andra huvudgrupperna.

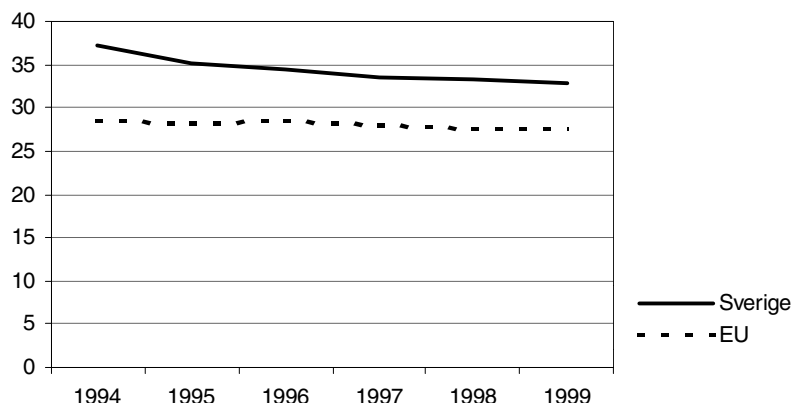
En väsentlig del av de offentliga utgifterna används för "det sociala skyddet", vilket man inom EU-gemenskapen definierar som "samtliga insatser från offentliga eller privata organ som syftar till att avlasta hushåll och enskilda personer från speciellt definierade risker eller att tillgodose speciellt definierade behov". Även om definitionen ger utrymme för privata insatser torde den absoluta huvuddelen av insatserna härröra från offentligt håll. De *risker och behov* som åsyftas i definitionen är fastställda till att omfatta följande åtta delområden: Sjukdom/hälso- och sjukvård, funktionshinder, ålderdom, efterlevande, familj/barn, arbetslöshet, boende och övrig social utsatthet.

Tabell 94 innehåller uppgifter om utgifterna för socialt skydd under åren 1994 t.o.m. 1999 som andelar av BNP för vart och ett av EU-länderna, för EU totalt samt för Island och Norge. Genomsnittet för EU-länderna uppgick 1999 till 27,6 procent, efter att ha minskat med närmare en procentenhet under perioden. Sverige hade 1999 den högsta andelen, 32,9 procent, att jämföras med 37,2 procent för år 1994. En kraftigt minskad utgiftsandel kan iakttas även för Finland och i viss utsträckning också för ytterligare något land, t.ex. Danmark. Noteras kan också att särskilt Irland men i viss mån även Island och Spanien låg på markant lägre nivåer än övriga länder.

60 Utgifter för det sociala skyddet 1994–1999, andel av BNP i procent

Social protection, total expenditure, percentage of GDP

Procent

Av *tabell 95* kan utläsas dels hur utgifterna för det sociala skyddet i de fem nordiska länderna år 2000 fördelade sig mellan delområden enligt ovan ("efter funktion"), dels hur utgifterna finansierades. För Danmark, Sverige och Finland var det funktionen "ålderdom" som hade de högsta andelstalen, medan det i Norge och på Island var hälso- och sjukvården som dominerade. Danmark och Norge skattefinansierade merparten av sina utgifter, medan skattefinansieringen uppgick till cirka hälften på Island och till mindre än hälften i Finland och Sverige.

Skillnader i fråga om befolkningens sammansättning kan förklara en del av skillnaderna i fråga om nivåer på de offentliga utgifterna. I *tabell 96* redovisas folkmängden i vissa åldersgrupper som andelar av hela folkmängden år 2000. Sverige hade den klart högsta andelen personer 80-år. Irland avviker markant från övriga länder inom EU med en avsevärt större andel barn och ungdomar samt en avsevärt lägre andel äldre. Tyskland, Storbritannien, Frankrike och Italien har tillsammans närmare 70 procent av EU:s folkmängd.

Som framgår av *tabell 97* varierar även sysselsättningsgraden en hel del mellan länderna inom EU. Sysselsättningsgraden är här angiven som andelen sysselsatta i åldrarna 15–64 år i procent av hela befolkningen i samma åldrar. Med detta mått har Danmark, Nederländerna och Storbritannien högre sysselsättningsgrad än Sverige, de fyra länderna ligger vart och ett högt över EU-genom-

snittet och högre än alla övriga länder. Vid en uppdelning mellan könen blir inte mönstret lika entydigt. För männens del har förutom Danmark, Nederländerna och Storbritannien också Portugal, Österrike, Irland, Luxemburg och Tyskland, bland EU-länderna, en högre sysselsättningsgrad än vad Sverige har. Den kvinnliga sysselsättningsgraden är inom EU högst i Danmark, följt av Sverige. Sysselsättningsgraden på Island och i Norge ligger dock på en högre nivå än inom EU, oavsett om man studerar männen respektive kvinnorna var för sig eller hela befolkningen.

Det mått som används i denna jämförelse avser således andelen sysselsatta i åldrarna 15–64 år. Den svenska regeringens nuvarande sysselsättningsmål baseras på en annan åldersindelning, en indelning som ligger närmare vår verklighet. Enligt den senaste budgetpropositionen har regeringen nämligen som mål att "2004 skall 80 procent av befolkningen mellan 20 och 64 år vara sysselsatta" (budgetpropositionen för 2003, finansplanen, prop. 2002/03:1, volym 1).

Tema: Kommunala bostadsbolag

Varför bostadsbolag som tema?

Utvecklingen under 1990-talet karakteriserades av en rad händelser som förändrade förutsättningarna för den svenska ekonomin på ett genomgripande sätt. En process som i hög grad fått en avgörande betydelse för utvecklingen inom bostadssektorn. Sammantaget skapade kombinationen avreglering, strukturomvandling och internationalisering en helt ny bostadspolitisk situation med nya spelregler för bostadsföretagen.

Kommunerna äger genom sina bostadsföretag en stor del av landets fastighetsbestånd, 22 procent av bostäderna i alla upplåtelseformer och cirka 55 procent av hyreslägenheterna (SOU 2001:27). Drygt vart sjätte hushåll bor i en lägenhet som ägs av ett kommunägt bostadsföretag. På grund av sin storlek är dessa företag inflytelserika aktörer på många lokala bostadsmarknader. Flertalet av företagen ombildades under 1990-talet från kommunala stiftelser till aktiebolag. En utveckling som påskyndades när de kommunala bostadsföretagens förmånliga låne- och skatteregler slopades (särslagstiftningen för allmännyttan). Skälen till att stiftelserna ombildades var många som t.ex. att uppnå konkurrens på lika villkor, enklare och snabbare beslutsformer samt förenklade affärsrelationer mellan finansinstitut och näringsliv. Andelen aktiebolag av de kommunägda bostadsföretagen uppgick till nästan 90 procent 2001 och i detta avsnitt begränsas den fortsatta framställningen till att omfatta rörelsedrivande bolag med ett kommunalt aktieinnehav på minst 50 procent.

Under hela 1990-talet fördes en intensiv debatt om de kommunala företagen och deras existensberättigande. Bl.a. har kritiker hävdat att kommunala företag är subventionerade och därmed hämmar konkurrensen. Vidare ifrågasätts om det är rimligt att kommunen kvarstår som ägare när verksamheten ges en privaträttslig form. Innebörden blir då enligt de mest långtgående slutsatserna att kommuner inte ska äga företag. Utförsäljningar, genomförda och föreslagna, har också lett till livliga debatter och i synnerhet i de fall det varit frågan om bostadsföretag.

Marknaden för de kommunala bostadsföretagen befinner sig i obalans. Parallellt med bristen på bostäder i tillväxtregioner är uthyrda lägenheter en stor finansiell påfrestning för företag och kommuner i regioner med en stagnerande eller negativ befolk-

ningsutveckling. I sådana kommuner har det varit nödvändigt med stödåtgärder, i form av statliga bidrag, för att understödja den lokala bostadsmarknaden och för att upprätthålla den kommunala servicen. För att mer långsiktigt försöka lösa dessa problem har riksdagen inrättat en särskild myndighet, Statens bostadsnämnd. Den har till uppgift att ge statligt stöd till omstrukturering av kommunala bostadsföretag.

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att det finns flera motiv till varför det är intressant att granska de kommunala bostadsbolagens utveckling under senare delen av 1990-talet. Exempel på frågor som det kan vara intressant att försöka belysa är:

- Hur har företagens ekonomiska resultat utvecklats?
- Strukturella skillnader med avseende på kommunstorlek där företagen är verksamma
- Bostadsbolag – belastning eller tillgång för kommunen?
- Hur omfattande har utförsäljningarna varit?
- Vilken politisk majoritet har de kommuner där utförsäljningar förekommit?
- Ekonomisk ställning i kommuner som sålt ut delar av eller hela bostadsföretag?

Motiven för bolagisering

Motiven för att bolagisera kommunal verksamhet grundar sig bl.a. på att det finns rättsliga skillnader mellan bolagsformen och förvaltningsformen. Nedan ges några exempel på möjligheter som aktiebolagslagen ger och som anses särskilt efterfraktade i jämförelse med att bedriva verksamhet i förvaltningsform:

- Ökad beslutskompetens och handlingsfrihet för styrelse och VD
- Enklare former för beslutsfattande
- Avsaknad av besvärinstanser
- Utökad sekretess
- Känd organisationsform

De effekter som bolagiseringen förväntas resultera i är av olika slag. Den gemensamma nämnaren är dock att alla effekter, direkta

eller indirekta, anses innebära en förbättrad effektivitet som bl.a. leder till:

- Kostnadsbesparingar
- Renodling av kommunens respektive bolagets ekonomi
- Precisering av roller och ansvar
- Rimlig avkastning på investerat kapital
- Friare löne- och personalpolitik
- Marknads- och affärsorientering
- Konkurrens på lika villkor
- Frigörelse av kapital

Aktiebolag som verksamhetsform kan underlätta då kommunen vill samverka med externa parter men i ibland kan man skönja en viss övertro på bolagsformens förtjänster. Det saknas i stort sett också studier som klargör i vilken utsträckning de förväntade effekterna infriats. I en utredning av Statskontoret, Kommunala verksamheter i egen förvaltning och i kommunala aktiebolag – en jämförande studie, 1993:9, konstateras att organisationsformen kommunal förvaltning eller kommunalt aktiebolag inte är avgörande för om verksamheten bedrivs effektivt. De förutsättningar som kommunallagen ger genom att skapa resultatenheter motsvarar i stort sett bolagsformens möjligheter.

Bolagisering kan i enskilda fall vara ett led i en medveten planering för framtida utförsäljningar eller privatiseringar. Försäljningar till utomstående intressenter är ett sätt att få ut marknadsvärdet på kommunal egendom. I den statliga utredningen, Kommunerna som företagsägare – aktiv koncernledning i kommunal regi, Ds 1992:111, antyds att den finansiella och politiska situationen talar för att kommunerna kommer att sälja ut företag.

Regler och grundläggande krav

De kommunala bolagen ska samtidigt som de tar ett socialt ansvar också ge avkastning på satsat kapital. Här finns en konflikt mellan demokrati och ekonomisk effektivitet som skiljer kommunala bolag från andra aktiebolag. Trots skillnaden regleras båda företags typerna av aktiebolagslagen, men härutöver har vissa regler om kommunernas skötsel av bolagen förts in i kommunallagen. Dess-

utom har reglerna om allmänna handlingar gjorts tillämpliga på kommunala bolag.

Den mest grundläggande skillnaden, som anses gälla, mellan aktiebolag och verksamhet i förvaltningsform är att en bolagsstyrelse är kollektiv till skillnad från nämndarbetet som bygger på att ledamöterna har olika politiska uppfattningar. I aktiebolagets styrelse förväntas ledamöterna arbeta för bolagets "bästa" och därmed avstå från att bedriva partipolitik. Bolagets bästa betyder att verka i enlighet med bolagsordning och ägardirektiv från kommunfullmäktige. Ägaren är i detta sammanhang kommunfullmäktiges majoritet.

Enligt kommunallagen ska kommunstyrelsen dels ha uppsikt över förvaltningsnämndernas verksamhet, dels ha uppsikt över kommunal verksamhet som bedrivs av kommunala aktiebolag. Vidare gäller att fullmäktige ska:

- fastställa det kommunala ändamålet med bolagets verksamhet
- utse samtliga styrelseledamöter
- se till att fullmäktige får yttra sig innan bolaget fattar beslut som är av principiell natur eller av större vikt
- utse minst en lekmanarevisor

När det gäller avgiftsbelagda tjänster som kommunerna tillhandahåller är det inte alltid möjligt att uppnå överensstämmelse mellan kostnader och avgifter. Enligt kommunallagen gäller dock självkostnadsprincipen, vilken innebär att avgifterna inte får överstiga kostnaderna för verksamheten. Principen har mer fått karaktären av en målsättningsprincip, vilket betyder att ett tillfälligt överuttag godtas så länge avgifterna inte påtagligt överstiger verksamhetens beräknade självkostnader.

Rätten att ta del av allmänna handlingar hos myndigheter, offentlighetsprincipen, ska i tillämpliga delar också gälla kommunala aktiebolag. Syftet är att öka insynen i företagen och på så vis göra kommunens roll som ägare tydlig. Det innebär att de kommunägda företagen jämföras med myndigheter när det gäller diarieföring, offentlighet och sekretess samt arkiveringsskyldighet. Exempel när sekretess föreligger är vid uppgifter om affärs- eller driftsförhållanden, upplåning och upphandling.

De flesta kommunala aktiebolag betraktas som upphandlande enheter och lagen om offentlig upphandling ska tillämpas av alla myndigheter och organisationer där det allmänna har ett avgörande inflytande. Det betyder att bolagen ska tillämpa lagens regler vid upphandling av såväl varor som tjänster. De grundläggande principerna för offentlig upphandling är konkurrens, affärsmässighet och objektivitet och att det ekonomiskt mest fördelaktiga alternativet väljs i första hand. Det behöver nödvändigtvis inte vara det lägsta priset utan vid bedömningen ska hänsyn tas till samtliga omständigheter, t.ex. kvalitet, leveranstid och miljöpåverkan.

Huvuddelen av företagen finns i de minsta kommunerna

Större delen av de rörelsedrivande kommunägda bostadsaktiebolagen är verksamma i mindre kommuner. Hälften av samtliga bolag har sin hemvist i kommuner med mindre än 25 000 invånare medan en femtedel finns i gruppen med en folkmängd mellan 25 000 och 75 000.

61 Kommunala bostadsaktiebolag fördelade efter kommungrupper 1996–2001

Municipality-owned housing enterprises divided by group of municipalities 1996–2001

Kommungrupp	Antal kommuner 2001	Antal bostadsföretag					
		1996	1997	1998	1999	2000	2001
Storstadsområden	43	48	53	50	52	51	50
> 75 000	15	32	35	34	36	35	33
25–75 000	55	53	57	56	56	54	55
< 25 000	176	115	125	128	135	143	141
Samtliga	289	248	270	268	279	283	279

Källa: RSV, Standardiserade räkenskapsutdrag (SRU).

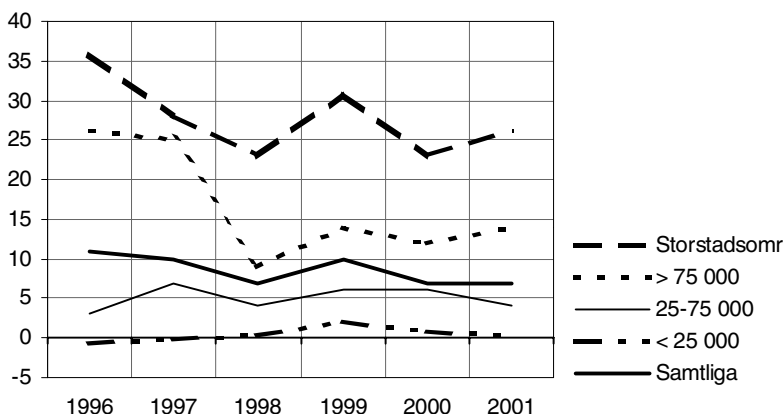
Bostadsföretagen i de mindre kommunerna har en verksamhet som är av betydligt mindre omfattning än de företag som är verksamma i större städer och storstadsområden. I gruppen med högst 25 000 invånare var t.ex. den genomsnittliga omsättningen 2001 fjorton procent av motsvarande omsättning i storstadsområden. Ju högre omsättning ett företag har desto större, i absoluta tal, blir i regel värdet på det redovisade resultatet. Denna skillnad framgår

tydligt av diagram 62 som visar det genomsnittliga resultatet efter finansnetto mellan 1996 och 2001 fördelat efter de olika kommungrupperna.

62 Genomsnittligt resultat efter finansnetto 1996–2001

Average profit/loss after financial items 1996–2001

Miljoner kr

Källa: RSV, Standardiserade räkenskapsutdrag (SRU).

Bostadsföretag i storstadsområden och i kommuner med mer än 75 000 invånare har, från en relativt sett mycket hög nivå, minskat sina genomsnittliga resultat med ca 10 miljoner kronor fr.o.m. 1996 t.o.m. 2001. Företagen i de minsta kommunerna redovisar däremot en mer stabil utveckling men på en betydligt lägre nivå. Deras verksamheter har i genomsnitt gett nollresultat som i stort sett varit bestående under den studerade perioden. För samtliga företag har utvecklingen präglats av en svagt nedåtgående trend som betytt en minskning från 11 miljoner kronor 1996 till 7 miljoner kronor 2001.

Under 1997 och 1998 försämrades resultatet väsentligt i storstadsområdena och i kommuner med mer än 75 000 invånare. En förklaring var den kraftiga ökningen av antalet outhyrda lägenheter. De ökade då med 20 procent i de allmännyttiga bostadsföretagen och nådde sitt maximum 1998. Antalet försålda lägenheter var som störst 1998 och det bidrog också till de försämrade intäkterna genom ett ökat hyresbortfall.

Under 1999 vände utvecklingen då intäkterna steg kraftigt bl.a. på grund av att antalet outhyrda lägenheterna minskade med 11 pro-

cent. Bostadsbolagens genomsnittliga omsättning i storstadsområdena steg med 1 000 miljoner kronor medan motsvarande ökning uppgick till 100 miljoner kronor i kommuner med mer än 75 000 invånare.

Bostadsföretag – en ekonomisk belastning?

Varje år under perioden 1996–2001 har i genomsnitt nästan en tredjedel av samtliga bostadsföretag redovisat ett negativt resultat efter finansnetto. Andelen var som störst 1998 då 40 procent eller 108 företag redovisade underskott. Motsvarande andel i kommuner med högst 25 000 invånare var drygt 50 procent. Därefter har situationen förbättrats och 2001 redovisade 26 procent av samtliga företag underskott.

63 Kommunala bostadsaktiebolag som redovisat underskott (resultat efter finansnetto) 1996–2001

Municipally-owned housing enterprises accounting deficits (profit/loss after financial items) 1996–2001

Kommungrupp	Antal bostadsföretag					
	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Storstadsområden	6	9	11	7	7	4
> 75 000	10	11	15	6	6	4
25–75 000	9	15	15	10	10	15
< 25 000	48	54	67	53	54	49
Samtliga	73	89	108	76	77	72

Källa: RSV, Standardiserade räkenskapsutdrag (SRU).

Företag som redovisar underskott ett enstaka år behöver självklart inte betyda att de blir en ekonomisk belastning för kommunen. Upprepas det däremot ett antal år leder det till problem som kan bli en belastning.

64 Kommunala bostadsaktiebolag som redovisat underskott minst en gång 1996–2001

Municipally-owned housing enterprises accounting deficits at least once during 1996–2001

Kommungrupp	Antal företag, genomsnitt/år	Underskott någon gång 1996–2001
Samtliga	270	201
< 25 000	130	119
25–75 000	55	33
> 75 000	34	24
Storstadsområden	31	25

Källa: RSV, Standardiserade räkenskapsutdrag (SRU).

Andelen företag som någon gång under den studerade perioden redovisat underskott är hög i samtliga grupper. Bostadsföretagen i kommuner med högst 25 000 invånare skiljer sig dock markant från övriga grupper. Där har nästan alla företag, 92 procent eller 119 företag, redovisat underskott minst en gång.

Samma koncentration, till företag i kommuner med högst 25 000 invånare, framträder om företagen fördelas utifrån det sammanlagda antalet år som de redovisat underskott. Totalt har 10 företag redovisat underskott samtliga år under den redovisade perioden. Reduceras åren till 4 ökar antalet företag med underskott till 41. Av dessa tillhörde 80 procent gruppen med högst 25 000 invånare.

65 Kommunala bostadsaktiebolag som redovisat underskott minst 4 år under perioden 1996–2001

Municipally-owned housing enterprises accounting deficits at least four years during 1996–2001

Kommungrupp	Antal bostadsföretag med underskott		
	6 år	5 år	4 år
Samtliga	10	22	41
< 25 000	8	19	33
25–75 000	1	2	2
> 75 000	1	1	4
Storstadsområden	–	–	2

Källa: RSV, Standardiserade räkenskapsutdrag (SRU).

För att säkra företagens fortlevnad har det i vissa fall varit nödvändigt med stödåtgärder i form av ägartillskott. Det har också funnits möjligheter att söka särskilda statliga bidrag. Det har då vanligtvis rört sig om kommuner som bedömt att problemen varit av en sådan omfattning att nödvändiga egna åtgärder allvarligt skulle kunna försämra den kommunala servicen.

Bostadsdelegationen inrättas

En stor del av de ekonomiska problem som bostadsföretagen möter har förorsakats av strukturomvandlingen i samhället som bl.a. inneburit en befolkningsomflyttning till sortstadsområden. Ett omfattande hyresbortfall leder till svårigheter att betala räntor som i kombination med en låg soliditet ofta medför att företagen får kontinuerligt behov av ägartillskott. För att tillfälligtvis hantera frågor om stöd till kommuner med övermäktiga åtaganden för boendet inrättade riksdagen Bostadsdelegationen i juli 1998. I delegationens uppgifter ingick bl.a. att överlägga med enskilda kommuner om lämpliga åtgärder för att t.ex. möjliggöra rekonstruktioner av bostadsföretag.

Totalt har Bostadsdelegationen fördelat ca. 1,7 miljarder kronor (exklusive stöd för borgensförbindelser) under åren 1998 och fram t.o.m. 2001. Huvuddelen av stödet, 88 procent eller 1,5 miljarder kronor, har fördelats till kommuner med mindre än 25 000 invånare.

66 Bostadsdelegationens stöd till kommuner med mindre än 25 000 invånare

Support from the Housing Delegation to municipalities with less than 25 000 inhabitants

Kommungrupp, mindre än 25 000 inv.	År				Summa
	1998	1999	2000	2001	
Antal företag som redovisat underskott	67	53	54	49	–
Antal kommuner som sökt stöd	2	30	34	8	74
Antalet kommuner som beviljats stöd	2	13	18	5	38
Totalt förmedlat belopp, mnkr	21	598	717	155	1 491

Källa: Ansökningar hos Bostadsdelegationen. Finansdepartementet.

Större delen av Bostadsdelegationens stöd betalades ut under 1999 och 2000. Bland de minsta kommunerna med företag som redovisat underskott sökte omkring tre femtedelar bidrag. Ungefär hälften av de sökande beviljades stöd. Det förklarar till viss del att antalet företag med underskott i de minsta kommunerna reducerades med 27 procent under den period som stödet från Bostadsdelegationen delades ut.

67 Bostadsdelegationens stöd till kommuner vars företag gett underskott i minst 4 år

Support from the Housing Delegation to municipalities with housing enterprises accounting deficits for at least four years

Antal år med underskott	Antal bostadsföretag	Antal som sökt bidrag	Antal som beviljats bidrag
6	10	7	2
5	22	15	8
4	41	22	9

Källa: Ansökningar hos Bostadsdelegationen. Finansdepartementet.

Drygt hälften av samtliga bostadsföretag som redovisat underskott minst 4 år sökte bidrag från Bostadsdelegationen. Igenomsnitt beviljades två femtedelar av dem stöd. Anmärkningsvärt är att bara två av sju företag beviljats stöd trots att verksamheterna lämnat underskott 6 år i rad. Det tyder på att det krävdes extremt svåra ekonomiska problem för att bli berättigad till bidrag.

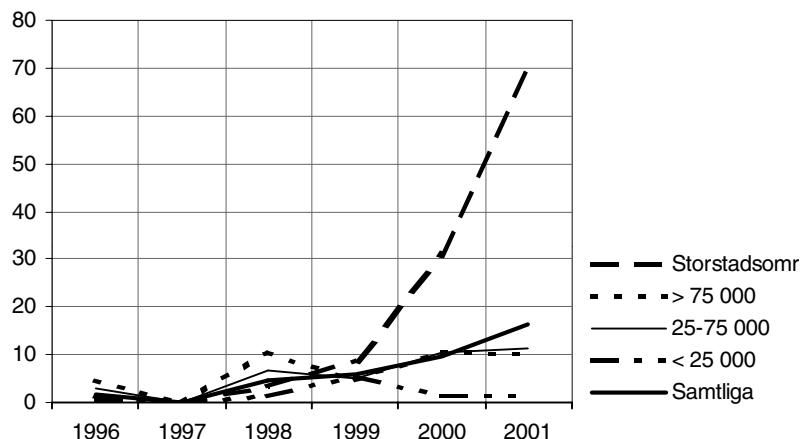
Bostadsbolag – en ekonomisk tillgång?

Som ägare har kommunen möjlighet att ta ut en viss del av ett företags överskott som avkastning på sitt ägarkapital. Ett alternativ till ägarutdelning kan vara att redovisade överskott stannar kvar i företaget som ett sparande när behovet och intresset för utdelning är litet. Det sker vanligtvis genom att medel reserveras i särskilda fonder. Det är då fråga om delar av det överskott som verksamheten gett och som ännu inte är beskattat. Denna form av sparande kan redovisas som obeskattade reserver i bostadsbolagens balansräkningar. Att förfoga över sådana reserver är naturligtvis en tillgång och omfattningen på dem kan ge en viss uppfattning om hur väl företaget är rustat inför framtiden.

68 Obeskattade reserver, mnkr. Genomsnitt per kommungrupp 1996–2001

Untaxed reserves, SEK million. Average per group of municipalities 1996–2001

Miljoner kr

Källa: RSV, Standardiserade räkenskapsutdrag (SRU).

Först 1998, under den studerade perioden, kan man börja tala om att bostadsföretagen började att fondera delar av sina överskott. Tidigare, 1996 och 1997, var de genomsnittliga avsättningarna i de närmaste obefintliga bl.a. därför att så länge som särlagstiftningen gällde fanns det inget större behov att bygga upp reserver.

Det är främst under 2000 och 2001 som bostadsföretagens avsättningar tar fart med undantag för företagen i de minsta kommunerna. I storstadsområden är utvecklingen exceptionell där de fonderade medlen under 2000 och 2001 ökade med i genomsnitt 245 procent respektive 128 procent. Den extrema utvecklingen grundar sig på ett fåtal företag, i storstockholmsområdet, som bl.a. genom utförsäljningar av bostäder kraftigt förbättrade sina extraordinära intäkter. Det gav dem möjlighet att bygga upp obeskattade reserver som uppgick till värden på mellan 300 och 900 miljoner kronor.

Utförsäljning av bostäder

Under senare år har större försäljningar av kommunägda bostäder och försäljningar av hela kommunala allmännyttiga bostadsföretag aktualiserats eller genomförts i flera kommuner. I många kommuner förs idag långtgående diskussioner om det är nödvändigt

att kommunen behöver äga ett bostadsföretag för att ta ansvar för bostadsförsörjningen.

Regeringen har sett allvarligt på utvecklingen och bedömt att en kraftig minskning av det allmännyttiga bostadsbeståndet, på sikt, kan få inverkan på bl.a. tillämpningen av bruksvärdessystemet. Dessutom kan arbetet med att förhindra en ökad segregation försvåras om stora delar av det allmännyttiga beståndet säljs ut. För att förhindra att det sker en allt snabbare avveckling av kommunernas bostadsinnehav har tillfälliga sanktionsregler införts. Lagen om tillfällig minskning av det generella statsbidraget (stopplagen) infördes t.ex. 1999 som berör avyttring av aktier eller andelar från kommunala bostadsföretag. I korthet innebär lagen att kommuner som säljer aktier eller andelar i ett kommunalt bostadsföretag får vidkännas en minskning av det generella statsbidraget.

De kommunala bostadsföretagen har, som andra fastighetsägare, alltid köpt och sålt fastigheter som ett naturligt led i sin fastighetsförvaltning. När det gäller försäljningar kan det finnas olika skäl till varför en kommun önskar sälja hela eller delar av sitt bostadsinnehav. I vissa fall handlar det om att skaffa kapital för att dels stärka och rusta beståndet inför framtida behov, dels förbättra boendemiljön. Ibland kan det vara frågan om en medveten strävan att uppnå ökad konkurrens på hyresmarknaden eller en större mångfald på bostadsmarknaden. Förenklat kan man säga att skälen kan vara antingen finansiella eller ideologiska eller en kombination av båda.

Under perioden 1996 t.o.m. 2001 har i genomsnitt sju kommuner bland SABO:s medlemmar sålt hela företag eller mer än 200 lägenheter per år från sina bostadsbestånd.

69 Kommuner som sålt hela eller delar av sina allmännyttiga bostadsföretag (mer än 200 lgh) 1996–2001

Municipalities where semi-public housing companies have sold out whole enterprises or more than 200 apartments 1996–2001

Antal år	Kommungrupp				Politisk majoritet		
	Storstads- områden	> 75 000	25–75 000	< 25 000	S	B	A ²
1996–2001	17	13	5	5	23	13	4

Källa: SABO, de allmännyttiga bostadsföretagens organisation.

2) Annan majoritet.

Summeras antal kommuner, fördelat efter kommungrupp och politisk majoritet, för varje enskilt år har t.ex. 17 kommuner sålt bostäder i storstadsområden. Av samtliga kommuner som har sålt bostäder tillhörde tre fjärdedelar storstadsområden eller kommuner med mer än 75 000 invånare. När det gäller politisk majoritet var de socialistiskt styrda kommunerna i majoritet.

Omfattningen av försäljningarna kan också beskrivas med hjälp av SABO:s statistik över hur många lägenheter som berörts. Totalt såldes 46 000 lägenheter under perioden 1996–2001 varav drygt hälften försålles under 1998 och 2001. Samtidigt som det förekommit försäljningar har allmännyttan också köpt 17 000 lägenheter vilket betytt att netto minskade beståndet med 29 000. En minskning som motsvarade 3 procent av det totala SABO-beståndet på 860 000 lägenheter.

Kommuner som säljer bostäder skiljer de sig från övriga kommuner i ekonomiskt avseende? En viss vägledning kan man få genom att jämföra resultaten efter finansnetto, som SCB samlar in i de kommunala räkenskaperna. Sätts resultaten från de säljande kommunerna i relation till genomsnittet för riket visar det sig att ungefär två tredjedelar hade ett sämre resultat än genomsnittet åren 1996, 1997 och 1998. Under 1999 sker en påtaglig förändring då drygt 80 procent uppvisade ett bättre resultat än genomsnittet. En andel som minskade och stabiliserade sig på 60 procent 2000 och 2001. Den första delen av perioden präglades således av att de säljande kommunerna hade ett sämre resultat än genomsnittet medan den senare delen av perioden däremot dominerades av säljande kommuner med ett bättre resultat än genomsnittet.

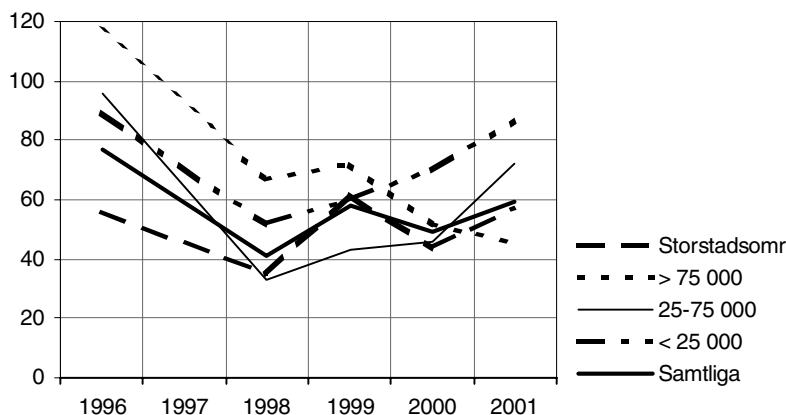
Finansiell styrka på kort och lång sikt

En av de viktigaste uppgifterna för ett företag är att ha grepp om behovet av betalningsberedskap eller likviditet. Med likviditet avses vanligen ett företags förmåga att på kort sikt betala sina utgifter i rätt tid. Ett av de oftast förekommande nyckeltalen för likviditet utifrån balansräkningen är kassalikviditet. Den beräknas som relationen mellan summan av de likvida tillgångarna, omsättningstillgångarna, och summan av kortfristiga skulder. Nyckeltalet visar t.ex. att om omsättningstillgångarna är lika stora eller större än de kortfristiga skulderna så kan företaget betala sina korta skulder utan att behöva sälja sitt varulager, avyttra eller belåna sina anläggningar.

70 Bostadsföretagens genomsnittliga likviditet 1996–2001

The average liquidity of the municipality-owned enterprises 1996–2001

Likviditet, %

Källa: RSV, Standardiserade räkenskapsutdrag (SRU).

OBS! Värden för 1997 är inte inlagda i diagrammet därför att SRU-uppgifterna för 1997 är ofullständiga.

En tumregel för hur stor kassalikviditeten bör vara är att det är önskvärt att den är minst 1 eller 100 procent. Tumregeln ska dock inte användas för strikt då en lämplig nivå varierar mellan olika branscher. Däremot är det viktigt att kunna jämföra hur likviditeten utvecklas under en tidsperiod för att få en uppfattning om ett företags ekonomiska utveckling.

Enligt SABO:s rapport Nyckeltal (Rapport nr 44 Projekt nr 93-053) bör även grundregeln för fastighetsföretag vara att de korta skulderna ska kunna betalas med medel från omsättningstillgångarna. Ett avsteg från grundregeln skulle kunna gälla bostadsföretag som har fastigheter som är lätta att belåna vilket talar för att det går att tänka sig ett lägre värde än 100procent för kassalikviditeten.

Den genomsnittliga likviditeten har försämrats för samtliga kommungrupper mellan 1996 och 2001. Fr.o.m. 1999 har dock utvecklingen varit positiv, speciellt för företagen i de minsta kommunerna. En del av bidragen från Bostadsdelegationen, som under de åren uppgick till nästan 900 miljoner kronor, har förmodligen använts för att minska de kortfristiga skulderna.

Finansiell styrka på lång sikt – soliditet - handlar om hur stabilt ett företag är finansierat och visar dess förmåga att överleva trots tillfälliga motgångar eller t.o.m. underskott flera år i rad. Det vikti-

gaste för att ett företag ska kunna fortleva på lång sikt är att dess verksamhet är lönsam. God soliditet hänger således samman med lönsamheten.

För att få en uppfattning om den långsiktiga betalningsförmågan, utifrån ägarperspektiv, brukar man relatera eget kapital till det totala kapitalet (samtliga tillgångar) i företaget. Eftersom det inte finns några återbetalningskrav på det egna kapitalet är det en trygghet att ha en stor andel eget kapital. Det lånade kapitalet medför däremot utbetalningar i form av räntor och amorteringar och bör därför inte uppgå till en alltför stor del av de samlade tillgångarna.

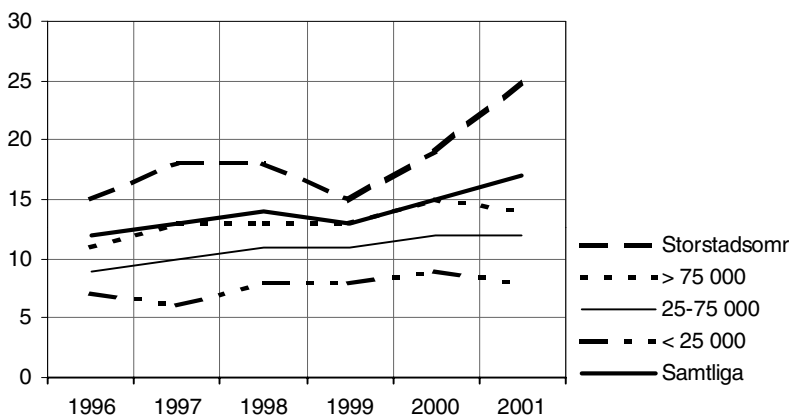
Det vanligaste soliditetsmåttet brukar beräknas som andelen eget kapital i förhållande till det totala kapitalet. Till det egna kapitalet bör också delar av de obeskattade reserverna föras då dessa utgörs av vinstmedel som ännu inte beskattats. Traditionellt brukar 70 procent av de obeskattade reserverna räknas som eget kapital eftersom 30 procent kan ses som en latent skatteskuld och resten som eget kapital. Tillsammans brukar delarna benämnas justerat eget kapital.

Man bör vara mycket försiktig med att låsa sig för generella tumregler när det gäller soliditeten. Den varierar mellan företag i olika branscher och företag av olika storlek och viktigare än nivån är utvecklingen över tiden. Det är också rimligt att anta att mindre företag har sämre soliditet än stora företag.

71 Bostadsföretagens genomsnittliga soliditet 1996–2001

Average equity ratio of the municipalities-owned housing enterprises 1996–2001

Soliditet¹, %

Källa: RSV, Standardiserade räkenskapsutdrag (SRU).

1) Justerat eget kapital/totalt kapital.

Diagram 71 visar att bostadsföretagen i de minde kommunerna till största delen har en lägre soliditet än företagen i storstadsområden och kommuner med mer än 75 000 invånare. Med tanke på att de minsta bostadsföretagen finns där är det knappast överraskande. Ser man till samtliga bostadsföretag har utvecklingen av soliditeten varit positiv, speciellt de två senaste åren. En utveckling som i huvudsak ett fåtal bostadsföretag i Storstockholm bidragit med genom bl.a. kapitaltillskott från utförsäljningar. Delar av dessa intäkter har fonderats vilket väsentligt förbättrat de obeskattade reserverna.

Sammanfattning

Det föreligger väsentliga skillnader mellan de kommunala bostadsbolagen beträffande deras ekonomiska ställning. Den genomsnittliga omsättningen 2001 för företagen i storstadsområdena var t.ex. 7 gånger högre än motsvarande omsättning i kommuner med mindre än 25 000 invånare. Än större blir skillnaden när motsvarande jämförelse görs för det genomsnittliga resultatet efter finansnetto. Det uppgick till 26 miljoner kronor i storstadsområdena vilket var 110 gånger så mycket som i de minsta kommunerna.

Hälften av samtliga företag finns i kommuner med mindre än 25 000 invånare och här finns också majoriteten av de företag vars verksamheter ger underskott. Andelen "förlustföretag" i gruppen har under den redovisade perioden i genomsnitt uppgått till ca. 40 procent. De ekonomiska problem som finns bland de kommunala bostadsbolagen är koncentrerade till de minsta kommunerna.

För att tillfälligtvis hantera frågor om stöd till kommuner med övermäktiga åtaganden för boendet inrättade riksdagen Bostadsdelegationen 1998. Huvuddelen av stödet, 88 procent eller 1,5 miljarder kronor, som betalades ut under åren 1998 och fram t.o.m. 2001 gick till kommuner med högst 25 000 invånare. Ett stöd som bidrog till att andelen "förlustföretag" i denna grupp minskade med 3 procentenheter under 2001. Gruppens negativa utveckling, allt sämre genomsnittliga resultat, fortsatte trots det omfattande stödet. Från 1999 till 2001 sjönk resultatet från 1,9 miljoner till 230 000 kronor. Samma mönster gällde för samtliga företags genomsnittliga resultat. Det minskade från 9,8 miljoner 1999 till 7,1 miljoner 2001.

Nyckeltal som visar finansiell styrka på kort och lång sikt ger delvis en splittrad bild. Utvecklingen av den finansiella styrkan på kort sikt (likviditeten) visar att för samtliga företag har likviditeten i genomsnitt försämrats mellan 1996 och 2001. Fr.o.m. 1999 har utveckling dock varit positiv och speciellt för företagen i de minsta kommunerna. De har förmodligen haft möjlighet att minska sina kortfristiga skulder med hjälp av bidragen från Bostadsdelegationen.

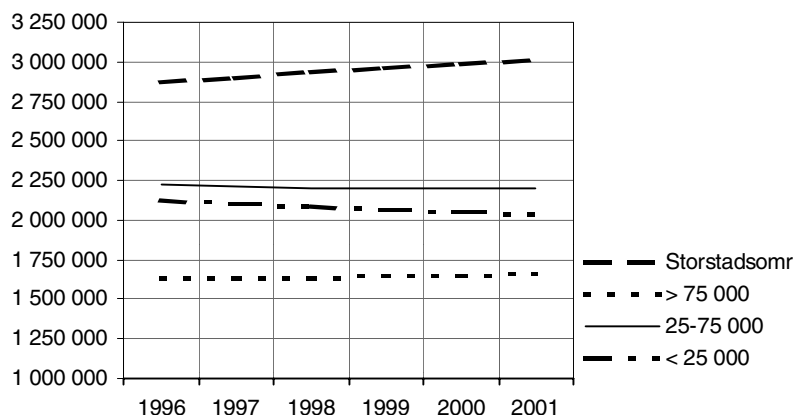
Utvecklingen av den finansiella styrkan på lång sikt (soliditeten) visar i genomsnitt för samtliga företag en positiv utveckling de två senaste åren. Förklaringen är främst stora kapitaltillskott från utförsäljningar av bostäder i Storstockholm. Om man bortser från dessa tillskott som ett fåtal företag stått för skulle soliditeten i stort sett förblivit oförändrad under de två sista åren.

En stor del av de ekonomiska problem som bostadsföretagen möter har förorsakats av strukturomvandlingen i samhället som bl.a. inneburit en befolkningsomflyttning till storstadsområden. Ett omfattande hyresbortfall leder till svårigheter att betala räntor som i kombination med en låg soliditet ofta medför att företagen får kontinuerligt behov av ägartillskott.

72 Befolkningsutvecklingen 1996–2001 fördelad efter kommungrupper

Population and change of population 1996–2001

Invånare

Hur befolkningsutvecklingen 1996–2001 påverkat de olika kommungrupperna framgår av diagram 72. I storstadsområdena har t.ex. befolkningen ökat med 145 000 invånare medan den minskat med 80 000 i de minsta kommunerna. Enligt SCB:s befolkningsprognos fram t.o.m. 2010 kommer storstadsområdena och större städer att fortsätta att växa på bekostnad av bl.a. de mindre kommunerna.

I augusti 2002 tog Statens bostadsnämnd över Bostadsdelegationens uppdrag. Enligt ett pressmeddelande från finansdepartementet får nämnden ett bredare och mer långsiktigt perspektiv. Vidare sägs att den nya myndigheten kommer att få stor betydelse för möjligheterna att långsiktigt skapa balans på bostadsmarknaden i många kommuner med befolkningsminskning. För sin verksamhet disponerar Bostadsnämnden 3 miljarder kronor.

Litteraturförteckning

På de boendes villkor – allmännyttan på 2000- talet Betänkande från utredningen om allmännyttan och bruksvärdet (SOU 1999:148)

Allmännyttan på 2000- talet, beslutsregler vid försäljning av kommunala bostäder. Delbetänkande av Allbo-kommittén (SOU 2000:104)

Allmännyttiga bostadsföretag och kommunernas boendeplanering. Slutbetänkande av Allbo-kommittén (SOU 200:27).

Kommunala företag – en faktabok om den kommunala företagssektorn vid utgången av 1999. Svenska kommunförbundet

Allmännyttans kris – myt eller verklighet. De allmännyttiga bostadsföretagens ekonomiska utveckling 1971–1987. Bo Bengtsson

Affärsmässig allmännytta och kommuners utveckling. SABO Utveckling

Finansiell ställning. Nyckeltal. Litteraturgenomgång och reflektioner. SABO Utveckling

Försäljningar av hela företag och delar av företag (mer än 200 lgh). Statistik från SABO

Midnattstimmen – en fråga om överlevnad. SABO Utveckling

Gryningstimmen – fem förslag för en ljusare framtid SABO Utveckling

Ansökningar hos Bostadsdelegationen.

www.finans.regeringen.se/bostadsdel/ansokningstabell.pdf

Vad kostar verksamheten i Din kommun? Bokslut 2001. Svenska Kommunförbundet och Statistiska centralbyrån

Skolan – Jämförelsetal för skolhuvudmän. Årsrapport 1995 och 1999. Skolverket

Tabelldel

Tabelldelen omfattar i huvudsak de olika kommuntypernas resultaträkningar, finansieringsanalyser och balansräkningar. Därutöver finns i vissa fall sammanställningar över driftkostnader, driftintäkter och investeringsutgifter. Det gäller framför allt kommunalförbund som i textavsnittet redovisas mer översiktligt än övriga kommuntyper.

Samtliga uppgifter i sammanställningarna avser löpande priser.

Den kommunala sektorn

- 73 Resultaträkning och finansieringsanalys 1997–2001
- 74 Balansräkning 1997–2001

Kommunerna

- 75 Resultaträkning och finansieringsanalys 1997–2001
- 76 Balansräkning 1997–2001
- 77 Finansiering av kommunernas kostnader 2001
- 78 Investeringsredovisning för kommuner 2001

Landstingen

- 79 Resultaträkning och finansieringsanalys 1997–2001
- 80 Balansräkning 1997–2001

Kommunalförbund

- 81 Resultaträkning 1999–2001
- 82 Balansräkning 1999–2001
- 83 Driftredovisning 2001
- 84 Investeringsredovisning 2001

Kommunal koncernredovisning

- 85 Resultaträkning 1997–2001
- 86 Balansräkning 1997–2001

Kommunägda företag

87 Resultaträkning 1997–2001

88 Balansräkning 1997–2001

Internationella jämförelser

89 Offentliga sektorns utgifter 1996–1999

90 Offentliga sektorns konsumtion 1995–2001

91 Offentliga utgifter fördelade efter ändamål för elva EU-länder, andel av BNP och andel av totala utgifter, år 2000, procent

92 Offentliga sektorns inkomster i form av skatter och socialförsäkringsavgifter 1999–2000 i EU-länderna, andelar av BNP i procent

93 Offentliga sektorns inkomster i form av skatter och socialförsäkringsavgifter 2000 i EU-länderna, andelar i procent

94 Utgifter för det sociala skyddet i EU-länderna m.fl. 1994–1999, andelar av BNP i procent

95 Utgifter för det sociala skyddet i de nordiska länderna 2000, andelar i procent av BNP m.m.

96 Total folkmängd och folkmängd i vissa åldersgrupper som andelar i procent av hela folkmängden i EU-länderna vid ingången av 2000

97 Sysselsättningsgrad i åldrarna 15–64 år i EU-länderna m.fl. 2000, procent

Tabell 73

Resultaträkning och finansieringsanalys för den kommunala sektorn 1997–2001, miljoner kronor i löpande priser*Profit/loss account and funds statement for the local government sector, SEK million, current prices*

	1997	1998	1999	2000 ⁵	2001
Resultaträkning					
Verksamhetens intäkter	107 678	125 838	127 797	123 336	129 905
Verksamhetens kostnader	-439 111	-473 066	-490 384	-491 283	-523 008
Avskrivningar ¹	-15 876	-16 952	-18 290	-18 049	-17 684
Verksamhetens nettokostnader	-347 309	-364 180	-380 877	-385 996	-410 787
Skatteintäkter	292 845	300 655	317 269	333 828	361 438
Generella statsbidrag/utjämningsbidrag	43 760	54 328	53 728	52 064	49 922
Finansiella intäkter	10 150	11 373	10 156	10 087	10 128
Finansiella kostnader	-8 695	-10 140	-8 678	-8 609	-9 375
Resultat efter skatteintäkter och finansnetto	-9 249	-7 964	-8 134	1 374	1 326
Extraordinära intäkter ¹	9 345	4 613	12 986	7 372	11 208
Extraordinära kostnader ¹	-1 603	-3 190	-7 920	-3 959	-4 985
Årets resultat	-1 507	-6 541	-3 068	4 788	7 549
Finansieringsanalys²					
Tillförda medel					
Resultat efter skatteintäkter och finansnetto	-7 980	-6 911	-7 407	1 374	1 326
Justering reavinst/rea förlust	23 132	24 037	25 003	17 109	19 614
Försäljning av anläggningstillgångar	13 460	7 046	21 051	12 775	16 769
Minskning av långfristiga fordringar	3 830	12 317	1 817	1 587	3 837
Ökning av långfristiga skulder	16 852	8 866	15 676	11 019	8 080
Övr. rörelsekapitalpäv. extraordinära intäkter	825	1 758	1 004	1 596	1 354
Summa tillförda medel	50 119	47 113	57 145	45 460	50 980
Använda medel					
Nettoinvesteringar	24 026	23 791	25 932	21 710	26 347
Övrig ökning av anläggningstillgångar	5 879	1 556	5 156	4 055	1 891
Ökning av långfristiga fordringar	12 289	7 136	11 069	9 189	8 229
Minskning av långfristiga skulder	6 699	19 190	12 748	14 270	8 749
Övr. rörelsekapitalpäv. extraordinära kostnader	949	1 422 ³	1 508	2 135	1 672
Summa använda medel	49 842	53 095	56 413	51 360	46 888

1) Avskrivningar inkl. förändring av pensionsskuld. För 1994 ingår inte avskrivningar, extraordinära intäkter och extraordinära kostnader för kyrkokommuner.

2) Kommunalförbunden ingår inte i finansieringsanalysen.

3) Här ingår för kommunerna semesterlöneskuld med 621.

4) Redovisningen av pensionsskulden förändrades fr.o.m. 1998 då den blandade modellen började användas.

1994-1996 redovisades pensionsskulden exkl.lärare, 1997 inkl.lärare.

5) Fr.o.m.2000 ingår inte Svenska kyrkan i den kommunala sektorn

Tabell 74

Balansräkning för den kommunala sektorn 1997–2001, miljoner kronor i löpande priser*Balance sheet for the local government sector, SEK million, current prices*

	1997	1998	1999	2000 ³	2001
Anläggningstillgångar					
Fastigheter och anläggningar	269 500	271 265	271 887	253 193	258 715
Fordon, maskiner och inventarier	25 241	24 601	25 923	24 499	25 679
Övriga anläggningstillgångar	106 129	97 172	108 468	115 864	120 456
Summa anläggningstillgångar	400 870	393 038	406 278	393 556	404 850
Omsättningstillgångar					
Likvida medel	32 096	28 832	23 163	23 046	24 798
Statsbidragsfordringar	1 762	4 092	5 644	7 750	9 673
Övriga kortfristiga fordringar ¹	44 576	63 361	64 861	74 423	112 984
Summa omsättningstillgångar	78 434	96 285	93 668	105 219	112 984
Summa tillgångar	479 304	489 323	499 945	498 776	517 834
Eget kapital	127 496	269 144	266 025	253 932	268 689
Avsättningar²	..	19 225	34 173	26 134	28 744
Långfristiga skulder	269 915	97 647	103 025	97 527	98 257
Kortfristiga skulder	81 893	103 307	96 722	121 183	122 144
Skulder avsättningar, skulder och eget kapital	479 304	489 323	499 945	498 776	517 834

1) Obligationer och värdepapper ingår i övriga kortfristiga fordringar.

2) Fr.o.m. 1998 redovisas pensionskulden enligt den blandade modellen där pensionsförmåner intjänade före 1998 redovisas under ansvarsförbindelser.

3) Fr.o.m.2000 ingår inte Svenska kyrkan i den kommunala sektorn

Tabell 75

Resultaträkning och finansieringsanalys för kommuner 1997–2001, miljoner kronor i löpande priser*Profit/loss account and funds statement for municipalities, SEK million, current prices*

	1997	1998	1999	2000	2001
Resultaträkning					
Verksamhetens intäkter	74 759	76 689	77 694	78 305	82 455
Verksamhetens kostnader	-303 785	-316 664	-318 794	-328 850	-349 413
därav pensionsutbetalningar, individuell del ¹	..	..	..	-4 416	-5 157
därav förändrad pensionsavsättning ¹	-6 101	-4 818	-5 166	-518	-935
Avskrivningar	-10 721	-11 432	-12 568	-12 889	-12 396
Verksamhetens nettokostnader	-239 747	-251 407	-253 669	-263 434	-279 354
Skatteintäkter ²	197 174	201 954	211 200	226 002	243 447
Generella statsbidrag/Utjämningsbidrag	37 384	46 218	43 060	41 278	39 415
Finansiella intäkter	8 390	9 508	8 033	8 842	9 151
Finansiella kostnader	-8 097	-9 111	-7 694	-7 476	-7 932
därav ränta på pensionsavsättning	..	..	-369	-391	-340
Resultat efter skatteintäkter och finansnetto	-4 896	-2 838	936	5 212	4 727
Extraordinära intäkter	9 286	4 529	12 869	7 359	11 006
Extraordinära kostnader	-1 498	-2 146	-7 560	-3 894	-4 654
Årets resultat³	2 892	-455	6 240	8 677	11 079
Finansieringsanalys					
Tillförda medel					
Resultat efter skatteintäkter och finansnetto	-4 896	-2 838	-936	5 212	4 727
Justering av ej rörelsekapitalpåverkande poster	15 801	16 599	15 897	11 259	11 669
Försäljning av anläggningstillgångar	12 419	5 449	19 147	10 529	15 275
därav finansiella anläggningstillgångar	8 793	3 244	14 294	5 045	11 229
därav övriga anläggningstillgångar	3 626	2 205	4 853	5 485	4 046
Minskning av långfristiga fordringar	3 365	11 497	1 652	1 517	3 827
Ökning av långfristiga skulder	16 204	7 727	10 719	9 056	7 832
Övr. rörelsekapitalpäv. extraordinära intäkter	774	1 709	717	568	147
Summa tillförda medel	43 667	40 143	47 196	38 141	43 477
Använda medel					
Nettoinvesteringar	16 237	17 089	17 648	15 758	19 854
Övrig ökning av anläggningstillgångar	5 879	1 556	5 156	4 055	1 891
Ökning av långfristiga fordringar	11 091	5 163	10 338	8 773	7 981
Minskning av långfristiga skulder	6 314	16 768	8 721	11 999	7 499
Övr. rörelsekapitalpäv. extraordinära kostnader	837	875	1 104	1 385	1 496
Summa använda medel	40 359	41 451	42 967	41 971	38 721
Förändring av rörelsekapital	3 308	-1 308	4 229	-3 830	4 756

1) Redovisningen av pensionsskulden förändrades fr.o.m. 1998 då den blandade modellen började användas. År 2000 redovisas första gången utbetalningen av den individuella delen av pensionen.

2) Redovisningsprincip för slutavräkningen är ändrat fr.o.m. 1999, detta innebär att i skatteintäkterna ingår en prognos för årets slutavräkning samt justering av slutavräkning för året innan, tidigare år ingick enbart slutavräkningen för föregående år.

3) Kan ej jämföras mot det egna kapitalets förändring i balansräkningen, dels på grund av att vissa fastighetsuppskrivningar ej redovisats i resultaträkningen, dels på grund av förändringar av pensionsskulden, dels för att slutavräkningen för kommunalskatten redovisas olika.

Tabell 76

Balansräkning för kommuner 1997–2001, miljoner kronor i löpande priser

Balance sheet for municipalities, SEK million, current prices

	1997	1998	1999	2000	2001
Immateriella anläggningstillgångar	..	715	42	538	272
Mark, byggn.o.tekn.anläggningar	211 382	214 806	214 745	208 424	213 934
Maskiner och inventarier	15 163	14 054	14 036	14 124	15 042
Summa materiella anläggningstillgångar	226 545	228 860	228 781	222 548	228 976
Värdepapper, andelar och bostadsrätter	21 602	22 431	24 301	28 139	28 316
därav i kommunens koncernföretag	..	15 166	11 523	15 985	16 294
därav grundfondsk.o.div.värde-regl.	..	165	197	612	338
Långfristiga fordringar	72 482	62 042	71 384	75 799	80 072
därav hos koncernföretag	60 987	55 925	65 985	70 115	75 545
Summa finansiella anläggningstillgångar	94 084	84 473	95 685	103 938	108 388
Summa anläggningstillgångar	320 629	314 048	324 508	327 024	337 636
Förråd, lager, exploateringsfastigheter	1 233	1 012	1 484	4 364	3 520
Kundfordringar	..	6 697	6 691	6 813	7 117
därav kundfordr.hos koncernföretag	..	629	563	594	879
Diverse kortfristiga fordringar	32 111	25 324	24 605	32 030	30 703
därav fordringar hos staten	1 222	2 071	2 568	4 949	5 460
därav kortfr.fordringar hos koncernföretag	10 672	16 052	10 071	10 893	12 955
Förutbet.kostnader o.uppl.intäkter	..	7 220	8 787	11 984	13 080
Kortfristiga placeringar (i värdepapper)	..	11 258	9 908	10 478	15 059
Summa kortfr.fordringar och placeringar	32 111	50 499	49 992	61 305	65 959
Kassa och bank	16 319	10 826	10 275	12 004	13 858
Summa omsättningstillgångar	49 663	62 337	61 750	77 673	83 337
Summa tillgångar	370 292	376 385	386 258	404 697	420 973
Rörelsekapital	-9 327	-8 548	-1 718	-10 089	-1 055
Anläggningsskapital	131 760	215 011	211 797	226 859	234 923
Summa eget kapital	122 433	206 463	210 079	216 770	233 868
Avsättningar för pensioner och likn.förpliktelser ²	..	7 228	13 141	8 435	8 219
Andra avsättningar	..	3 136	8 323	3 792	5 263
Summa avsättningar	..	10 364	21 464	12 227	13 482
Lån i banker och kreditinstitut	81 511	68 098	79 881	77 423	80 073
Lån i utländsk valuta	11 355	12 141	4 349	2 677	1 965
Redovisad pensionsskuld	89 653	..	..	..	..
Långfristiga skulder till koncernföretag	..	2 155	1 745	2 348	1 727
Checkkredit, övriga långfristiga skulder	6 350	6 279	5 271	5 490	5 466
Summa långfristiga skulder	188 869	88 673	91 247	87 938	89 231
Kortfr.skulder o leverantörsskulder till koncernföretag	3 849	11 258	5 629	5 916	6 878
Skulder till staten	..	2 236	2 283	2 384	3 141
Upplupna semesterlöner	9 636	8 747	9 557	9 360	11 056
Uppl. pensionskostn.och löneskatt individuell del ²	..	..	..	15 750	7 651
Övriga kortfristiga skulder	45 505	48 644	45 998	54 352	55 666
Summa kortfristiga skulder	58 990	70 885	63 467	87 762	84 392
Summa skulder	247 859	159 558	154 716	175 700	173 623
Skulder, avsättningar och eget kapital	370 292	376 385	386 258	404 697	420 973

1) Följden av den nya redovisningslagen, som tillämpas fr.o.m. bokslutsår 1998, är bl.a. nya poster och vissa definitionsförändringar.

2) Fr.o.m.år 2000 ingår avsättning för löneskatten samtidigt som avsättningen minskar och kortfristiga skulder ökar pga. att utbetalningar av den individuella delen av pensionen görs.

Tabell 77

Finansiering av kommunernas kostnader 2001, miljoner kronor

Financing of municipal activities, SEK million

	Driftkost- nader	Finansiering			Netto- kost- nader
		Avgifter	Externa bostads- o lokalhyror	Övriga externa intäkter	
Politisk verksamhet					
Nämnd- och styrelseverksamhet	2 309	41	0	64	2 204
Stöd till politiska partier	333	0	0	0	333
Revision	281	0	0	6	276
Övrig verksamhet	1 318	16	1	60	1 241
Summa	4 241	57	1	130	4 053
Infrastruktur skydd m.m.					
Fys.o.tekn.planering,bostadsförb.	3 667	706	178	763	2 020
Näringslivsfrämjande åtgärder	1 569	31	13	429	1 096
Konsument-och energirådgivning	105	1	0	29	75
Turistverksamhet	721	92	43	137	449
Gator, vägar och parkering	9 184	1 244	9	1 092	6 839
Parker	2 226	37	12	219	1 959
Miljö-o.hälsoskydd, myndigh.utövn.	1 177	279	1	75	821
Miljö-hälsa o.hållbar utveckling	821	29	0	397	396
Alkoholtilstånd m.m.	60	41	0	10	8
Räddningstjänst	5 030	193	55	263	4 519
Totalförsvär och samhällsskydd	202	8	1	126	67
Summa	24 762	2 661	312	3 540	18 249
Kulturverksamhet					
Stöd till studieorganisationer	582	0	3	0	578
Allmän kulturverksamhet, övrigt	2 943	88	38	567	2 250
Bibliotek	3 311	76	4	168	3 063
Musikskola / kulturskola	1 658	194	1	34	1 429
Summa	8 494	358	46	769	7 321
Fritidsverksamhet					
Allmän fritidsverksamhet	2 048	23	19	83	1 923
Idrotts- och fritidsanläggningar	5 552	564	148	491	4 349
Fritidsgårdar	1 564	23	10	86	1 445
Summa	9 164	610	177	660	7 717
Förskoleverksamhet och skol- barnsomsorg					
Öppen förskola	306	2	1	6	297
Förskola	27 489	3 922	71	400	23 096
Familjedaghem 0 - 12 år	3 539	642	0	10	2 887
Öppen fritidsverksamhet	154	6	0	11	138
Fritidshem	9 599	2 284	3	90	7 222
Summa	41 087	6 856	75	517	33 639
Utbildning					
Förskoleklass	3 788	9	2	32	3 745
Grundskola	64 632	167	36	1 444	62 985
Obligatorisk särskola	3 154	27	0	69	3 058
Gymnasieskola	24 447	162	45	939	23 301
Gymnasiesärskola	1 205	9	4	63	1 129
Grundläggande vuxenutbildning	910	2	1	111	797
Gymnasial vuxenutb.o.påbyggn.utb.	5 554	54	5	3 339	2 156
Särvux	125	0	0	5	120
Högskoleutbildning	486	28	4	222	233
Svenska för invandrare	773	5	10	50	708
Uppdragsutbildning	632	61	3	536	33
Summa	105 707	524	110	6 809	98 264

Tabell 77 (forts.)

	Driftkost- nader	Finansiering			Netto- kost- nader
		Avgifter	Externa bostads- o lokalhyror	Övriga externa intäkter	
Primärvård	390	36	0	185	169
Hälso-o.sjukvård Gotland	795	15	1	49	730
Färdtjänst/riksfärdtjänst	1 434	76	14	38	1 306
Vård och omsorg om äldre och funktionshindrade					
Vård och omsorg enl. SoL o. HSL	74 492	4 062	2 835	2 487	65 108
Insatser enligt LSS och LASS	25 355	201	436	6 020	18 698
Förebyggande verksamhet	1 909	89	26	249	1 545
Summa	101 756	4 352	3 297	8 756	85 351
Individ och familjeomsorg					
<i>Missbrukarvård för vuxna</i>					
Institutionsvård vuxna missbrukare	1 994	45	3	81	1 865
Familjehemsvård vuxna missbrukare	130	2	0	2	126
Öppna insatser vuxna missbrukare	1 813	37	148	86	1 542
Summa	3 937	84	151	169	3 533
<i>Barn och ungdomsvård</i>					
Institutionsvård barn och unga	3 927	28	1	96	3 802
Familjehemsvård barn och unga	2 514	22	1	107	2 384
Öppna insatser barn och unga	2 359	11	7	76	2 265
Summa	8 800	61	9	279	8 451
<i>Övrig individ- och familjeomsorg</i>					
Övrig vuxenvård	1 387	11	77	87	1 212
Ekonomisk bistånd	9 787	52	29	437	9 269
Summa individ-och familjeomsorg	23 911	208	266	972	22 465
Familjerätt	392	7	0	20	365
Särskilt riktade insatser					
Flyktingsmottagande	2 177	65	14	1 938	160
Arbetsmarknadsåtgärder	4 917	45	13	2 153	2 706
Summa	7 094	110	27	4 091	2 866
Summa egentlig verksamhet	329 226	15 870	4 326	26 536	282 494
Näringsliv och bostäder					
Arbetsområden och lokaler	1 730	20	982	1 219	-491
Hamnverksamhet	512	268	14	267	-37
Kommersiell verksamhet	894	47	181	540	125
Bostadsverksamhet	1 830	17	578	1 143	92
Summa	4 966	352	1 755	3 169	-311
Kommunikationer					
Flygtrafik	227	49	1	55	122
Buss, bil och spårbunden trafik	2 824	740	4	106	1 975
Sjötrafik	67	24	0	26	17
Summa	3 118	813	5	186	2 114
Energi vatten och avfall					
Elförsörjning+ gasförsörjning	362	452	0	104	-195
Fjärrvärmeförsörjning	545	407	1	104	33
Vattenförsörjning och avloppsh.	8 153	7 489	4	217	443
Avfallshantering	3 901	3 533	4	204	159
Summa	12 960	11 881	9	629	441
Summa driftverksamhet	350 270	28 916	6 095	30 521	284 738

Tabell 78

Investeringsredovisning för kommuner 2001, miljoner kronor

Municipalities' investments, SEK million

Verksamhetsblock/-områden	Investerings- utgifter	Därav			Investeringsin- komster	Därav	
		Entreprenader	Inköp av maskiner o inventarier	Inköp av mark, byggn. tekn.anlägg.		Statliga investeringsb.	Försälj av anlägggn. tillgångar
Politisk verksamhet	164	111	27	3	27	12	5
Infrastruktur skydd m.m.							
Fys.o.tekn.planering,bostadsförb.	914	338	53	399	616	23	474
Näringslivsfrämj.åtg. turistverksamhet o.konsum.-o.energirådg.	104	57	18	7	26	7	5
Gator, vägar och parkering	3 406	2 476	119	41	829	504	14
Parker	339	182	39	13	31	6	10
Miljö- och hälsoskydd, alkoholtillst.	48	25	8	0	17	12	0
Räddningstjänst	256	28	181	1	20	10	7
Totalförsvar och samhällsskydd	9	4	3	0	6	3	0
Summa	5 076	3 110	421	461	1 545	565	510
Kultur och fritid	1 203	739	233	95	71	18	1
Förskoleverks.o.skolbarnsoms.	311	192	63	23	4	0	3
Utbildning							
Förskoleklass	61	43	15	0	0	0	0
Grundskola inkl. obligatorisk särskola	2 807	1 936	553	42	59	28	8
Gymnasieskola inkl gymnasie-särskola	989	417	392	57	14	3	5
Övrig utbildning	139	42	72	2	17	8	0
Summa	3 996	2 438	1 032	101	90	39	13
Hälso-o.sjukvård inkl.primärvård	18	2	13	0	0	0	0
Vård och omsorg om äldre och funktionshindrade	1 270	815	296	45	38	28	5
Individ- och familjeomsorg	45	9	27	1	2	0	1
Särskilt riktade insatser	18	3	11	0	5	3	0
Summa egentlig verksamhet	12 101	7 419	2 123	729	1 782	665	538
Näringsliv och bostader							
Arbetsområden och lokaler	1 327	956	13	200	186	37	84
Hamnverksamhet	273	237	14	6	64	11	25
Kommersiell verksamhet	192	154	5	6	32	10	7
Bostadsverksamhet	1 313	990	4	137	362	23	204
Summa	3 105	2 337	36	349	644	81	320
Kommunikationer							
Flygtrafik	55	50	3	1	27	13	0
Buss, bil och spårbunden trafik	353	316	1	1	270	258	0
Sjötrafik	3	2	0	0	0	0	0
Summa	411	368	4	2	297	271	0
Energi vatten och avfall							
El- och gasförsörjning	55	9	12	5	2	0	0
Fjärrvärmeförsörjning	152	97	5	0	33	21	6
Vattenförsörjning och avloppshantering	2 057	1 326	97	24	196	42	15
Avfallshantering	306	175	64	12	40	21	16
Summa	2 570	1 607	178	41	271	84	37
Gemensamma lokaler	3 921	3 183	79	234	364	61	158
Gemensamma verksamheter	1 217	250	641	71	113	19	57
Totalsumma	23 325	15 164	3 061	1 426	3 471	1 181	1 110

Tabell 79

Resultaträkning och finansieringsanalys för landsting 1997–2001, miljoner kronor, löpande priser*Profit/loss account and funds statement for county councils, SEK million, current prices*

	1997	1998	1999 ³⁾	2000	2001
Resultaträkning					
Verksamhetens intäkter	22 454	38 056	38 859	40 908	42 760
Verksamhetens kostnader	-116 110	-136 644	-150 227	-158 570	-169 167
Därav förändring av pensionsavsättning ¹⁾	-3 016	-2 642	-2 376	-5 659	-5 071
Avskrivningar	-4 336	-4 657	-4 845	-4 963	-5 081
Verksamhetens nettokostnader	-97 992	-103 245	-116 213	-122 625	-131 488
Skatteintäkter	86 282	88 977	99 428	107 826	117 991
Generella statsbidrag ²⁾	6 799	8 533	11 050	10 786	10 507
Finansiella intäkter	1 291	1 352	1 407	1 222	949
Finansiella kostnader	-372	-747	-792	-1 035	-1 345
Resultat efter skatteintäkter och finansnetto	-3 992	-5 130	-5 121	-3 826	-3 386
Extraordinära intäkter	43	3	100	0	193
Extraordinära kostnader	-89	-1 038	-353	-53	-327
Årets resultat	-4 038	-6 165	-5 374	-3 878	-3 520
Finansieringsanalys					
Tillförda medel					
Resultat efter skatteintäkter och finansnetto	-3 992	-5 130	-5 121	-3 826	-3 386
Justering av ej rörelsekapitalpåverkande poster	7 333	7 415	7 623	5 850	7 945
Försäljning av anläggningstillgångar	951	1 505	1 689	2 246	1 494
Minskning av långfristiga fordringar	465	518	165	70	10
Ökning av långfristiga skulder	347	1 139	4 610	1 963	248
Övr. rörelsekapitalpäv. extraordinära intäkter	36	43	280	1 028	1 207
Summa tillförda medel	5 140	5 490	9 246	7 331	7 518
Använda medel					
Nettoinvesteringar	6 627	5 713	7 071	5 952	6 493
Ökning av långfristiga fordringar	1 178	1 973	558	416	248
Minskning av långfristiga skulder	385	330	4 027	2 271	1 250
Övr. rörelsekapitalpäv. extraordinära kostnader	101	544	401	750	176
Summa använda medel	8 291	8 560	12 057	9 389	8 167
Förändring av rörelsekapital	-3 151	-3 070	-2 811	-2 058	-649

1) Redovisning av pensionsskulden förändrades fr.o.m. 1998 då den blandade modellen började användas.

2) Här ingår skatteutjämningsbidraget netto och ersättningar från sjukförsäkringen.

3) 1999 års resultat är inte helt jämförbart med tidigare år. Fr.o.m. 1999 ingår landstingsdelarna för kommunerna Malmö och Göteborg i landstingssektorn.

Tabell 80

Balansräkning för landsting 1997–2001, miljoner kronor i löpande priser*Balance sheet for county councils, SEK million, current prices*

	1997	1998	1999 ²⁾	2000	2001
Anläggningstillgångar					
Värdepapper, andelar, bostadsrätter	3 203	3 406	3 237	6 698	7 551
Långfristiga fordringar	5 251	6 343	6 861	3 119	2 733
Inventarier	8 201	8 669	10 283	9 843	10 086
Fastigheter och mark	45 691	44 336	45 020	44 331	44 315
Övriga anläggningstillgångar	1 406	16	96	234	125
Summa anläggningstillgångar	63 752	62 770	65 497	64 225	64 810
Omsättningstillgångar					
Likvida medel	10 206	11 657	8 451	10 526	10 366
Kundfordringar och övr. fordringar	7 990	9 248	11 448	11 999	12 736
Statsbidragsfordringar	540	1 354	3 076	2 801	4 213
Förråd	888	924	1 114	1 033	1 025
Summa omsättningstillgångar	19 624	23 183	24 089	26 359	28 340
Summa tillgångar	83 376	85 953	89 586	90 585	93 150
Eget kapital					
Rörelsekapital	-155	-2 683	-5 243	-6 042	-8 132
Anläggningsskapital	-10 055	50 238	45 936	42 605	42 329
Summa eget kapital	-10 210	47 555	40 693	36 564	34 197
Avsättningar¹⁾					
Avsättningar för pensioner intj. fr.o.m. 1998	..	6 938	9 872	9 235	9 572
Andra avsättningar	..	1 923	2 837	4 407	5 381
Summa avsättningar		8 861	12 709	13 642	14 953
Långfristiga skulder					
Redovisad pensionsskuld ¹⁾	69 737	..	..	..	..
Lån i banker och kreditinstitut	2 072	2 640	5 363	3 286	6 127
Lån i utländsk valuta	337	159	144	157	172
Övriga långfristiga skulder	1 661	872	1 345	4 535	1 229
Summa långfristiga skulder	73 807	3 671	6 852	7 978	7 528
Kortfristiga skulder					
Leverantörsskulder	4 810	7 952	9 066	9 587	10 005
Skatteskulder	831	365	506	627	664
Upplupna kostnader och förutbetalda int	4 735	6 601	10 945	12 866	9 543
Semesterlöneskulder	4 023	4 075	4 864	4 978	5 249
Övriga kortfristiga skulder	5 379	6 873	3 951	4 343	11 011
Summa kortfristiga skulder	19 778	25 866	29 332	32 401	36 472
Skulder, avsättningar och eget kapital	83 375	85 953	89 586	90 585	93 150

1) Redovisning av pensionsskulden redovisas 1998 enligt den blandade modellen där pensionsförmåner intjänade före 1998 redovisas under ansvarsförbindelser.

2) 1999 års resultat är inte helt jämförbart med tidigare år. Fr.o.m. 1999 ingår landstingsdelarna för kommunerna Malmö och Göteborg i landstingssektorn.

Tabell 81**Resultaträkning för kommunalförbund 1999–2001, miljoner kronor i löpande priser***Profit/loss account for municipal associations, SEK million, current prices*

	1999	2000	2001
Resultaträkning			
Rörelsens intäkter	3 582	4 123	4 690
Rörelsens kostnader	-3 357	-3 863	-4 428
Rörelseresultat före avskrivningar	225	260	262
Avskrivningar	-158	-197	-207
Rörelseresultat efter avskrivningar	67	63	55
Finansiella intäkter	20	23	28
Finansiella kostnader	-95	-98	-98
Resultat efter finansiella intäkter o kostnader	-8	-12	-15
Extraordinära intäkter	8	13	9
Extraordinära kostnader	-4	0	-3
Resultat före bokslutsdispositioner o skatt	-4	1	-9
Bokslutsdispositioner	2	-12	-1
Skatt	0	0	0
Årets resultat	-2	-11	-10

Tabell 82**Balansräkning för kommunalförbund 1998–2001, miljoner kronor i löpande priser***Balance sheet for municipal associations, SEK million, current prices*

	1999	2000	2001
Omsättningstillgångar			
Likvida medel	374	516	574
Kortfristiga fordringar	561	651	711
Förråd	19	20	22
Summa omsättningstillgångar	954	1 187	1 307
Anläggningstillgångar			
Långfristiga fordringar	47	37	53
Maskiner och inventarier	463	532	551
Fastigheter	421	438	466
Övriga anlägg.tillgångar	1 397	1 300	1 334
Summa anläggningstillgångar	2 328	2 307	2 404
Summa tillgångar	3 282	3 494	3 711
Skulder			
Kortfristiga skulder	868	1 020	1 280
Långfristiga skulder	1 780	1 611	1 498
Summa skulder	2 648	2 631	2 778
Avsättningar	..	265	309
Eget kapital	634	598	624
Summa skulder o eget kapital	3 282	3 494	3 711

Tabell 83**Driftredovisning för kommunalförbund 2001, miljoner kronor***Operations accounts for municipal associations, SEK million*

Verksamhet	Driftkost- nader	Därav Löner	Drift- intäkter	Därav		
				Externa avgifter	Medlems- avgifter	Förs. av verksamh.
Infrastruktur	1 995	913	1 893	132	1 001	402
Utbildning	1 837	635	1 868	79	1 118	408
Fritid och kultur	67	24	69	9	28	4
Individ och familj	91	51	95	4	5	31
Äldre o funktionshindrade	48	2	48	0	46	0
Kommunikationer	257	9	257	0	67	0
Energi, vatten och avfall	290	50	441	35	215	9
Näringsliv o bostäder	5	0	8	8	0	0
Totalt	4 590	1 684	4 679	267	2 480	854

Tabell 84**Investeringsredovisning för kommunalförbund 2001, miljoner kronor***Municipal associations' investments, SEK million*

Verksamhet	Byggn. o anlägg- ningar	Inköp av mask. o inventarier	Övriga investe- ringar	Summa invest.- utgifter
Infrastruktur	18	156	6	180
Utbildning	0	37	16	53
Fritid och kultur	0	0	0	0
Individ och familj	1	0	0	1
Äldre o funktionshindrade	0	1	0	1
Kommunikationer	0	2	0	2
Energi, vatten och avfall	54	35	8	97
Näringsliv o bostäder	0	0	0	0
Totalt	73	231	30	334

Tabell 85

Resultaträkning för kommunala koncerner 1997–2001, miljoner kronor i löpande priser*Profit/loss account for municipal groups, SEK million, current prices*

	Koncern					Kommun
	1997	1998	1999	2000	2001	2001
Resultaträkning						
Verksamhetens intäkter	160 456	158 363	154 338	156 481	168 582	82 455
Verksamhetens kostnader	-356 389	-364 689	-365 946	-374 973	-398 936	-349 413
Avskrivningar	-21 669	-22 189	-23 604	-23 840	-24 990	-12 396
Verksamhetens nettokostnader	-217 602	-228 515	-235 212	-242 332	-255 344	-279 354
Skatteintäkter ¹	197 174	201 954	211 200	226 002	243 447	243 447
Statsbidrag	37 384	46 218	43 060	41 278	39 415	39 415
Finansiella intäkter	6 653	6 987	7 052	5 103	4 145	9 151
Finansiella kostnader	-24 476	-24 001	-19 399	-18 431	-17 833	-7 932
Resultat efter skatteintäkter och finansnetto	-867	2 664	6 703	11 620	13 830	4 727
Extraordinära intäkter	5 130	9 524	5 506	8 622	6 527	11 006
Extraordinära kostnader	-1 557	-1 476	-6 168	-6 539	-3 229	-4 654
Skattekostnader	-961	-1037	-1281	-1688	-3010	..
Årets resultat	1 745	9 654	4 760	12 015	14 118	11 079

1) Redovisningsprincipen för slutavräkning är ändrad fr.o.m.1999, detta innebär att i skatteintäkterna ingår en prognos för årets slutavräkning samt justering av slutavräkning för året innan, tidigare år ingick enbart slutavräkningen för föregående år.

Tabell 86

Balansräkning för kommunala koncerner 1997–2001, miljoner kronor i löpande priser*Balance sheet for municipal groups, SEK million, current prices*

	Koncern					Kommun
	1997	1998	1999	2000 ¹	2001	2001
Immateriella anläggningstillgångar	..	2 124	938	1 727	1 816	272
Mark,bygggn.o.tekn.anläggningar	516 431	506 475	509 424	504 454	516 531	213 934
Maskiner och inventarier	55 644	48 196	49 281	49 511	53 958	15 042
Summa materiella anläggningstillgångar	572 075	554 671	558 705	553 965	570 489	228 976
Värdepapper, andelar och bostadsrätter	6 887	13 900	17 118	19 168	18 007	28 316
Långfristiga fordringar	7 197	7 598	6 989	8 041	7 021	80 072
Summa finansiella anläggningstillgångar	14 084	21 498	24 107	27 209	25 028	108 388
Summa anläggningstillgångar	586 159	578 293	583 750	582 900	597 333	337 636
Förråd,lager,exploateringsfastigheter	4 011	3 930	3 498	6 517	5 713	3 520
Kortfristiga placeringar (i värdepapper)	..	12 588	11 916	12 397	15 457	15 059
Övriga kortfristiga tillgångar	32 974	32 512	34 451	41 420	44 258	50 900
Summa kortfr. fordr. o placeringar	34 398	45 100	46 367	53 817	59 715	65 959
Kassa och bank	26 203	18 395	17 359	17 011	17 772	13 858
Summa omsättningstillgångar	64 612	67 425	67 224	77 345	83 200	83 337
Summa tillgångar	650 771	645 718	650 974	660 246	680 533	420 973
Eget kapital	146 323	241 255	239 236	245 697	271 150	233 868
Avsättn.för pensioner o.likn.förpliktelser ²	..	10 164	18 831	12 308	12 279	8 219
Andra avsättningar	..	8 778	14 233	10 686	13 866	5 263
Summa avsättningar	..	18 942	33 065	22 994	26 145	13 482
Lån i banker och kreditinstitut	267 626	274 322	278 023	269 961	266 849	80 073
Lån i utländsk valuta	12 544	12 462	5 050	2 780	1 993	1 965
Redovisad pensionsskuld	93 584	..	..	..	..	..
Övriga långfristiga skulder	38 750	7 543	6 388	5 494	8 145	7 193
Summa långfristiga skulder	412 504	294 327	289 461	278 235	276 987	89 231
Kortfristiga skulder²	91 944	91 194	89 212	113 320	106 251	84 392
Summa skulder	504 448	385 521	378 673	391 555	383 238	173 623
Skulder, avsättningar och eget kapital	650 771	645 718	650 974	660 246	680 533	420 973

1) Följden av den nya redovisningslagen, som tillämpas fr.o.m. bokslutsåret 1998, är bl.a.

nya poster och vissa definitionsförändringar.

2) Fr.o.m. år 2000 har avsättning för pensioner förts över till upplupen pensionskostnad individuell del och ingår därmed i kortfristiga skulder, även uppl. löneskatt ingår.

Tabell 87

Resultaträkning för kommunägda företag 1997–2001, miljoner kronor i löpande priser*Profit/loss account for municipality-owned enterprises, SEK million, current prices*

	1997	1998	1999	2000	2001
Resultaträkning					
Omsättning	113 402	122 271	118 858	129 706	134 559
Kostnader	-80 924	-88 316	-89 651	-95 366	-100 414
Resultat före avskrivningar	32 478	33 955	29 207	34 340	34 145
Avskrivningar	-10 086	-11 609	-11 284	-13 139	-13 419
Resultat efter avskrivningar	22 392	22 346	17 923	21 201	20 726
Finansiella intäkter	6 987	6 144	11 607	18 040	9 903
Finansiella kostnader	-22 232	-23 237	-16 803	-20 185	-19 079
Resultat efter finansiella intäkter o kostnader	7 147	5 253	12 727	19 056	11 550
Extraordinära intäkter	3 951	3 590	2 621	6 304	14 023
Extraordinära kostnader	-1 176	-1 066	-3 404	-12 655	-9 020
Resultat före bokslutsdispositioner	9 922	7 777	11 944	12 705	16 553
Bokslutsdispositioner	-3 214	-2 533	-877	-2 992	-4 786
Skatt	-573	-988	-1483	-2 088	-2 616
Redovisat årsresultat	6 135	4 256	9 584	7 625	9 151

Tabell 88

Balansräkning för kommunägda företag 1997–2001, miljoner kronor i löpande priser*Balance sheet for municipality-owned enterprises, SEK million, current prices*

	1997	1998	1999	2000	2001
Anläggningstillgångar					
Immateriella tillgångar	..	3 307	2 207	3 485	3 308
Mark, byggn. och tekn. anläggningar	269 351	287 451	301 980	291 995	289 243
Maskiner och inventarier	47 164	50 999	58 652	74 436	79 254
Summa materiella anläggningstillgångar	316 515	338 450	360 632	366 431	368 497
Aktier och andelar	46 014	72 973	61 510	95 818	84 381
Långfristiga fordringar	27 448	41 401	39 033	64 334	45 147
Summa finansiella anläggningstillgångar	73 462	114 374	100 543	160 152	129 528
Summa anläggningstillgångar	389 977	456 131	463 382	530 068	501 333
Omsättningstillgångar					
Förråd och lager	2 748	3 246	3 259	3 579	4 423
Övriga kortfristiga placeringar	..	3 076	3 887	2 542	3 722
Övriga kortfristiga fordringar	33 349	36 941	46 543	44 216	61 550
Kassa och bank	9 244	8 819	15 594	8 631	11 073
Summa omsättningstillgångar	45 341	52 082	69 283	58 968	80 768
Summa tillgångar	435 318	508 213	532 665	589 036	582 101
Eget kapital	74 289	103 391	97 703	125 153	129 980
Avsättningar					
Avsättningar till pensioner	..	4 203	4 113	4 053	3 774
Övriga avsättningar	..	870	1 968	4 443	6 368
Summa avsättningar	..	5 073	6 081	8 496	10 142
Långfristiga skulder					
Lån från aktieägarna	28 049	46 512	60 666	55 969	68 183
Övriga långfristiga skulder	..	268 969	276 267	294 297	263 790
Summa långfristiga skulder	..	315 481	336 933	350 266	331 973
Obeskattade reserver	21 214	24 126	30 480	35 216	39 643
Kortfristiga skulder					
Leverantörsskuld	10 036	11 001	11 450	12 100	13 170
Övriga kortfristiga skulder	..	49 141	50 018	57 805	57 193
Summa kortfristiga skulder	..	60 142	61 468	69 905	70 363
Summa skulder och eget kapital	435 318	508 213	532 665	589 036	582 101

Vissa poster som nu redovisas i 1997 års balansräkning misstämmer med tidigare publicerade uppgifter. Det beror på brister i redovisningen som i efterhand har rättats till.

Aktier o andelar, långfristiga fordringar, eget kapital och långfristiga skulder ökade kraftigt mellan 1997 och 1998. Förklaringen är att Stockholms stad förvärvade aktier i koncernen Birka Energi AB.

Tabell 89**Offentliga sektorns utgifter 1996–1999 i EU-länderna, andelar av BNP i procent***General government expenditure in the European Union, percentage of GDP*

	Andel i procent, år			
	1996	1997	1998	1999
Belgien	53,2	51,6	50,9	50,7
Danmark	59,8	58,1	57,1	56,0
Finland	59,9	56,8	53,4	52,0
Frankrike	55,5	55,0	54,0	53,8
Grekland	57,3	55,6	55,4	56,4
Irland	39,7	37,8	35,6	35,8
Italien	53,2	51,1	49,5	48,8
Luxemburg	45,4	43,3	43,1	42,7
Nederländerna	49,6	48,2	47,1	46,5
Portugal	45,5	44,3	43,9	44,9
Spanien	43,8	42,2	41,8	40,7
Storbritannien	44,2	42,0	40,7	39,9
Sverige	65,6	63,5	61,2	61,1
Tyskland	50,2	49,3	48,6	48,6
Österrike	56,5	53,8	54,2	53,6
EU totalt	51,3	49,6	48,5	48,0

Källa: Eurostat.

Tabell 90

Offentliga sektorns konsumtion 1995–2001 i EU-länderna och vissa andra länder som andel av BNP i procent, löpande priser

Final consumption expenditure of general government in the European Union and some other countries, percentage of GDP, current prices

	Andel i procent, år						
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Belgien	21,37	21,65	21,17	21,12	21,23	21,15	21,57
Danmark	25,78	25,88	25,49	26,00	25,86	25,13	25,51
Finland	22,83	23,15	22,44	21,67	21,68	20,60	21,03
Frankrike	23,87	24,19	24,21	23,44	23,30	23,25	23,27
Grekland	15,33	14,52	15,13	15,28	15,36	15,68	15,49
Irland	16,43	15,76	15,18	14,53	14,00	13,41	13,44
Italien	17,86	18,07	18,17	17,91	18,01	18,22	18,46
Luxemburg	18,46	18,92	17,93	16,77	16,93	15,99	17,29
Nederländerna	24,03	23,13	22,90	22,71	22,86	22,65	23,18
Portugal	18,60	18,94	19,04	18,95	19,68	20,33	20,50
Spanien	18,07	17,95	17,53	17,45	17,43	17,41	17,27
Storbritannien	19,61	19,26	18,39	18,02	18,46	18,71	19,43
Sverige	26,35	27,11	26,54	26,73	26,74	26,16	26,66
Tyskland	19,81	19,95	19,47	19,15	19,14	19,08	19,00
Österrike	20,44	20,29	19,68	19,54	19,80	19,22	19,14
EU totalt	20,67	20,67	20,26	19,91	19,98	19,94	20,13
Island	21,92	21,81	21,52	22,05	23,01	23,50	23,70 ^p
Norge	21,56	20,90	20,47	21,86	21,39	19,12	20,26
Schweiz	15,14	15,48	15,04	14,95	14,75	14,63	14,86

Källa: Eurostat.

p=preliminär uppgift

Tabell 91

Offentliga utgifter fördelade efter ändamål för elva EU-länder, andel av BNP och andel av totala utgifter, år 2000, procent

General government expenditure by function in eleven European Union-countries, in per cent of GDP and in per cent of total expenditure

	Andel av BNP, %							Andel av utgifter (exkl. räntor), %					
	Allm offent- lig för- valtn m.m.	Häl- so- och sjuk- vård	Ut- bild- ning m.m.	Socialt skydd	Offent- liga utgifter exkl. räntor	Rän- tor	Offent- liga utgifter inkl. räntor	Allm offent- lig för- valtn m.m.	Häl- so- och sjuk- vård	Ut- bild- ning m.m.	Socialt skydd	Offent- liga utgifter	
Belgien	12,0	6,4	7,0	17,2	42,6	6,8	49,4	28,3	14,9	16,5	40,3	100	
Danmark	11,7	5,1	9,6	23,4	49,8	4,2	54,0	23,4	10,3	19,4	46,9	100	
Finland	12,4	5,8	7,4	20,5	45,8	2,9	49,0	26,4	12,6	16,3	44,7	100	
Grekland	8,1	3,9	4,6	19,6	36,2	7,2	43,4	22,6	10,8	12,5	54,1	100	
Italien	10,6	5,9	5,8	17,7	40,0	6,5	46,5	26,4	14,8	14,5	44,3	100	
Luxemburg	12,6	4,3	6,8	18,2	41,9	0,3	42,2	30,1	10,2	16,2	43,5	100	
Nederländerna	14,3	4,0	5,7	17,4	41,4	4,0	45,4	34,4	9,6	13,9	42,1	100	
Portugal	14,4	6,4	8,1	13,0	41,9	3,1	45,0	34,3	15,2	19,5	31,0	100	
Sverige	14,8	6,3	7,9	24,5	53,5	4,2	57,7	27,4	11,9	14,9	45,8	100	
Tyskland	9,3	6,3	5,0	21,9	42,5	3,4	45,9	21,8	14,8	11,9	51,6	100	
Österrike	12,6	8,0	6,9	21,2	48,7	3,5	52,2	25,9	16,5	14,0	43,5	100	
Medelvärde	12,1	5,7	6,8	19,5	44,0	4,2	48,2	27,4	12,9	15,4	44,4	100	

Källa: Budgetpropositionen för 2003, volym 1, kap. 4.8. Innehållet i kapitlet är baserat på material som hämtats från Eurostat och SCB.

Anm.: Datamaterialet lider av kvalitetsbrister och vissa korrigeringar har gjorts för att delarna skall summera till rätt totalbelopp. I de fall de ändamålsfördelade utgifterna inte summerat till de totala utgifterna har posten Allmän förvaltning m.m. korrigerats. EU-länder för vilka uppgifter saknas är Frankrike, Irland, Spanien och Storbritannien.

Tabell 92

Offentliga sektorns inkomster i form av skatter och socialförsäkringsavgifter 1995–2000 i EU-länderna, andelar av BNP i procent*General government, total receipts from taxes and social contributions in the European Union, percentage of GDP*

	Andel i procent, år					
	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Belgien	44,0	44,3	44,7	45,3	45,1	44,9
Danmark	49,1	49,7	49,6	49,9	50,8	47,0
Finland	45,8	46,7	46,1	46,1	46,2	47,1
Frankrike	43,2	44,3	44,5	44,5	45,3	44,9
Grekland	31,8	32,2	33,6	35,7	36,6	37,5
Irland	32,2	32,5	32,1	31,4	31,5	31,4
Italien	40,5	42,1	44,2	42,6	42,8	42,3
Luxemburg	41,5	41,6	40,5	39,7	40,7	41,4
Nederländerna	39,4	39,8	39,6	39,4	40,8	40,7
Portugal	33,7	34,7	34,8	35,0	36,1	36,4
Spanien	32,7	33,0	33,5	33,8	34,5	35,1
Storbritannien	34,9	34,8	35,5	36,8	37,0	37,7
Sverige	47,7	50,6	51,0	52,4	52,0	52,0
Tyskland	40,3	41,3	41,3	41,4	42,3	42,3
Österrike	41,5	42,9	43,7	43,8	43,7	43,2
EU totalt	40,0	40,9	41,2	41,2	41,8	..

Källa: Eurostat.

Tabell 93

Offentliga sektorns inkomster i form av skatter och socialförsäkringsavgifter 2000 i EU-länderna, andelar i procent

General government, total receipts from taxes and social contributions in the European Union, shares in per cent

	År 2000, andelar i procent			Summa
	Skatter på arbete och kapital	Skatter på produktion och import	Social- försäk- rings- avgifter	
Belgien	39,5	29,0	31,4	100
Danmark	62,5	32,7	4,8	100
Finland	45,5	28,6	25,8	100
Frankrike	28,7	34,6	36,7	100
Grekland	28,5	41,1	30,3	100
Irland	44,4	41,7	13,8	100
Italien	34,9	35,8	29,4	100
Luxemburg	39,1	35,0	25,9	100
Nederländerna	30,6	29,9	39,5	100
Portugal	29,7	40,3	30,1	100
Spanien	31,0	33,4	35,6	100
Storbritannien	44,7	36,8	18,5	100
Sverige	43,0	27,9	29,1	100
Tyskland	29,9	28,5	41,6	100
Österrike	31,1	34,1	34,8	100
EU totalt	34,9	33,0	32,1	100

Källa: Eurostat.

Tabell 94**Utgifter för det sociala skyddet i EU-länderna m.fl. 1994–1999,
andelar av BNP i procent***Social protection, total expenditure, in the European Union, Iceland and Norway,
percentage of GDP*

	Andel i procent, år					
	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Belgien	29,0	28,2	28,7	28,1	28,2 ^e	28,2 ^e
Danmark	32,9	32,2	31,4	30,4	29,9	29,4
Finland	33,8	31,8	31,6	29,3	27,3	26,7 ^p
Frankrike	30,5	30,7	31,0	30,8	30,5	30,3 ^p
Grekland	22,0	22,3	22,9	23,3	24,3	25,5 ^p
Irland	19,7	18,9	17,8	16,7	15,5	14,7
Italien	26,0	24,8	24,8	25,5	25,0 ^p	25,3 ^p
Luxemburg	23,6	23,5	24,0	22,9	22,4	21,9
Nederländerna	31,0	30,9	30,1	29,4	28,5	28,1 ^p
Portugal	20,8	20,8	21,3	21,6	22,4	22,9 ^p
Spanien	22,8	22,0	21,8	21,1 ^p	20,6 ^p	20,0 ^p
Storbritannien	28,8	28,4	28,3	27,7	27,2	26,9 ^p
Sverige	37,2	35,1	34,5	33,6	33,2	32,9^p
Tyskland	28,3	28,9	30,0	29,5	29,3	29,6 ^p
Österrike	29,8	29,7	29,6	28,8	28,3	28,6
EU totalt	28,4	28,3	28,5	28,0^p	27,6^e	27,6^e
Island	18,4	19,0	18,8	18,5	18,6	19,1
Norge	27,8	26,9	26,2	25,6	27,5	27,9

Källa: Eurostat.

e=skattat värde

p=preliminärt värde

Tabell 95**Utgifter för det sociala skyddet i de nordiska länderna 2000, andelar i procent av BNP m.m.***Social protection in the Nordic countries, shares in per cent*

	Land				
	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
Utgifter för socialt skydd, andel av BNP i %	28,7	25,2	19,7	25,3	32,3
Utgifterna fördelade efter funktion, andelar i %					
– Sjukdom/hälsa- och sjukvård	19,9	23,8	39,2	34,3	26,6
– Funktionshinder	12,0	13,9	13,9	16,4	11,8
– Ålderdom	38,2	31,8	28,5	29,6	37,1
– Efterlevande	0,0	4,0	2,6	1,2	2,2
– Familj/barn	13,2	12,5	11,7	12,8	11,3
– Arbetslöshet	10,6	10,4	1,3	2,7	6,5
– Boende	2,4	1,5	0,7	0,5	2,1
– Övrig social utsatthet	3,7	2,1	2,1	2,6	2,4
Utgifternas finansiering, andelar i %					
– Skattemedel, offentlig sektor	64	43	51	60	47
– Sociala avgifter, arbetsgivare	9	38	39	24	40
– Sociala avgifter, egenföretagare och anställda	20	12	9	14	9
– Övrigt	7	7	–	1	4

Källa: Nordic Social-Statistical Committee (NOSOSCO).

Tabell 96

**Total folkmängd och folkmängd i vissa åldersgrupper
som andelar i procent av hela folkmängden i EU-
länderna vid ingången av 2000**

*Total population and population in certain year-groups
in per cent in the European Union*

	Folkmängd i miljoner	Andelar i %		
		0-19 år	65-79 år	80-w år
Belgien	10,2	23,6	13,3	3,5
Danmark	5,3	23,7	10,9	3,9
Finland	5,2	24,7	11,5	3,3
Frankrike	58,7	25,6	12,4	3,6
Grekland	10,6	21,8	13,7	3,6
Irland	3,8	30,8	8,7	2,5
Italien	57,7	19,8	14,1	3,9
Luxemburg	0,4	24,4	11,2	3,1
Nederländerna	15,9	24,4	10,4	3,2
Portugal	10,3	22,7	13,0	3,4
Spanien	39,7	21,4	13,1	3,7
Storbritannien	59,6	25,4	11,6	4,0
Sverige	8,9	24,2	12,4	4,9
Tyskland	82,2	21,3	12,7	3,6
Österrike	8,1	22,8	12,0	3,5
EU totalt	376,5	22,9	12,6	3,7

Källa: Eurostat.

Tabell 97**Sysselsättningsgrad i åldrarna 15-64 år i EU-länderna m.fl. 2000, procent**

Employed persons aged 15-64 as a share of the population/males/females in the European Union and some other countries, per cent

	Andel i %		
	Totalt	Män	Kvinnor
Belgien	61	70	52
Danmark	76	81	72
Finland	67	70	64
Frankrike	62	69	55
Grekland	56	71	41
Irland	65	76	54
Italien	54	68	40
Luxemburg	63	75	50
Nederländerna	73	82	64
Portugal	68	77	60
Spanien	55	70	40
Storbritannien	72	78	65
Sverige	71	72	69
Tyskland	65	73	58
Österrike	68	77	60
EU totalt	63	73	54
Island	87 ^e	90 ^e	84 ^e
Norge	78 ^e	82 ^e	74 ^e

Källa: Eurostat.

e=skattat värde

Kvalitet m.m.

Information om kvalitet och tillförlitlighet i de uppgifter som insamlats och sammanställts av SCB och som presenteras i denna publikation finns i beskrivningar av statistiken för respektive källa. Beskrivningarna finns tillgängliga på SCB:s webbplats under adress <http://www.scb.se>. Välj sedan "Ekonomi", därefter "Offentlig ekonomi" alternativt "Nationalräkenskaper" och slutligen önskad källa.

Uppgiftsskyldighet gäller för den kommunala finansstatistiken. Kommuner och landsting skall lämna sammandrag över sina räkenskaper. De skall efter anmaning även vara beredda att lämna andra uppgifter som behövs för samhällsekonomisk analys.

Begreppsförklaringar

Affärsmässig verksamhet – verksamhet som kommunerna bedriver och som huvudsakligen finansieras genom avgifter. De verksamheter som ingår är gas-, el- och fjärrvärmeförsörjning, vatten-, avlopps- och avfallshantering, hamnverksamhet, kommersiell service, tillhandahållande av bostäder samt trafikverksamhet. I nationalräkenskaperna räknas den affärsmässiga verksamheten till företagssektorn.

Anläggningskapital – skillnaden mellan anläggningstillgångar och långfristiga skulder. Kapital som är avsett att behållas en längre tid eller för all framtid.

Anläggningstillgångar – all fast egendom samt lös egendom som är avsedd att stadigvarande innehas.

Arbetsgivaravgifter – avgifter till allmän sjukförsäkring, yrkeskadeförsäkring, ATP, grupplivförsäkring m.m.

Avgifter – taxor och avgifter för lämnade tjänster, t.ex. olika vårdavgifter, daghemsavgifter, konsumtionsavgifter för vatten och avlopp.

Avskrivningar – planmässig värdenedsättning av anläggningstillgångar. Bokförs som intern kostnad i resultaträkningen.

Balanskrav – Huvudregeln i den lagregel om ekonomisk balans för kommuner och landsting som gäller från och med år 2000 innebär att årets resultat skall överstiga noll kronor. Flera av de extraordinära poster som ingår i detta resultat får dock inte medräknas i en balansavstämning mot lagkravet. För att göra en grov och generell avstämning mot balanskravet är det snarare resultatet före extraordinära poster som är mest relevant att analysera.

Bidrag (till enskilda och företag) – ersättning i understödjande syfte utan direkt krav på motprestation, t.ex. socialbidrag.

Bruttokostnader – kostnader för den löpande verksamheten. Bland driftkostnaderna märks löner, räntor, avskrivningar, köpta tjänster m.m.

Bruttonationalprodukten (BNP) – utgörs av värdet av alla varor och tjänster som framställs i Sverige under en given period.

Driftbidrag – bidrag, ofta från staten, som går till en specifik verksamhet.

Driftintäkter – intäkter från den löpande verksamheten.

Driftkostnader – bruttokostnader minskade med interna intäkter m.m.

Eget kapital – skillnaden mellan tillgångar och skulder. Kan delas upp i anläggningskapital och rörelsekapital.

E.o. poster – se extraordinära poster.

Externa inkomster – summa externa drift- och investeringsinkomster.

Externa utgifter – summa externa drift- och investeringsutgifter.

Extraordinära poster – intäkter och kostnader som härrör från annan verksamhet än den normala och som brukar vara av engångskaraktär.

Finansieringsanalysen – beskriver och förklarar finansieringen av investeringarna och förändringen av rörelsekapitalet.

Försäljningsinkomster (försäljningsmedel) –intäkter från försäljning av material, skog m.m.

Förändring av rörelsekapitalet – skillnaden enligt finansieringsanalysen mellan tillförda medel och använda medel.

HSL – Hälso- och sjukvårdslagen.

Interna poster – avskrivningar, interna ränteersättningar och andra interna transaktioner mellan olika förvaltningar.

Investeringar – som investeringar räknas utgifter för byggnadsverksamhet samt inköp av maskiner, inventarier, fordon m.m.

Kommunala sektorn – består av kommuner, landsting, kommunalförbund och t.o.m. 1999 även kyrkokommuner. Kommunägda och landstingsägda företag ingår inte i den kommunala sektorn utan i företagssektorn. Till företagssektorn räknas också kommunernas s.k. affärsmässiga verksamhet (t.ex. el- och vattenförsörjning, fastighetsförvaltning och kommunikationer) enligt nationalräkenskapernas definition.

Denna definition används i kapitlet Den offentliga sektorn. Det bör uppmärksammas att i övriga kapitel ingår den kommunala affärsmässiga verksamheten i den kommunala sektorn.

Konsumtion – egen förbrukning av varor och tjänster samt personal. Investeringar och transfereringar ingår inte.

Kortfristiga skulder – tillfälliga lån samt diverse andra skulder, t.ex. leverantörsskulder och interimsskulder.

Kostnader – Kostnader för kommunerna och landstingens verksamheter definieras som bruttokostnader minus interna intäkter minus försäljning.

Köpta tjänster – administrativa tjänster (telefon, porto m.m.), köp av verksamhet samt diverse tjänster (husbyggnads- och anläggningsentreprenader m.m.).

Landstingsfri kommun – Gotland, som själv bedriver den verksamhet som normalt ankommer på landstingen, dvs. sjukvård m.m. T.o.m. 1998 var också kommunerna Göteborg och Malmö landstingsfria.

LASS – Lagen om assistansersättning.

Likvida medel – summan av kassa, bank och postgiro.

LSS – Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Långfristiga skulder – summan av obligationslån och övriga långfristiga skulder (anläggningslån).

Nationalräkenskaperna – Nationalräkenskaperna (NR) sammanfattar och beskriver i form av ett slutet kontosystem Sveriges ekonomiska aktiviteter och utveckling på ett konsistent och överskådligt sätt. Beskrivningen omfattar produktionen av varor och tjänster och dess användning, inkomstbildning, omfördelning och inkomstanvändning, kapitalbildning samt transaktioner med utlandet. Nationalräkenskaperna görs i enlighet med internationella rekommendationer. För de svenska nationalräkenskaperna ansvarar Statistiska centralbyrån.

Nettoinvesteringar – investeringsutgifter med avdrag för investeringsinkomster, t.ex. investeringsbidrag och vissa försäljningsinkomster.

Nya lån – bruttoupplåning för att finansiera anskaffandet av anläggningstillgångar.

Offentliga sektorn – omfattar förutom den kommunala sektorn den statliga sektorn (statlig verksamhet utom verksamhet som bedrivs i affärs- eller företagsform) och socialförsäkringssektorn.

Omsättning – verksamhetens externa intäkter.

Omsättningstillgångar – tillgångar som inte är avsedda för stadigvarande bruk eller innehav, t.ex. kassa, bank, postgiro, förråd m.m.

Resultaträkning – beskriver och förklarar det ekonomiska resultatet av verksamheten under redovisningsåret. Det ekonomiska resultatet redovisas på tre nivåer, verksamhetens nettokostnader, resultat före extraordinära poster samt årets resultat.

Rörelsekapital – omsättningstillgångar minus kortfristiga skulder.

Skattefinansiering av kostnaderna – den del av kostnaderna som finansieras med medel som inte är knutna till en viss verksamhet, huvudsakligen skattemedel.

Sociala avgifter – se arbetsgivaravgifter.

SoL – Socialtjänstlagen.

Specialdestinerade statsbidrag – statliga drift- och investeringsbidrag till viss verksamhet.

Taxor och avgifter – se avgifter.

Transfereringsinkomster – inkomstöverföringar från andra sektorer i samhället, t.ex. kommunalskatt, statsbidrag och räntor.

Transfereringsutgifter – inkomstöverföringar till andra sektorer i samhället, t.ex. bostadsbidrag och socialbidrag, avgifter till andra delar av offentlig sektor, bidrag till föreningar och företag.

Årets resultat – årets finansiella resultat som är skillnaden mellan samtliga intäkter och kostnader. Motsvarar förändringen av eget kapital.

Teckenförklaringar

Intet finns att redovisa (värdet noll)	–
Miljoner kronor	milj. kr
Mindre än hälften av den använda enheten	0
"	0,0
Tusental kronor	tkr
Uppgift ej tillgänglig el. alltför osäker för att anges	..
Uppgift kan inte förekomma	.
Uppprepning	"

Källor och referenser

Ekonomisk basstatistik 2001, Landstingsförbundet.

Kommunernas hushållning med resurser 2001, statistiskt meddelande (OE 25 SM 0201), SCB.

Kommunernas resultat 2001, preliminära uppgifter, statistiskt meddelande (OE 24 SM 0201), SCB.

Om den offentliga sektorn, Margareta Ringqvist, Statskontoret 1996.

Skattestatistisk årsbok 2001, Riksskatteverket.

Tabeller och diagram som saknar källhänvisningar i publikationen grundar sig på uppgifter från räkenskapssammandraget för kommuner 2001.

Vad kostar verksamheten i Din kommun? – Bokslut 2001, Svenska Kommunförbundet och SCB.

Årsredovisning för staten 2001, Regeringens skrivelse 2001/02:101.

Årsbok för Sveriges kommuner 2001, SCB.

Redovisning av AP-fondernas verksamhet 2001, Regeringens skrivelse 2001/02:180.

Omfattningen av storstadsområdena

Stor-Stockholm	Hela Stockholms län utom Norrtälje, Nynäshamn och Södertälje kommuner
Stor-Göteborg	Göteborg, Kungälv, Stenungsund, Tjörn, Öckerö, Härryda, Mölndal, Partille, Ale, Lerum och Kungsbacka
Stor-Malmö	Malmö, Lund, Trelleborg, Burlöv, Kävlinge, Lomma, Staffanstorps, Svedala och Vellinge

Summary

General Government Finance includes financial data on central government and local governments. The local government sector consists of municipalities, county councils, municipal associations and enterprises owned by municipalities. The data presented concerning local governments are primarily from the surveys of local government finance in 2001. Comparisons with previous surveys are also given.

Central government

For the year 2001, there was a surplus in the central government finances amounting to SEK 57 billion. In the year before, there was a surplus in finances amounting to SEK 29 billion. About 90 per cent of the revenue came from taxes and social security contributions. Transfers to households took a major part of the expenditures.

Local governments

During the period 1960–1990 the county councils expanded their range of activities faster than the municipalities and they increased their share of the local government sector. In the beginning of 1990 this trend changed and the municipalities increased their share of the local government sector. In 2001 the total expenditure of the local government sector amounted to SEK 565 billion, about half of which was personnel expenditure. The total income was SEK 569 billion. More than 60 per cent was income tax and 12 per cent was government grants.

Municipalities

Sweden was in 2001 divided into 289 municipalities. They cover a wide range of activities, e.g. education, social welfare, supply of water and electricity, maintenance of streets and roads.

The total expenditure of the Swedish municipalities in 2001 amounted to SEK 383 billion, which amounts to approx. 2/3 of the expenditure of the local government sector.

The statistics on municipality finances are assembled in abstracts of the accounts of municipalities. The used form is adapted to the standard municipality accounting system.

County councils

As from 2001, there are 20 county council districts in Sweden. Their main task is to provide public health services. One municipality, Gotland, does not belong to any county council district and provides those services by itself.

The 2001 county council expenditure amounted to SEK 177 billion or about 30 per cent of the total expenditure of the local government sector.

The schedule used when assembling statistics on county council finances is adapted to the standard accounting system of county councils. Gathering and examining the data are done in co-operation between Statistics Sweden and The Federation of Swedish County Councils.

Municipal associations

Municipal associations are formed to administer matters common to several municipalities and/or county councils. In 2001 there were 69 municipal associations.

List of terms

Affärsverksamhet	Business activities
Andra avsättningar	Other provisions
Anläggningstillgångar	Fixed assets
Avskrivningar	Depreciation
Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	Provisions for pensions and similar commitments
Balansräkning	Balance sheet
Barnomsorg	Child daycare services
Bidrag och transfereringar	Grants and transfer payments
Bruttoinvesteringar	Gross investments
Driftbidrag från staten och AMS	Operating grants from the central government and AMS
Eget kapital	Equity
Entreprenader och konsulter	Developers and consultants
Externa bostads- o lokalhyror	External housing and building rents
Externa lokalhyror	External building rents
Externa varor	External goods
Extraordinära intäkter	Extraordinary income
Extraordinära kostnader	Extraordinary expenses
Finansiella intäkter	Financial income
Finansiella kostnader	Financial costs
Finansiella tillgångar	Financial assets
Finansieringsanalys	Fund statement
Funktionshindrade	Disabled persons
Fördelade kostnader	Distributed costs
Föreningar och stiftelser	Organisations and foundations
Försäljning av anläggnings- tillgångar	Sale of fixed assets
Generella statsbidrag/ utjämningsbidrag	Government grants, incl. equalisation grants
Grundskola	Nine-year compulsory school
Gymnasieskola	Upper-secondary school

Individ- och familjeomsorg	Individual and family care
Inkomstutjämning	Income equalisation
Inköp av mark byggnader och tekniska anläggningar	Purchase of real estate, building and technical assets
Inköp av maskiner och inventarier	Purchase of machinery and stocks
Intäkter	Revenues
Investeringar	Investments
Kalkylerade kapitalkostnader	Estimated capital costs
Kommunalförbund	Municipal associations
Kommunägda företag	Municipally-owned enterprises
Konsumtion	Consumption
Kortfristiga skulder	Current liabilities
Kostnader	Costs
Kostnadsutjämning	Cost equalisation
Köp av verksamhet	Purchase of services
Landsting	County council
Likviditet	Liquidity
Långfristiga skulder	Long-term liabilities
Löner	Wages and salaries
Materiella, inkl immateriella tillg.	Tangible and non-tangible assets
Nettokostnader	Net costs
Omsättningstillgångar	Current assets
Pensionsförpliktelser som inte upptagits i balansräkningen	Pension commitments not accounted for in balance sheet
Personalkostnader	Personnel costs
Resultat efter skatteintäkter och finansnetto	Profit/loss after tax revenues and net financial income/costs
Resultaträkning	Profit/loss account
Skatteintäkter	Tax revenues
Skulder	Liabilities
Sociala avgifter	Social security contributions
Soliditet	Solvency
Staten	Central government

Statliga investeringsbidrag	Central government investment grant
Statsbidrag	Government grants
Taxor och avgifter	Service charges and fees
Tillgångar	Assets
Utbildning	Education
Verksamhetens intäkter	Total revenue from operations
Verksamhetens kostnader	Total costs for operations
Verksamhetens nettokostnader	Total net current costs
Vård och omsorg om äldre och funktionshindrade	Care of elderly and disabled persons
Årets resultat	Net profit/loss for the year
Övrig verksamhet	Other activities
Övriga externa intäkter	Other external revenues
Övriga företag	Other enterprises
Övriga tjänster	Other services

Den offentliga sektorn. Bokslut för verksamhetsåret 2001 innehåller bokslutsuppgifter om staten, socialförsäkringssektorn och de olika kommuntyperna. För kommuner och lands-
ting finns en detaljerad redovisning på riksnivå av utgifter efter ändamål och kostnadsslag,
inkomster ur olika källor samt tillgångar och skulder m.m. Dessutom ingår tidsserier och
jämförelser mellan olika kommungrupper.

Kommunalförbundens finanser liksom vissa uppgifter om de kommunägda företagen redo-
visas på riksnivå med fördelning på verksamhetsområden.

I Den offentliga sektorn. Bokslut för verksamhetsåret 2001 redovisas även ekonomisk
statistik på koncernnivå. Koncernredovisningen omfattar resultat- och balansräkning.

Vill Du veta mer?

Har Du frågor eller vill Du beställa publikationer eller egna
bearbetningar?

Kontakta

Leif Heinstedt
Alf Pettersson
Elisabeth Bergius
Jessica Kühne
Tomas Johansson

leif.heinstedt@scb.se
alf.pettersson@scb.se
elisabeth.bergius@scb.se
jessica.kuhne@scb.se
tomas.johansson@scb.se

Ansvarig för publikationen
Kommuner, Kommunkoncerner
Kommuner, Kommunkoncerner
Kommunalförbund
Kommunägda företag

eller faxa 019-17 63 05

eller skriv Statistiska centralbyrån
Offentlig ekonomi
701 89 ÖREBRO

ISSN 1650-1721
ISBN 91-618-1126-2

Statistikpublikationer kan beställas från SCB, Publikationstjänsten, 701 89 ÖREBRO, e-post: publ@scb.se,
telefon: 019-17 68 00, fax: 019-17 64 44. De kan också köpas genom bokhandeln eller direkt hos SCB, Karlavägen 100
i Stockholm. Aktuell publicering redovisas på vår webbplats (www.scb.se). Ytterligare hjälp ges av Bibliotek och
information, e-post: information@scb.se, telefon: 08-506 948 01, fax: 08-506 948 99.

Statistical publications can be ordered from Statistics Sweden, Publication Services, SE-701 89 ÖREBRO, Sweden
(phone: +46 19 17 68 00, fax: +46 19 17 64 44, e-mail: publ@scb.se). If you do not find the data you need in the publica-
tions, please contact Statistics Sweden, Library and Information, Box 24300, SE-104 51 STOCKHOLM, Sweden (e-mail:
information@scb.se, phone: +46 8 506 948 01, fax: +46 8 506 948 99,)

www.scb.se